

การคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนกรณีอ้างตนเองเป็นพยาน

นางสาวชญานัญญาณ์ ล้อมณีนพรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE PROTECTION OF JUVENILE DEFENDANT OFFERING HIMSELF
AS A WITNESS ON THE CRIMINAL TRIAL

Miss Chanyapat Lormaneenoparat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนกรณีอ้างตนเอง เป็นพยาน
โดย	นางสาวชญานัญญภัช ล้อมถิ่นพัรัตน์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. จิรนิติ หะวานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์พิทักษ์ อบสูววรรณ)

ชาญญาณรักษ์ ล้อมถิ่นพรัตน์ : การคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนกรณีอ้างตนเองเป็นพยาน. (THE PROTECTION OF JUVENILE DEFENDANT OFFERING HIMSELF AS A WITNESS ON THE CRIMINAL TRIAL) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร. ปาริณา ศรีวนิชย์, 130 หน้า.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ได้กำหนดวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีไว้เป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่จำกัดการบังคับใช้ได้เฉพาะแก่กรณีที่เด็กนั้นเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งแม้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จะได้บัญญัติหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยไว้เพื่อให้ความคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กโดยเฉพาะ แต่ก็มีได้มีมาตรการพิเศษดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักเกณฑ์ของกฎหมายที่มีอยู่จึงยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิและสภาพจิตใจของเด็กที่เป็นจำเลยซึ่งอาจได้รับความกระทบกระเทือนจากกระบวนการสืบพยานไม่ต่างไปจากกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งหากเด็กต้องเบิกความในสภาพจิตใจที่ไม่ปกติ ย่อมส่งผลกระทบต่อคำตอบคำถามของเด็กในการสืบพยานด้วย จึงมีความจำเป็นต้องนำหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เป็นเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับแก่กรณีที่จำเลยเด็กอ้างตนเองเป็นพยานด้วย เพื่อให้การคุ้มครองแก่เด็กที่เป็นจำเลยโดยเท่าเทียมกับเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยาน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดมาตรการในสืบพยานที่เป็นเด็กไว้หลายวิธีการประกอบกับปัญหาคดีที่ค้างค้ำในระบบจำนวนมาก การจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้บังคับแก่กรณีเด็กเป็นจำเลยด้วยจึงต้องจำกัดเฉพาะมาตรการและกรณีที่จำเป็นต่อการให้ความคุ้มครอง ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า ยังมีมาตรการพิเศษอื่นๆ ที่ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายไทย รวมถึงเงื่อนไขในการบังคับใช้กฎเกณฑ์ที่น่าจะเหมาะสมต่อการให้ความคุ้มครองเด็กโดยไม่ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมโดยรวม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ให้สามารถคุ้มครองได้ทั้งสวัสดิภาพของเด็กและประโยชน์แห่งความยุติธรรม

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติ.....
ปีการศึกษา.....2555..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5485965434 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PROTECTION / JUVENILE / DEFENDANT / WITNESS / TRIAL

CHANYAPAT LORMANEENOPARAT : THE PROTECTION OF JUVENILE DEFENDANT OFFERING HIMSELF AS A WITNESS ON THE CRIMINAL TRIAL. ADVISOR : ASST. PROF. PAREENA SRIVANICH, 130 pp.

Thailand's Criminal Procedure Code Section 172 tri provides the extra witness examination methods for protecting a child witness whose age is not over eighteen years old, but limits the use of such methods only for the child victim or witness. Although Thailand also has the Juvenile and Family Court and the Procedure of Juvenile and Family Litigation Act B.E. 2553 which provides the procedure of the criminal case that an accused is a juvenile, it does not provide the extra methods as provided in the Criminal Procedure Code. Thus, the existing rules of Thai laws are not sufficient for protecting the rights and mental condition of a juvenile accused which may be violated and affected by the witness examination proceeding as well as the child victim's and witness'. When a child with the unusual mental state has to testify, his testimony may be inaccurate. Consequently, it is necessary to apply the provided child witness examination methods with the witness examination of a juvenile accused in order to provide an equal protection for a juvenile accused and child victim and witness.

However, since there are several of such methods provided and the abundant number of undecided cases, the application of those methods must be limited only in the necessary instances. Therefore, this thesis suggests the appropriate ways to improve Thai law in order to protect both the juvenile welfare and the interest of justice.

Field of Study : .....LAWS..... Student's Signature .....

Academic Year : .....2012..... Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ในการที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และเอาใจใส่ในการให้คำแนะนำปรึกษา ติดตามความก้าวหน้า รวมทั้งตรวจและแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์มีทยา จิตติรัตน์ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งท่านศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จิรนิติ หะวานนท์ และท่านอาจารย์พิทักษ์ ออบสุวรรณ ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งทุกท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์รวมทั้งให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่ในชั้นโครงร่างจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

นอกจากท่านคณาจารย์ทุกท่าน ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆ และเจ้าหน้าที่ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ และคำแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนตลอดการศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้เขียน ซึ่งได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษา และเป็นกำลังใจในทุกช่วงชีวิตของผู้เขียนอย่างดียิ่งตลอดมา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณประโยชน์ประการใด ผู้เขียนขอขอบคุณความดีทั้งหมดให้แก่ท่านคณาจารย์ ครอบครัว และบุคคลผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	8
2.1 แนวคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน.....	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก.....	9
2.1.2 แนวคิดในทางระหว่างประเทศ.....	12
2.1.2.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	13
2.1.2.2 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.....	13
2.1.2.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทาง การเมือง.....	15
2.1.2.4 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการ บริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน.....	17

	หน้า
2.1.2.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.....	18
2.1.3 แนวคิดและพัฒนาการในประเทศไทย.....	21
2.1.4 หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาต่อเด็กและเยาวชน.....	26
2.2 มาตรการในการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย.....	31
2.2.1 หลักเกณฑ์และมาตรการในชั้นสอบสวน.....	31
2.2.1.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	31
2.2.1.2 มาตรการในการคุ้มครอง.....	37
2.2.2 หลักเกณฑ์และมาตรการในชั้นพิจารณา.....	39
2.2.2.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	39
2.2.2.2 มาตรการในการคุ้มครอง.....	40
2.2.3 ความแตกต่างระหว่างการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนกับ พยานที่เป็นผู้ใหญ่.....	47
2.2.4 ความแตกต่างระหว่างการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้น สอบสวนและชั้นพิจารณา.....	53
บทที่ 3 หลักเกณฑ์และมาตรการการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ...	61
3.1 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	62
3.1.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	64
3.1.2 มาตรการในการคุ้มครอง.....	65
3.1.2.1 มาตรการสำหรับเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน.....	65
3.1.2.2 มาตรการสำหรับเด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย.....	73
3.2 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศออสเตรเลีย.....	76
3.2.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	76
3.2.2 มาตรการในการคุ้มครอง.....	76

	หน้า
3.3 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศฟิลิปปินส์.....	79
3.3.1 สถานะและอายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	80
3.3.2 มาตรการในการคุ้มครอง.....	81
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและ เยาวชนของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และ ประเทศฟิลิปปินส์.....	92
4.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง.....	92
4.2 หลักเกณฑ์และมาตรการในการคุ้มครอง.....	100
4.2.1 มาตรการทั่วไปสำหรับการสืบพยานในคดีที่มีผู้เสียหาย พยาน หรือ จำเลยเป็นเด็ก.....	100
4.2.2 มาตรการที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่เด็กในกระบวนการสืบพยาน.....	103
4.3 ความจำเป็นในการนำมาตรการสืบพยานเด็กมาใช้แก่กรณีที่จำเลยเป็นเด็ก และเยาวชน.....	109
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	115
5.1 บทสรุป.....	115
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	117
รายการอ้างอิง.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	130

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาเด็กและเยาวชนมีความประพฤติเบี่ยงเบนและกระทำผิดต่อกฎหมายเกิดขึ้นได้ในทุกสังคม สาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่เด็กและเยาวชนเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่อ่อนความรู้ ด้อยประสบการณ์ อยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง ชอบเลียนแบบ มีอารมณ์รุนแรง และขาดความยับยั้งชั่งใจ จึงมักลงมือหรือถูกชักจูงให้กระทำผิดได้โดยง่าย ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลร้ายแก่ทั้งต่อตัวเด็กและเยาวชนเองและต่อสังคมส่วนรวม จึงจำเป็นต้องหาแนวทางป้องกันปัญหาการกระทำผิดในเด็กและเยาวชน หรือหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องทำการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนนั้นให้กลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีและสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยปกติสุข โดยหลักการสำคัญก็คือ ต้องมีกฎหมายที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นพิเศษต่างหากจากกฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากนักอาชญาวิทยาที่มีความเห็นว่า การกระทำผิดของเด็หรือเยาวชนนั้น เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Delinquency) จึงไม่ถือว่าการกระทำผิดของเด็หรือเยาวชนเป็นอาชญากรรม แต่เป็นเพียงการกระทำผิดของเด็และเยาวชนเท่านั้น และไม่เรียกเด็หรือเยาวชนที่กระทำผิดว่าเป็นอาชญากร แต่ถือเป็นเพียงเด็และเยาวชนที่กระทำผิด เพราะมองว่าเด็หรือเยาวชนเปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ดัดง่ายย่อมสามารถแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีได้ไม่ยาก นอกจากนั้น เด็และเยาวชนมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ที่มีความรู้ผิดชอบสมบูรณ์ เพราะมีวุฒิภาวะด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ที่ด้อยกว่า วิธีการที่ใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ย่อมจะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของเด็และเยาวชนมากกว่า จึงไม่อาจใช้วิธีปฏิบัติต่อเด็และเยาวชนอย่างอาชญากร เพราะจะยิ่งผลักดันให้มีความรู้สึว่าตนเป็นอาชญากร เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็อาจกลายเป็นอาชญากรที่มีสันดานชั่วร้ายไปจริงๆ นำไปสู่แนวความคิดในการจัดตั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็และเยาวชนขึ้นแยกต่างหากจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ ด้วยความมุ่ง

หมายเพื่อให้การสงเคราะห์ ฟื้นฟู ควบคุม และอบรมด้านวินัยเท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพ และอนาคตของเด็กและเยาวชนรวมถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ¹

ด้วยเหตุนี้ เจตนารมณ์ในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจึงแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ กล่าวคือ การดำเนินคดีสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่มุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องและลงโทษ กระบวนการทุกขั้นตอนในวิธีพิจารณาคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นการจับ ควบคุม สอบสวน ฟ้องคดี และการพิจารณาพิพากษาของศาล จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานต่างๆ ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริงหรือไม่ และควรได้รับโทษอย่างไร ในขณะที่การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนมีเป้าหมายที่จะค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตนเป็นคนดี และกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึงต้องมีหลักเกณฑ์พิเศษเพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันความเสียหายจากการถูกดำเนินคดีอาญาในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมทั้งเพื่อป้องกันมิให้การกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนพัฒนาไปสู่ความเป็นอาชญากร ซึ่งจะส่งผลให้สังคมต้องมีการระงับการปราบปรามและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

ทั้งนี้ แนวคิดที่จะแยกพิจารณาการกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนให้แตกต่างไปจากการประกอบอาชญากรรมเริ่มมีขึ้นในศตวรรษที่ 19 เมื่อประเทศต่างๆ ในยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญาต่างๆ ไปแตกต่างจากอาชญากรผู้ใหญ่ นับตั้งแต่การจับกุม การแยกการควบคุม และโดยเฉพาะการพิจารณาคดี ได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคดีแตกต่างไปจากศาลอาญา กล่าวคือ เน้นพิจารณาไปถึงสุขภาพ อารมณ์ และประวัติความเป็นมาทางสังคมของเด็กและเยาวชน และพยายามหาวิธีการ

¹ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, นิติศาสตร์ 29, 4 (ธันวาคม 2542): 556. และ ศิริชัย จันทร์สว่าง, “กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก : การกันผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน และผลกระทบต่อสังคม”, ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2547) อ้างถึงใน อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 106.

แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย² โดยแนวความคิดในการรับรองสิทธิเด็กซึ่งได้เริ่มต้นขึ้นโดยนักกฎหมายสำนักกฎหมายธรรมชาติ ที่เล็งเห็นว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิสากลและเป็นสิทธิเด็ดขาด ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยเด็ดขาด³ สังคมระหว่างประเทศจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ องค์กรระหว่างประเทศ และปัจเจกชนที่สนใจปัญหาดังกล่าวร่วมมือกันสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยแรกเริ่มได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของเด็กในฐานะที่เด็กเป็นประชากรของโลกในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) แต่เนื่องจากเด็กเป็นผู้ที่มีสภาวะทางร่างกายและจิตใจด้อยกว่าผู้ใหญ่ดังได้กล่าวแล้ว จึงย่อมต้องการการดูแลเอาใจใส่มากกว่าบุคคลทั่วไป การคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะบุคคลทั่วไปจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กที่มีอยู่ได้อย่างแท้จริง เป็นเหตุให้สหประชาชาติต้องสร้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก (U.N. Declaration on the Right of the Child) ขึ้น ซึ่งมีสถานะทางกฎหมายระหว่างประเทศเป็นคำแนะนำที่ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติในฐานะมติของสมัชชาสหประชาชาติ เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำและเป็นข้อเสนอแนะและเรียกร้องให้รัฐต่างๆ สร้างระเบียบกฎหมายเกณฑ์ในการคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะ โดยมีข้อบัญญัติสำคัญว่า “เด็กและเยาวชนพึงได้รับความพิทักษ์และคุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สมอง และจิตใจ เพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างปกติชน”⁴ แต่ด้วยเหตุที่ปฏิญญาฉบับนี้ไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายแก่รัฐต่างๆ ที่ร่วมลงมติรับรอง โดยเป็นเพียงข้อเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติปฏิบัติตาม การให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่เด็กจึงเป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเต็มที่ นำไปสู่ความพยายามในการร่างอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) ซึ่งเสร็จสิ้นและมีผลบังคับใช้

² อัจฉรียา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 34.

³ วิชา มหาคุณ, “กฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเด็ก”, ใน รายงานพิธีเปิดปีครบครุฑสากลและการประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2538), หน้า 97.

⁴ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คู่มือกฎหมายเด็ก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาคมสวัสดิการในประเทศไทย, 2530), หน้า

ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ.1990⁵ มีสถานะเป็นสนธิสัญญาผูกพันประเทศภาคี เพื่อให้มีผลบังคับใช้ แก่รัฐที่ให้การรับรอง และเป็นแม่บทของกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ว่าด้วยการคุ้มครอง สิทธิเด็กต่อไป⁶ โดยมีสาระสำคัญคือ การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็กและการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของเด็กเป็นอันดับแรกในการกระทำหรือดำเนินการทั้งหลาย รวมทั้งการกำหนดถึงสิทธิในการมี ชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม และสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อปีพุทธศักราช 2535 ด้วย ความเชื่อว่าอนุสัญญานี้จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ประเทศสามารถพัฒนาการส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศให้ดียิ่งขึ้น โดยในระหว่างปีพุทธศักราช 2535-2542 ได้มีความ พยายามในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นและเอื้อต่อ การปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว⁷ จนถึงปัจจุบันก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายที่ เกี่ยวข้องตลอดมา โดยบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนปรากฏอยู่ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็กและ เยาวชนที่เป็นการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก^{*}

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้น โดยเฉพาะใน เรื่องการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน พบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี⁸ ได้กำหนดวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีไว้เป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองเด็กและ

⁵ วิชา มหาคุณ, “กฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเด็ก”, ใน รายงานพิธีเปิดปีครอบครัวสากลและการ ประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว, หน้า 98.

⁶ วิมลศิริ ชำนาญเวช, “การเปรียบเทียบอนุสัญญาสิทธิเด็กกับกฎหมายไทย”, ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องร่าง อนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2530 (กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานเพื่อเด็ก, 2530) หน้า 21-26.

⁷ ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน เยาวชนแห่งชาติ และ สภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชน, สรุปการประชุมระดับชาติเพื่อเฉลิมฉลอง 10 ปี การรับรองอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง “การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก : บทเรียนและข้อท้าทาย” (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) หน้า 24.

^{*} ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ....

เยาวชน แต่กลับยกเว้นมิให้ใช้วิธีการเช่นนั้นในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ดังนั้น แม้จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองโดยวิธีการดังกล่าว อันเป็นการขัดต่อหลักการได้รับการปฏิบัติโดยเสมอภาคของเด็กตามมาตรฐานสากล ซึ่งแม้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จะได้บัญญัติหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยไว้เพื่อให้การคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนในระดับหนึ่ง แต่ก็มิได้มีมาตรการพิเศษดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตี้อันได้แก่ การจัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก การถามพยานเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด และการใช้สื่อภาพและเสียง คำให้การของพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งล้วนมีส่วนช่วยคุ้มครองสภาพจิตใจและสิทธิของพยานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนผู้มีความอ่อนด้อยในด้านวัย ประสบการณ์ และวุฒิภาวะในการเข้าใจ จดจำ และถ่ายทอดเหตุการณ์ อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในการรับฟังถ้อยคำพยานและการอำนวยความสะดวกธรรมชาติธรรมอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงสมควรทำการศึกษาความสำคัญในการให้การคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในขั้นตอนการสืบพยานในชั้นพิจารณาคดีของศาลประกอบกับหลักเกณฑ์ของต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความเหมาะสมต่อการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ตลอดจนการอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย
- 2) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ
- 3) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และมาตรการการถามคำให้การจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นสืบพยานของต่างประเทศและประเทศไทย

4) เพื่อแสวงหาและเสนอบทบัญญัติในเรื่องการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในกรณี
จำเลยอ้างตนเองเป็นพยานที่เหมาะสม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตี ได้กำหนดวิธีการสืบพยานที่
เป็นเด็กไว้เป็นพิเศษเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่กลับยกเว้นมิให้ใช้วิธีการเช่นนั้นใน
กรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ส่งผลให้จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ได้รับความ
กระทบกระเทือนด้านจิตใจและอารมณ์ได้ง่าย อีกทั้งอาจมีปัญหาในการสื่อสารและทำความเข้าใจ
ไม่ได้รับความคุ้มครองในกระบวนการสืบพยาน จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินี้ดังกล่าวให้มี
หลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะจำเลยโดยไม่ส่งผลให้กระบวนการ
พิจารณาเป็นไปอย่างล่าช้าโดยไม่จำเป็น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติ
ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
การถามคำให้การพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีอาญา และ
หลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ อันได้แก่ หลักเกณฑ์ของ
ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้า
รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมาย หนังสือ ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์
ผลงานทางวิชาการ ตลอดจนเอกสารสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ความรู้
เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 172 ตี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงแนวคิดและมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน อันเป็นพื้นฐานและแนวทางในการสร้างบทบัญญัติเกี่ยวกับการถามคำให้การจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีที่เหมาะสม
- 2) ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนของต่างประเทศและประเทศไทย
- 3) ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของหลักเกณฑ์และมาตรการที่ให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ และทราบถึงข้อบกพร่องของกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถามคำให้การจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดี
- 4) ทำให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน

บทที่ 2

การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กฎหมายและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันนี้ ล้วนมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก การจะศึกษาถึงความเหมาะสมของบทบัญญัติของกฎหมายและแสวงหาแนวทางแก้ไขนั้น จำต้องศึกษาถึงแนวคิดและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมและกำหนดแนวทางแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้สอดคล้องกับแนวคิดและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกัน การศึกษาและประเมินความเหมาะสมของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 อันเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนจึงจำต้องศึกษาในเรื่องพื้นฐานดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดในการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าและมีความสำคัญทั้งต่อครอบครัวในการช่วยแบ่งเบาภาระการงานในครัวเรือนหรืองานอาชีพต่างๆ ของครอบครัว รวมทั้งการเป็นที่พึ่งของบิดามารดาในวัยชรา ต่อชุมชนในการรักษา สืบทอด และปรับปรุงมรดกทางสังคมของชุมชนไปในทางที่ถูกที่ควร และต่อประเทศชาติ ในการสร้างความเจริญมั่นคงแก่ประเทศ ไม่ว่าจะในด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹ ดังนั้น ประชากรเด็กและเยาวชนจึงสมควรได้รับการอบรมดูแลและส่งเสริมให้มีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม และมีสุขภาพทั้งทางกายและใจที่แข็งแรง เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ อันจะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศต่อไป โดยแนวคิดนี้เริ่มต้นขึ้นในอารยประเทศและได้

¹ สมิทธ์ สระอุบล, การพัฒนาเยาวชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, 2534), หน้า 3-5.

มีการดำเนินการอย่างจริงจังในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและให้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชากรเด็กและเยาวชน² บนพื้นฐานแนวคิดที่มองว่าเด็กแต่ละคนมีสิทธิในฐานะปัจเจกชน มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ และมีลักษณะเฉพาะของตนแตกต่างกันไปและแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ จึงจำเป็นต้องให้การดูแลและปฏิบัติต่อเด็กแต่ละคนเป็นการพิเศษในทุกๆ เรื่อง ตามแนวคิดการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

ช่วงวัยเด็กเป็นช่วงที่บุคคลมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อสภาพจิตใจ การแสดงออก และพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก ตัวอย่างเช่น พัฒนาการทางกายมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็กทั้งโดยตรงและอ้อม หากร่างกายของเด็กเจริญเติบโตตามปกติ สมวัย ผลโดยตรงก็คือ เด็กย่อมสามารถแสดงพฤติกรรมได้ทัดเทียมกับเด็กอื่นในวัยเดียวกัน ส่วนผลโดยอ้อมเป็นเรื่องของความรู้สึกและทัศนคติต่อตนเอง หากเด็กมีความผิดปกติทางกาย จะทำให้รู้สึกว่าตนมีความแตกต่างจากผู้อื่นและมีความสามารถด้อยกว่า อันก่อให้เกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในตนเอง³ หรือหากเด็กมีความตึงเครียดทางอารมณ์ หรืออยู่ในภาวะวิตกกังวล ตื่นเต้น หรือหวาดกลัว จะส่งผลต่อการสื่อสารของเด็ก เป็นต้น⁴ และกว่าที่บุคคลหนึ่งๆ จะเจริญเติบโตเต็มที่ ย่อมต้องอาศัยช่วงเวลาพัฒนาการในด้านต่างๆ จะพัฒนาไปเรื่อยๆ เป็นขั้นตอน จากระยะหนึ่งไปอีกระยะหนึ่งอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งแม้พัฒนาการในแต่ละด้านจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน อีกทั้งมีความเกี่ยวพันและอิทธิพลซึ่งกันและกัน แต่ก็ต้องอาศัยระยะเวลาต่างกัน เช่น พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมจะใช้เวลานานกว่าทางด้านร่างกาย เด็กบางคนที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนผู้ใหญ่ จึงอาจยังมีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ต่ำและได้รับความกระทบกระเทือนได้ง่าย⁵

² พัลลภ พิสิษฐ์สังฆการ, คำอธิบายพร้อมด้วยรวมคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543 เรียงตามมาตรา (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, 2546), หน้า 9-10.

³ ประเสริฐ ต้นสกุล, พัฒนาการเด็ก (กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2517), หน้า 131.

⁴ สุชา จันทน์อม, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542), หน้า 120.

⁵ สุรางค์ จันทน์อม, จิตวิทยาเด็ก (กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2523), หน้า 45.

เมื่อเด็กยังมีพัฒนาการในทุกๆ ด้านไม่เท่าผู้ใหญ่ ตัวอย่างเช่น ในด้านสติปัญญา เด็กต้องอาศัยการรู้ เห็น และสัมผัสสิ่งต่างๆ จึงจะเกิดความเข้าใจ ความรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนมีความคิดในการหาเหตุผล ซึ่งย่อมยังมีความผิดพลาดบางประการเนื่องจากเด็กยังขาดประสบการณ์ขั้นพื้นฐานและไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ หรือในเรื่องการมีสมาธิต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ยิ่งเด็กอายุน้อยเท่าไรก็จะมีสมาธิจดจ่ออยู่น้อยลงเท่านั้น นอกจากนี้ เด็กจะยังไม่มีความนึกคิดหรือเข้าใจในเรื่องบางเรื่อง เช่น เด็กอายุ 6-7 ปี ยังไม่เข้าใจในเรื่องวันเดือนปี เป็นต้น⁶ บุคคลในวัยเด็กจึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปฏิบัติดูแลเป็นพิเศษให้เหมาะสมกับวัย ซึ่งในกรณีส่วนใหญ่จำเป็นต้องกระทำโดยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับเด็ก อย่างเช่นในกรณีการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กซึ่งเป็นเรื่องที่ยากและมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ต่างกันไปในแต่ละคน อีกทั้งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอารมณ์ของผู้ใหญ่ แต่จะสามารถสังเกตได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม เนื่องจากเด็กไม่สามารถปิดบังซ่อนเร้นความรู้สึกของตนได้ดีอย่างผู้ใหญ่ แม้บางครั้งเด็กจะไม่แสดงอารมณ์ทางพฤติกรรมโดยตรง แต่ก็อาจเห็นได้จากอาการผิดปกติของเด็กที่เกิดจากความกดดันทางอารมณ์ เช่น อาการลูกลี้ลูกกลน ประหม่า พุดจาอึกอึก หรือการกัดเล็บ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์ในการแยกแยะความรู้สึกของเด็กให้ตรงความหมายที่แท้จริง⁷ เป็นต้น โดยนอกจากการดูแลเอาใจใส่ด้านร่างกายแล้ว ในระหว่างการเจริญเติบโต เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและแนะนำเป็นพิเศษทั้งในด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพื่อช่วยให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจและเติบโตขึ้นเป็นผู้มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี เนื่องจากบุคคลที่มีพฤติกรรมผิดปกติในวัยผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มักพบว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลและฝึกฝนให้มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ต้องการตั้งแต่ในวัยเด็ก อันเป็นเหตุให้เด็กนั้นเกิดความคับข้องใจและมีอารมณ์ที่ขัดแย้งตลอดเวลา ส่งผลให้ประสบความล้มเหลวทางการเรียน การเข้าสังคม และการใช้ชีวิตเมื่อเติบโตขึ้น นอกจากนี้ จากการ

⁶ สุโท เจริญสุข, *จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น (พร้อมสูตรแก้ปัญหาชีวิต)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไเอเดียน สโตร์, 2520), หน้า 4-5 และ 43.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5. และ สุชา จันทน์หอม, *จิตวิทยาพัฒนาการ*, หน้า 152-155.

ค้นคว้าทางจิตวิทยาเด็ก พบว่า ความสำเร็จในชีวิตและความแตกต่างทางด้านบุคลิกลักษณะของมนุษย์ในวัยผู้ใหญ่ นั้น ล้วนมีรากฐานจากสิ่งต่างๆ ที่ได้รับมาในวัยเด็กทั้งสิ้น⁸

นอกจากผลกระทบด้านการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปแล้ว พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กยังส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกระทำ ความผิดอีกด้วย แม้ในกรณีที่เด็กมีพัฒนาการตามปกติ แต่เนื่องด้วยพัฒนาการด้านอารมณ์และสติปัญญาที่ยังไม่เจริญเต็มที่ อีกทั้งเด็กยังมีการศึกษา ประสบการณ์ และทักษะในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กมีอารมณ์รุนแรง ฉุนเฉียว หรือขาดความอดทนต่อสิ่งเร้า ขาดความรู้สึกลึกซึ้งดีในการกระทำการต่างๆ หรือถูกชักจูงได้ง่าย⁹ โดยช่วงวัยของเด็กที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการกระทำ ความผิดส่วนใหญ่ก็คือเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งได้แก่อายุประมาณ 13-21 ปี¹⁰ เนื่องจากเป็นระยะรอยต่อจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่และมีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เกิดขึ้นมาก ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือความเปลี่ยนแปลงทางกายและสรีระ เช่น โครงสร้างของร่างกาย อวัยวะต่างๆ เกี่ยวกับเพศ และฮอร์โมนต่างๆ ซึ่งทำให้เด็กต้องประสบกับปัญหาและความลำบากในการปรับตัวตามพัฒนาการของตนทั้งในการทำ ความเข้าใจกับความเปลี่ยนแปลงและการวางตัวในสังคม ส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตใจและอารมณ์ของเด็ก เพราะเด็กต้องวิตกกังวลกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งในบางกรณีเด็กอาจพยายามทำตัวให้โดดเด่นเพื่อไ้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนและสังคม อีกทั้งเนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีอารมณ์อ่อนไหว เปลี่ยนแปลงได้ง่าย และรุนแรง ไม่นั่นคงเหมือนผู้ใหญ่ ทำให้ถูกกระทบกระเทือนได้ง่าย ความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบดังกล่าวจึงอาจนำไปสู่พฤติกรรมแสดงออกในทางลบ จนถึงขั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายได้¹¹

สำหรับกรณีที่เด็กมีพัฒนาการผิดปกติ นักจิตวิทยาบางกลุ่มได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำ ความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า สาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกระทำ ความผิดอาจมาจากปัจจัยภายในตัวเด็กเอง อันได้แก่ ความผิดปกติทางร่างกาย เช่น ความพิการ

⁸ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาเด็ก, หน้า 2 และ 45.

⁹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 14 และ 19.

¹⁰ สุณีย์ ชีรดากร, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2523), หน้า 166.

¹¹ สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม, จิตวิทยาวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, 2518), หน้า 1, 61, 63 และ 170.

ของอวัยวะต่างๆ และความผิดปกติทางจิต เช่น อาการปัญญาอ่อน โรคจิต หรือโรคประสาท ไม่ว่าจะ
จะเป็นความผิดปกติแต่กำเนิดโดยการสืบทอดทางพันธุกรรมหรือความผิดปกติที่เกิดจากความ
เจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะผลักดันให้เด็กมีปมด้อยและหาทางชดเชยให้กับตนเอง
หรือมีอาการแปรปรวน เป็นคนมองโลกในแง่ร้าย มีพฤติกรรมเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม หรือขาด
วิจารณญาณและความยั้งยั้งใจ ซึ่งล้วนนำไปสู่การกระทำความผิดได้เช่นกัน¹²

2.1.2 แนวคิดในทางระหว่างประเทศ

ในอดีต กฎหมายระหว่างประเทศใช้สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือองค์การระหว่าง
ประเทศเท่านั้น โดยไม่ได้รับรองสิทธิของเอกชนแต่อย่างใด ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งองค์การ
สหประชาชาติ (United Nations) จึงมีการรับรองสิทธิมนุษยชนขึ้น ปรากฏชัดในกฎบัตร
สหประชาชาติ ค.ศ.1945 ทำให้สิทธิของเอกชนเป็นที่ยอมรับในทางกฎหมายระหว่างประเทศ
อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระยะแรกนั้น คนส่วนใหญ่ยังคง
มองข้ามความสำคัญของเด็กไป¹³ เนื่องจากแนวคิดที่ถือว่าเด็กเป็นสมบัติของครอบครัว การ
ดูแลคุ้มครองเด็กจึงเป็นเรื่องภายในครอบครัวหรือภายในประเทศเท่านั้น จนกระทั่งนักกฎหมาย
สำนักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law School) ได้เล็งเห็นว่าสิทธิเด็กเป็นสิทธิสากลและเป็นสิทธิ
เด็ดขาด ต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยเด็ดขาด แนวความคิดในการรับรองสิทธิเด็กจึง
ได้เริ่มมีขึ้น¹⁴ ส่งผลให้สังคมระหว่างประเทศตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการละเมิดสิทธิ
และทารุณกรรมเด็กมากขึ้น และได้ร่วมมือกันสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการ
ละเมิดสิทธิเด็กที่เกิดขึ้นทั่วโลก มาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนในระดับระหว่าง
ประเทศที่ส่งผลต่อการคุ้มครองและดำเนินกระบวนการยุติธรรมต่อเด็กและเยาวชนของประเทศ
ต่างๆ ในประชาคมโลกได้แก่

¹² มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน
(กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 63-64.

¹³ ชัชฎาภา พันธุมจินดา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างสอบสวน : ศึกษากรณีเด็กเป็น
ผู้ต้องหา”, (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, 2552),
หน้า 16.

¹⁴ วิชามหาคุณ, “กฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเด็ก”, ใน รายงานพิธีเปิดปีครอบครัวสากลและการ
ประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2538), หน้า 97.

2.1.2.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948; UDHR)¹⁵

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับเป็นมติที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ขยายเจตนารมณ์ของสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกประเภทของสิทธิมนุษยชนเป็น 2 ประเภท คือ

1) สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเรือน เช่น สิทธิในความเป็นอิสระและความเท่าเทียมในเกียรติภูมิ ความเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ สิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพ และความมั่นคง และสิทธิที่จะไม่ถูกทรมานลงโทษอย่างโหดร้ายปราศจากมนุษยธรรม

2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ทุกคน เช่น สิทธิในความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสิทธิที่จะได้มาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว

โดยทั่วไป ปฏิญญานี้ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของเด็กเพียงในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ตามสมมติฐานของมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิเสรีภาพตั้งแต่กำเนิด ดังนั้น เด็กทุกคนที่เกิดมามีสิทธิได้รับความคุ้มครองเพื่อสิทธิต่างๆ เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยังได้บัญญัติสิทธิบางประการสำหรับเด็กโดยเฉพาะในข้อ 25 (2) ว่า “มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”

2.1.2.2 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration on the Rights of Child 1959)¹⁶

เนื่องจากการคุ้มครองสิทธิเด็กตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นการคุ้มครองเด็กในฐานะบุคคลทั่วไป ในขณะที่เด็กเป็นผู้มีสภาวะทางร่างกายและจิตใจด้อยกว่า

¹⁵ คัมภีร์ คำพิพากษา, “การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่เกิดเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 46.

¹⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คู่มือกฎหมายเด็ก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมนักกฎหมายในประเทศไทย, 2530), หน้า 3-4. และ ชัชฎาภา พันธุ์จินดา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างสอบสวน : ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา”, หน้า 21-22.

ผู้ใหญ่และต้องการการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กได้อย่างเต็มที่และไม่อาจแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กที่มีอยู่ในสังคมระหว่างประเทศได้อย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมจึงได้จัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้น เพื่อสร้างข้อกำหนดที่ให้ความสำคัญต่อความต้องการพิเศษของเด็กโดยเฉพาะ และต่อมาสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้ลงมติยอมรับปฏิญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ.1959 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะและเรียกร้องให้รัฐต่างๆ สร้างระเบียบกฎหมายในการคุ้มครองเด็กโดยเฉพาะขึ้น

เนื้อหาของปฏิญญานี้มีข้อความยืนยันหนักแน่นถึงสิทธิต่างๆ ของเด็กที่จะทำให้นักเด็กสามารถพัฒนาตนเองตามสภาวะปกติทั้งทางร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วยหลักการ 10 ข้อ เน้นถึงสิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมือง รวมถึงสิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำและหลักประกันสวัสดิภาพของเด็ก โดยเฉพาะในข้อบัญญัติที่กำหนดให้เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยกหรือกีดกัน ไม่ว่าจะโดยวิธีใดๆ ในเรื่องเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัว* และพึงได้รับการพิทักษ์คุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจเพื่อให้ร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติชน** รวมทั้งได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง จากความโหดร้ายทารุณ และการถูกข่มเหงรังแกทุกชนิด***

ปฏิญญานี้มีลักษณะเด่นคือ ได้กล่าวรับรองสิทธิเด็กทั้งก่อนและหลังกำเนิดไว้ในอารัมภบทของปฏิญญา ซึ่งในภายหลังไม่ปรากฏว่ามีตราสารชนิดใดได้กล่าวรับรองสิทธิเช่นนี้ไว้อีก นอกจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งได้กล่าวยืนยันหลักการในเรื่องการให้การคุ้มครองทางกฎหมายต่อเด็กทั้งก่อนและหลังกำเนิดไว้

* Declaration on the Rights of Child 1959 Principle 1

** Declaration on the Rights of Child 1959 Principle 2

*** Declaration on the Rights of Child 1959 Principle 9

2.1.2.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1966; ICCPR)¹⁷

ด้วยเหตุที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิเด็กเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิแก่เด็กที่ต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษต่างไปจากผู้ใหญ่ และแม้จะมีการจัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยเฉพาะ ปฏิญญาทั้งสองฉบับก็ไม่มีผลผูกพันรัฐภาคีให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีแต่อย่างใด เนื่องจากปฏิญญาทั้งสองฉบับมีสถานะทางกฎหมายเป็นเพียงคำประกาศหลักการโดยทั่วไปที่บรรดารัฐต่างๆ ยอมรับ แต่ไม่กำหนดข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตาม ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้นเพื่อยกร่างกติการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอีก 2 ฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อให้วัตถุประสงค์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีผลผูกพันทางกฎหมายต่อรัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณี

ทั้งนี้ บทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปรากฏอยู่ในข้อบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีแนวคิดที่ต้องการให้ความคุ้มครองเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- 1) การห้ามมิให้ศาลพิพากษาประหารชีวิตบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี^{*}
- 2) การแยกผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ ตั้งแต่ในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาล และภายหลังศาลมีคำพิพากษาลงโทษ^{**}
- 3) การนำตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีโดยเร็ว

¹⁷ ชาญภา ปันถมจินดา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กระหว่างสอบสวน : ศึกษากรณีเด็กเป็นผู้ต้องหา”, หน้า 18 และ 20.

^{*} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 6 (5)

^{**} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 10 2. (b) และ Article 10 3.

4) การปฏิบัติต่อนักโทษที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องกระทำให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและได้รับการฟื้นฟูทางสังคม^{*}

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง เว้นแต่ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วน เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่การพิพากษาในคดีอาญา หรือการพิพากษาหรือวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับการสมรสหรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก^{**}

6) วิธีพิจารณาความในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนให้เป็นไปได้โดยคำนึงถึงอายุและความประสงค์ที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น^{***}

7) เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในมาตรการต่างๆ เพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคม และรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด[†]

นอกจากนั้น กติกานี้ยังได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดให้บุคคลทั้งปวงมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ^{††} และได้กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิต่างๆ ที่รับรองไว้ ปรากฏอยู่ในภาค 4 ข้อ 28-45 อันเป็นการแสดงให้เห็นว่ากติกาฉบับนี้มีผลผูกพันรัฐภาคีให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณี

^{*} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 10 3.

^{**} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 14 1.

^{***} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 14 4.

[†] International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 24 1.

^{††} International Covenant on Civil and Political Rights 1966 Article 26

2.1.2.4 กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules 1985)

กฎแห่งกรุงปักกิ่งเป็นเงื่อนไขขั้นต่ำที่สหประชาชาติยอมรับว่าเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายของประเทศใด เนื่องจากมีที่มาจากหลักการพื้นฐานซึ่งถูกพัฒนาขึ้นสำหรับการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนในอันที่จะปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาในทางกฎหมาย และถูกร่างขึ้นเพื่อใช้ในระบบคดีเด็กและเยาวชนในทุกส่วนของโลก ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ยอมรับกันว่าเป็นหลักปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ได้เหมาะสมกับความหลากหลายของสภาพแวดล้อมและโครงสร้างกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยได้รับการลงมติรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 สรุปสาระสำคัญได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 หลักการทั่วไป

ประเทศสมาชิกต้องพยายามพัฒนาสภาพที่จะทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดได้มีชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความหมายและมีคุณค่า โดยดูแลกระบวนการของการพัฒนาและการศึกษาให้ปลอดจากอาชญากรรมและการกระทำผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ตลอดจนส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน เพื่อลดความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชน อันถือเป็นแนวทางป้องกันปัญหาการกระทำผิดโดยเด็กและเยาวชนที่ต้นเหตุ โดยให้ใช้กฎนี้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกเผ่าพันธุ์ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา แนวความคิดทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นๆ รวมทั้งต้นกำเนิดของชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน การเกิดหรือสถานภาพอื่นๆ และให้รัฐภาคีปรับใช้คำนิยามของคำว่า "เด็กและเยาวชน" "ความผิด" และ "ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน" ให้เข้ากับระบบระบบกฎหมายและความคิดรวบยอดของแต่ละประเทศ เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายให้สามารถใช้กฎนี้ได้ในทุกกระบวนกฎหมายและโดยเหมาะสมต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และกฎหมายของประเทศสมาชิก

ส่วนที่ 2 ระบบงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน

การบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอน อันได้แก่ การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี และการติดตามผลในการวางข้อกำหนดหรือคำพิพากษา ต้องดำเนินการโดยเคารพต่อสถานภาพทางกฎหมายและสิทธิขั้นมูลฐานของเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน และเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีที่ยุติธรรม สมเหตุสมผล และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชน โดยเด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะให้ที่ปรึกษากฎหมายเป็นตัวแทน หรือร้องขอความช่วยเหลือด้านกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ นอกจากนี้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนควรได้รับการศึกษาอบรมด้านกฎหมาย สังคมวิทยา จิตวิทยา อาชญาวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อให้มีความสามารถอันจำเป็นในการประกอบอาชีพ อันจะก่อให้เกิดความยุติธรรมและความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน

แม้กฎแห่งกรุงปักกิ่งจะมีสถานะเป็นเพียงแนวทางหรือคำแนะนำที่ระบุหนทางที่สอดคล้องกันมากที่สุดกับหลักการที่ยอมรับกันทั่วโลก เพื่อให้ประเทศต่างๆ ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรมเท่านั้น มิใช่สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีสถานะทางกฎหมายลักษณะสนธิสัญญาอันจะมีผลผูกพันประเทศที่เป็นภาคี จึงไม่มีสภาพบังคับในฐานะกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐสมาชิกสหประชาชาติจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ แต่เนื้อหาของกฎนี้มีรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดอย่างครบถ้วน โดยมีการนำมาตรการทางสังคมมาผสมผสานกับมาตรการทางกฎหมาย¹⁸ อันเป็นต้นแบบที่ดีของบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1.2.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child

1989)¹⁹

¹⁸ ชูษณา บุญยรัตพันธุ์, “อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเด็ก : ผลกระทบต่อประเทศไทย”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 16 และ 18.

¹⁹ ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงาน เยาวชนแห่งชาติ และ สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน, สรุปการประชุมระดับชาติเพื่อเฉลิมฉลอง 10 ปี การรับรองอนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง “การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก : บทเรียนและข้อท้าทาย” (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้รับการรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2532 และเกือบทุกประเทศทั่วโลกได้รับการให้สัตยาบันหรือการภาคยานุวัติ อันเป็นการแสดงถึงความตกลงใจและมุ่งมั่นในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้เข้าเป็นภาคีและได้ให้สัตยาบันอนุสัญญานี้ในปีพ.ศ.2535 ปัจจุบันถือเป็นสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ได้รับความเห็นชอบมากที่สุดในโลก และเป็นเอกสารทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดเช่นกัน โดยมีสถานะเป็นสนธิสัญญา ซึ่งมีผลทางกฎหมายผูกพันรัฐที่เป็นภาคีทุกรัฐให้ต้องปฏิบัติตาม อันเป็นการขจัดปัญหาการขาดสภาพบังคับทางกฎหมายของมาตรการระหว่างประเทศอื่นๆ

โดยภาพรวม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กประกอบด้วยข้อบัญญัติ 54 ข้อ ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะในทางบริหาร ทางนิติบัญญัติ ทางการศาล หรือมาตรการอื่นๆ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็ก โดยมีการวางกรอบสำหรับการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับชาติ สามารถแบ่งเนื้อหาได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สารบัญญัติหรือเนื้อหาสาระแห่งสิทธิเด็ก ซึ่งระบุรายละเอียดของสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่กำหนดให้เด็กมีสิทธิของตนโดยเฉพาะนอกเหนือจากสิทธิโดยทั่วไปเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ และทุกประเทศภาคีต้องรับประกันว่าเด็กในประเทศของตนจะได้รับการคุ้มครอง ตามข้อบัญญัติข้อที่ 1-41ดังต่อไปนี้

- 1) สิทธิในการอยู่รอดหรือสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและปลอดภัย เช่น ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและบริการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน เป็นต้น
- 2) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยเริ่มตั้งแต่การมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่ดี และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม

3) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ให้รอดพ้นจากการทำร้าย การล่วงละเมิด การละเลย การนำไปขาย การใช้แรงงาน และการแสวงประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบอื่นๆ

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น แสดงออก การมีผู้รับฟัง และการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง

ส่วนที่ 2 วิธีบัญญัติ ได้แก่ หลักเกณฑ์และแบบพิธีที่จะใช้ในการบังคับให้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาเกิดผล ตามข้อบัญญัติข้อที่ 42-54 โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้สร้างกลไกการติดตามการดำเนินงานตามอนุสัญญาคือ ทุกๆ 5 ปี รัฐภาคีจะต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติซึ่งประจำอยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทำหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐภาคีในการรับประกันสิทธิต่างๆ ของเด็กที่ระบุไว้ในอนุสัญญา เพื่อให้หลักประกันว่าสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับเด็กในรัฐภาคีจะได้รับการแก้ไข และการคุ้มครองสิทธิเด็กจะได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ทั้งนี้ บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งปรากฏทั้งในส่วนอารัมภบทและข้อบัญญัติข้อที่ 2 แห่งอนุสัญญา ที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในระบบโรงเรียนหรือไม่ หรือประสบปัญหาใดๆ หรือไม่ และไม่จำกัดเฉพาะเด็กซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก เด็กที่ถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศ เด็กถูกใช้แรงงาน เด็กเร่ร่อน หรือเด็กพิกار โดยรัฐภาคีต้องเคารพและประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาแก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใดๆ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ต้นกำเนิดทางชาติ ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย

ประการที่ 2 หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในข้อบัญญัติข้อที่ 3 ซึ่งกำหนดว่า ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็ก ไม่ว่าจะโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน

ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์กรนิติบัญญัติ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก เป็นลำดับแรก

ประการที่ 3 หลักการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็ก โดยเด็กต้องได้รับความคุ้มครองให้มีความอยู่รอดและพัฒนาการตามขั้นตอนของการเจริญเติบโต ได้รับบริหารพื้นฐานที่จำเป็น และได้รับการปกป้องจากสิ่งเลวร้ายทั้งปวง

ประการที่ 4 หลักการมีส่วนร่วมของเด็ก กล่าวคือ การให้ความคุ้มครองการมีส่วนร่วมของเด็กและการคำนึงถึงความคิดเห็นของเด็กในกระบวนการใดๆ ที่กระทบต่อเด็ก

สำหรับบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ได้มีการนำหลักการในกฎแห่งกรุงปักกิ่งมาบัญญัติไว้ในข้อที่ 37 39 และ 40 เช่น การกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กที่จะถือว่ามีความสามารถในการกระทำความผิดอาญา การประกันว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี และการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

2.1.3 แนวคิดและพัฒนาการในประเทศไทย

สังคมในอดีตของประเทศไทยถือว่าเด็กเป็นทรัพย์สินของครอบครัวและอยู่ภายใต้ปกครองของบิดามารดาอันเป็นกฎหมายจารีตประเพณี จึงไม่มีข้อจำกัดในการใช้อำนาจของบิดามารดาเหนือบุตรที่ชัดเจน จุดเริ่มต้นการให้ความสำคัญต่อเด็กในประเทศไทยเห็นได้เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงออกประกาศพระราชบัญญัติลักพา พ.ศ. 2406 จำกัดอำนาจบิดามารดาในการจำหน่ายจ่ายโอนเด็กให้ผู้อื่น หรือบังคับให้แต่งงานให้ใช้กับบุตรที่อายุไม่เกิน 20 ปี นอกจากนี้ การขายบุตรที่อายุต่ำกว่า 15 ปี และอยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่สามารถขายได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเด็ก แต่หากบุตรมีอายุ 15 ปีขึ้นไป บุตรต้องลงแกลงไต่หรือมีพยานรู้เห็น สัญญาซื้อขายจึงสมบูรณ์ ส่วนกรณีพ่อแม่หย่ากันและบุตรแยกไปอยู่กับอีกฝ่าย หรือญาติของอีกฝ่าย พ่อ

หรือแม่จะลักเอาที่ลูกไปขายมิได้ จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายไทยนั้นได้คำนึงถึงการรับรองสิทธิเด็กมากกว่าร้อยปีแล้ว²⁰

เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี พ.ศ.2475 มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือการรับรองสิทธิเด็กในฐานะเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยยังไม่มีการรับรองสิทธิเด็กโดยเฉพาะ แต่ก็นำมาปรับใช้กับเด็กได้ด้วย และในรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มา สิทธิเด็กก็ได้รับการรับรองมากขึ้น²¹ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองไว้หลายมาตรา เช่น

มาตรา 40 (6) “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ”

มาตรา 52 “เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว...”

มาตรา 80 (1) “รัฐต้อง...คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย...”

ก่อนมีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนในประเทศไทย มีการนำวิธีการพิเศษมาใช้แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยให้ได้รับการสงเคราะห์เยี่ยมเยียนและแก้ไขแทนที่จะถูกลงโทษจำคุก อีกทั้งมีการให้การศึกษอบรมและฝึกฝนอาชีพเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีต่อไปแทนที่จะส่งตัวเด็กและเยาวชนไปคุมขังไว้ในเรือนจำซึ่งเป็นการลงโทษที่จะทำให้เด็กและเยาวชน

²⁰ มาลี พุทธิพงษ์สวัสดิ์, เอกสารประกอบการสอนสัมมนากฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับสตรี (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.), หน้า 136.

²¹ อิงอร จินตนาเลิศ, “กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 73.

ได้รับความอับอายและชินชากับสภาพการบีบคั้นทางจิตใจ อันเป็นปมด้อยแก่เด็กและเยาวชน และมักได้พบเห็นและได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัย พฤติกรรม ตลอดจนบทเรียนที่เลวร้ายจากผู้ต้องขังหรือนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่ โดยทางราชการจะจัดส่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไปยังโรงเรียนฝึกอาชีพตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 หรือสถานฝึกอบรมตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479 นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุในเกณฑ์บังคับ (อายุยังไม่ครบ 15 ปี) ที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ยังโรงเรียนฝึกอาชีพได้ ซึ่งต่อมารกรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีพนี้ตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479

วิธีการปฏิบัติต่อนักโทษซึ่งรวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ต้องคำพิพากษาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479 นั้น เน้นหนักไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่ในทางลงโทษเช่นแต่ก่อน นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งอายุยังไม่ครบ 18 ปี ซึ่งต่อมาได้โอนกิจการไปยังกรมประชาสงเคราะห์ ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง อีกทั้งได้จัดตั้งสถานที่เพื่อแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ออกจากผู้ต้องโทษอื่น เรียกว่า ทัณฑ์สถานวัยหนุ่ม²²

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องและอุปสรรคหลายประการ เพราะเป็นบทบัญญัติสำหรับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว โดยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในระหว่างถูกจับกุมและระหว่างการพิจารณาคดีของศาล เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนและอาจสร้างความเสียหายแก่ร่างกาย จิตใจ และสิทธิต่างๆ ของเด็กและเยาวชนได้ ประกอบกับการขาดแคลนหน่วยงานพิเศษที่มีอำนาจหน้าที่และประสานงานกับศาลในการสืบเสาะและเสนอ

²² ม.ร.ว.อดุลกิติ์ กิติยากร, “ประวัติศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง”, ใน ที่ระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยองกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2526 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีวิกรมชาติศย์, 2526), หน้า 1.

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อทราบสาเหตุการกระทำผิด ตลอดจนดำเนินการฝึกอบรม เพื่อบำบัดแก้ไขให้เด็กกลับตนเป็นพลเมืองดีและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ตามหลักการสากล ที่มุ่งค้นหาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วพยายามแก้ไขที่สาเหตุยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษ²³ จึงมีการยกวางและประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ศาลคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนซึ่งควรได้รับการฝึก อบรม สั่งสอน และสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ และในการพิพากษาคดีอาญา ให้ศาลคำนึงถึงบุคลิก ลักษณะ สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชนแต่ละคนซึ่งแตกต่างกัน และลงโทษหรือใช้วิธีการให้เหมาะสมกับตัวเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้เด็กหรือเยาวชนนั้นจะได้กระทำความผิดร่วมกัน อีกทั้งมีบทบัญญัติในทางแพ่งที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียบางประการของผู้เยาว์²⁴

กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงบทบัญญัติให้สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอยู่เสมอ จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2527 กระทรวงยุติธรรมเห็นว่า เป็นการไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพียงอย่างเดียว เพราะเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งหากครอบครัวต้องแตกแยก มีปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง หย่าร้างกัน หรือทอดทิ้งบุตร ย่อมมีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กและเยาวชน นำไปสู่พฤติกรรมไม่เหมาะสม และอาจกลายเป็นอาชญากรในภายหน้า จึงต้องมีกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองครอบครัวด้วย และมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวซึ่งใช้เวลาในการพิจารณาหลายปี ในที่สุดได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 ขึ้น โดยยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

²⁴ พัลลภ พิสิทธิ์สังฆการ, คำอธิบายพร้อมด้วยรวมคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543 เรียงตามมาตรา, หน้า 23-24.

ทุกฉบับ²⁵ เพื่อเพิ่มบทบาทของศาลในด้านการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ตามแนวความคิดสากลที่ถือว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัวหมายถึงการดำรงอยู่ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของสมาชิกทุกคนด้วย โดยเฉพาะบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์ ย่อมจะได้รับผลกระทบมากที่สุดและอาจมีผลไปถึงอนาคตของเด็กในภายภาคหน้า ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนให้ถูกต้องจึงต้องแก้ไขที่ครอบครัวควบคู่กันไป²⁶ แต่เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมาเป็นเวลานานเกือบ 20 ปี แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะกำหนดให้เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และให้เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 กลับให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ต้องการว่ากระทำผิดต่ำกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ความคุ้มครองผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งถือได้ว่าขัดต่อเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนั้น เพื่อให้เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนซึ่งต้องการว่ากระทำความผิดสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอันจะเป็นการเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน นำไปสู่การยกเว้นและประกาศใช้

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-27.

²⁶ วิชามหาคุณ, “ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล”, *วารสารยุติธรรม* 9, 8 (สิงหาคม 2537): 10-11.

* บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ....

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553
ซึ่งใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว การดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชน
ยังต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่าที่
ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งในอดีตประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญามีได้มีการแยกหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนกับ
ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ไว้ จนกระทั่งประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดการให้ความคุ้มครอง
เด็กและเยาวชนตามที่นานาประเทศทั่วโลกเริ่มให้ความสำคัญ โดยมีแนวคิดที่จะต้องกำหนด
หลักเกณฑ์ต่างๆ รวมทั้งปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นพิเศษตามสภาพแห่งวัยของบุคคลให้
แตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ใหญ่ ปัจจุบันจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหลายครั้ง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการสากลและ
สามารถให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญาในทุกสถานะ ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.1.4 หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาต่อเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาแนวคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เห็นได้ว่า พัฒนาการของบุคคลที่อยู่ใน
วัยเด็กมีความอ่อนด้อยกว่าผู้ใหญ่ในทุกด้าน ด้วยความตระหนักถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว แนวคิดการ
คุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กทั้งในระดับระหว่างประเทศและในประเทศไทยจึงเป็นไปโดยสอดคล้อง
กันคือ เด็กต้องได้รับการคุ้มครอง ดูแลรักษา และช่วยเหลือเป็นพิเศษโดยเสมอภาคกัน โดยมีสิทธิที่
จะได้รับการปกป้องคุ้มครองทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ รวมถึงสิทธิในการมีส่วนร่วม การ
แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง กล่าวโดยเฉพาะ ในการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาทางอาญา ต้องมีการแยกวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชน
ออกจากผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ ตั้งแต่ในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาล
และภายหลังศาลมีคำพิพากษาลงโทษ กล่าวคือ วิธีพิจารณาความในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็ก
หรือเยาวชนต้องเป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและความประสงค์ที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความ

¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 6

ประพัตติของบุคคลนั้น ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของเด็ก นอกจากนั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนควรได้รับการศึกษาอบรมด้านกฎหมาย สังคมวิทยา จิตวิทยา อาชญาวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญอยู่ที่การมุ่งค้นหาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชนแล้วพยายามแก้ไขที่สาเหตุยิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษ เพื่อบำบัดแก้ไขให้เด็กที่กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม

นอกจากเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะจำเลยแล้ว เด็กอาจเข้ามามีบทบาทในฐานะพยานบุคคล ซึ่งรวมถึงกรณีที่เด็กนั้นเป็นตัวผู้เสียหายหรือจำเลยเองด้วย และกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนนี้ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษเช่นกัน เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นบุคคลที่มีความอ่อนด้อยทั้งในด้านวิวุฒิและประสบการณ์ในด้านการศึกษา อบรม การใช้ชีวิต และการปกป้องคุ้มครองตนเอง โดยเฉพาะความอ่อนด้อยทางวุฒิภาวะในการทำความเข้าใจ แยกแยะ จดจำ และถ่ายทอดลำดับเหตุการณ์ ซึ่งสามารถกระทำได้ภายในกรอบของความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ และความสนใจของตนเท่านั้น อีกทั้งเด็กยังมีข้อจำกัดในด้านภาษา การมีสมาธิจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การควบคุมอารมณ์ และมีโอกาสถูกชักจูงได้ง่าย ดังนั้น การค้นหาความจริงจากพยานเด็กจึงเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน²⁷ หากเด็กต้องเข้าสู่กระบวนการถามปากคำปกติเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ เด็กย่อมจะได้รับผลกระทบมากกว่าและมีผลเท่ากับว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้สร้างหรือซ้ำเติมความเสียหายและความเจ็บปวดแก่จิตใจของเด็ก²⁸ เนื่องจากเด็กต้องพบกับบรรยากาศที่อาจทำให้รู้สึกกลัว ตื่นตกใจ และวิตกกังวล จากความไม่คุ้นเคยกับสภาพและสถานที่ในการดำเนินคดี การพบปะผู้คนแปลกหน้า และการถูกตั้งคำถาม²⁹ รวมถึงการต้องตอบคำถามในเรื่องเดิมซ้ำไปซ้ำมาตั้งแต่ในชั้นสอบสวนที่อาจกระตุ้นความเจ็บปวด หวาดกลัว หรือความรู้สึกผิด

²⁷ นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์, “การค้นหาความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 7 และ 18.

²⁸ คณิง ภาไชย, “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ”, บทบัญญัติ 53 (ธันวาคม 2540): 2-3.

²⁹ สุพิศ ปราณีตพลกรัง, “ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา”, ตุลพาห 43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 24, 25 และ 27.

ในจิตใจของเด็กให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งล้วนส่งผลให้เด็กไม่สามารถให้การได้ในสภาพจิตใจที่ปกติ นอกจากนั้น เด็กอาจไม่เข้าใจคำถามตามความต้องการของเจ้าพนักงานผู้ถาม อีกทั้งการตอบคำถามของเด็กย่อมมีความแม่นยำตรงตามคำถามแตกต่างกันตามอายุและพัฒนาการด้านจิตใจ และสติปัญญาของเด็ก

ด้วยระดับพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็กที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นนี้ อาจทำให้เด็กไม่กล้าให้ถ้อยคำที่ต้องการให้ ไม่สามารถตอบคำถามได้ ตอบไม่ตรงคำถาม หรือถูกชักจูงให้ตอบคำถามไปในแนวทางที่ผู้ถามต้องการ และส่งผลกระทบต่อการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้ข้อเท็จจริงที่จะปรากฏในการพิจารณาคดีเบี่ยงเบนไป หรือทำให้ขั้นตอนการพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความไม่ราบรื่น เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความน่าเชื่อถือของคำพยาน ก่อให้เกิดปัญหาในการพิเคราะห์ซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีของศาล ซึ่งมีผลต่อการพิพากษาชี้ขาดคดี โดยเฉพาะในคดีอาญาซึ่งมาตรฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยเน้นหนักไปที่การพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (Proof Beyond a Reasonable Doubt)³⁰ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงจากเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีการคุ้มครองสภาพจิตใจ สิทธิ และสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมดุลระหว่างการอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดและบังคับใช้มาตรการพิเศษในการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน

ปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกก็ได้กำหนดมาตรการเช่นนั้นขึ้นหลายวิธีการ ซึ่งมักมีความคล้ายคลึงกันในส่วนของการให้ความคุ้มครอง แต่อาจแตกต่างกันไปในส่วนรายละเอียดรวมทั้งอายุและสถานะของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง โดยมีทั้งหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่ให้การในฐานะผู้เสียหายหรือพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ และหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองไปถึงเด็กที่ให้การในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก ประกอบกับแนวคิดการคุ้มครองและปฏิบัติต่อเด็กตามมาตรฐานสากลแล้ว เด็กทุกคนสมควรต้องได้รับความคุ้มครองโดยเสมอภาคกันและปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด แม้แต่

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

ในกรณีที่เด็กตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอันเป็นกรณีที่เด็กถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากโดยลักษณะเชิงจิตวิทยาของเด็ก เด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นก็ยังคงมีสภาพร่างกายและจิตใจที่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ต่างจากเด็กที่อยู่ในสถานะผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งมาตรการต่างๆ ในทางระหว่างประเทศก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองโดยเสมอภาคเช่นนั้นไว้ นอกจากนี้ ในทางข้อเท็จจริงยังพบว่า เด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาบางคนได้กระทำความผิดลงจากการถูกใช้หรือชักจูงให้กระทำความผิด ตัวอย่างเช่น กรณีเด็กเร่ร่อนไร้ที่อยู่ที่ถูกกลุ่มมิจฉาชีพบังคับให้ตระเวนลักทรัพย์ของผู้อื่น เด็กที่มาจากครอบครัวยากจนซึ่งถูกบังคับให้ค้าประเวณี หรือเด็กที่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมซึ่งถูกชักจูงให้เสพและค้ายาเสพติด เป็นต้น³¹ จึงกล่าวได้ว่าเด็กเหล่านั้นก็คือเหยื่อของอาชญากรรมหรือผู้ถูกกระทำเสียเอง และยิ่งสมควรต้องได้รับความคุ้มครองทั้งในกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาคดีและกระบวนการอื่นๆ เช่นเดียวกับเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน

นอกจากเหตุผลข้างต้นแล้ว องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของหลักการอำนวยความสะดวกในการดำเนินคดีคือ ความเสมอภาค ดังที่อริสโตเติล นักปรัชญากรีกโบราณ ได้กล่าวไว้ว่า “ความยุติธรรมคือการปฏิบัติต่อบุคคลที่เท่าเทียมกันอย่างเท่าเทียมกัน” โดยเฉพาะในระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาซึ่งคู่ความต้องใช้ความสามารถของตนในการพิสูจน์และปฏิเสธความผิด การพิสูจน์ความจริงในการดำเนินคดีระบบนี้จะประสบความสำเร็จได้ คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องมีความสามารถในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกันจึงจะต่อสู้กันได้อย่างเป็นธรรม ในขณะที่โดยสถานะของคู่ความแล้ว ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาจะอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าฝ่ายโจทก์ อันมักได้แก่ พนักงานอัยการ ซึ่งมีระบบงานและการสนับสนุนจากรัฐที่มีประสิทธิภาพกว่า จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไม่ให้ด้อยไปกว่าสิทธิของฝ่ายโจทก์ ตามหลักปรัชญาที่ว่า รัฐมีหน้าที่ทำให้มนุษย์เท่าเทียมกันให้

³¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 19.

มากที่สุด³² และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”^{*} ทั้งนี้ โดยทั่วไปแล้ว ความเสมอภาคนับเป็นหลักที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลักสิทธิเสรีภาพ โดยความเสมอภาคทำให้การใช้สิทธิเสรีภาพเป็นไปอย่างทั่วถึง หากมีการยอมให้บุคคลเพียงบางกลุ่มเข้าถึงสิทธิเสรีภาพได้ ย่อมไม่อาจถือว่ามีสิทธิเสรีภาพนั้นอยู่ได้ ความเสมอภาคจึงถือเป็นรากฐานของสิทธิเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการที่จะทำให้สิทธิเสรีภาพเกิดขึ้นอย่างจริงจัง³³ อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์กว้างๆ ของหลักเสมอภาค คือ การปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้ต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ³⁴ แต่ไม่ได้หมายความว่าฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารจะตรากฎหมายหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในลักษณะที่แตกต่างกันไม่ได้ การปฏิบัติที่แตกต่างกันในกรณีที่เกิดจากสภาพของเรื่องที่แตกต่างกัน กรณีเป็นความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม หรือกรณีที่มีขจัดหรือลดความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่ ย่อมถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมซึ่งไม่ขัดแย้งกับหลักความเสมอภาค³⁵ ดังนั้น หลักเกณฑ์และมาตรการพิเศษในการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงสมควรบังคับใช้แก่เด็กและเยาวชนที่ให้การเป็นพยานในทุกสถานะ ไม่ว่าในฐานะผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาหรือจำเลย เว้นแต่การให้ความเสมอภาคเช่นนั้นจะส่งผลเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมมากกว่าผลดีในการคุ้มครองและค้นหาความจริงจากเด็กและเยาวชน

³² เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์, รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย: การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย” (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์, 2546), หน้า 9-10.

^{*} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30

³³ ญัฐกร วิทิตานนท์, หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: วี.พี.พี. (1991), 2553), หน้า 63-64.

³⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, “หลักความเสมอภาค”, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) 11 (2544): 3.

³⁵ สมคิด เลิศไพฑูริย์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 77.

2.2 มาตรการในคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทย

ดังได้กล่าวแล้วว่า ประเทศไทยมีกฎหมายหลักที่กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินคดีอาญาคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนไว้โดยเฉพาะก็คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 วิทยานิพนธ์นี้จะทำการศึกษาบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับในส่วนที่กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการการถามปากคำและสืบพยานเด็กและเยาวชนทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนกับพยานที่เป็นผู้ใหญ่และกรให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นที่ต่างกันตามกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาตามกฎหมายไทยกับหลักเกณฑ์และมาตรการการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนของต่างประเทศต่อไป

2.2.1 หลักเกณฑ์และมาตรการในชั้นสอบสวน

หลักเกณฑ์และมาตรการการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 75 มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

ในขั้นตอนการถามปากคำเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้ความคุ้มครองเด็กที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกสถานะ ไม่ว่าในฐานะผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา โดยเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 133 ทวิ ส่วนเด็กที่เป็นผู้ต้องหาจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 134/2 ซึ่งบัญญัติให้นำมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สำหรับอายุของเด็กที่ได้รับการคุ้มครองและเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองนั้น แยกพิจารณาตามสถานะของเด็กได้ดังนี้

เด็กในสถานะผู้เสียหายหรือพยาน

ในกรณีการถามปากคำเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน มาตรา 133 ทวิ บัญญัติให้นำมาตรการพิเศษสำหรับถามปากคำพยานที่เป็นเด็กตามที่กฎหมายกำหนดไปใช้ในการถามปากคำเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งแม้มิได้ระบุแน่ชัดว่าให้ถืออายุของเด็กในขณะใดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่ากระบวนการถามปากคำพยานใดต้องนำมาตราการเช่นนั้นไปใช้บังคับหรือไม่ แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการคุ้มครองเด็กในกระบวนการสอบสวน จึงต้องพิจารณาอายุของเด็กในวันที่มีการถามปากคำในชั้นสอบสวนเป็นเกณฑ์ โดยหากกฎหมายมีเจตนารมณ์เป็นอย่างอื่น ก็น่าจะระบุไว้ชัดเจนดังเช่นที่ระบุไว้ในมาตรา 134/1 ว่าให้ถืออายุของเด็ก “ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา” ซึ่งในทางดำราก็มีนักกฎหมายเห็นด้วยกับการใช้เกณฑ์ดังกล่าว³⁶ ส่วนเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองนั้น เมื่อครั้งมีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการถามปากคำสำหรับเด็กเป็นพิเศษขึ้นเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ได้มีการกำหนดเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กทั้งโดยใช้อัตราโทษและประเภทของความผิดที่ทำการสอบสวนในคดีนั้นๆ เป็นเกณฑ์ โดยกำหนดให้ใช้วิธีการถามปากคำเด็กในคดีต่อไปนี้

- 1) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไปทุกคดี
- 2) คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก

ร้องขอ

3) คดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ไม่ว่าจะมิอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเท่าใด และไม่ว่าผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กจะร้องขอหรือไม่

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว บทบัญญัติที่กำหนดมาตรการพิเศษขึ้นเพื่อให้ใช้ในการถามปากคำเด็กเช่นนั้นส่งผลในทางปฏิบัติอย่างมาก นำไปสู่การเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26)

³⁶ ชัยเกษม นิตสิริ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), หน้า 114. และ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, นิติศาสตร์ 29, 4 (ธันวาคม 2542): 562.

^{*} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 มาตรา 5

พ.ศ.2550 โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีคำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้คือ การที่มีได้จำกัดประเภทคดีซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษอย่างแท้จริงและสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้กระบวนการดังกล่าวเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีมิให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและส่งผลให้ผู้เสียหายหรือพยานเด็กได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมเกินสมควร อันเป็นการไม่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ³⁷ ซึ่งมีบทบัญญัติให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรา 133 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 และได้กำหนดประเภทคดีที่ต้องนำมาตราการพิเศษสำหรับถามปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กมาใช้บังคับขึ้นใหม่เฉพาะในคดีความผิดที่บัญญัติไว้ได้แก่

- 1) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้อย่างรุนแรง
- 3) ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ
- 4) ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา
- 5) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- 6) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์³⁸
- 7) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
- 8) ความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอให้ดำเนินการถามปากคำโดยวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษ

³⁷ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “หนังสือถึงเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิที่ พม 0202/58177 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2549”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

³⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 มาตรา 5

³⁹ มาตรา 133 ทวิ ระบุความผิดในข้อนี้ว่า “ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก” ซึ่งในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ออกมายกเลิกพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 แล้ว

เด็กในสถานะผู้ต้องหา

สำหรับกรณีการถามปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา มีประเด็นที่เป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งในเรื่องอายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองและเงื่อนไขของประเภทคดีที่เด็กจะได้รับความคุ้มครอง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ได้กำหนดให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในขณะที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้แยกช่วงอายุของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็น 2 ช่วงอายุ และให้คำนิยามแยกจากกันว่า “เด็ก” และ “เยาวชน” ซึ่งหมายความว่า บุคคลอายุยังไม่เกิน 15 ปี บริบูรณ์ และบุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ตามลำดับ³⁸ ดังนั้น ในประเด็นอายุของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ จึงมีปัญหาความไม่สอดคล้องกันของบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว ซึ่งโดยหลักแล้ว ว่างบพบัญญัติที่เป็นกฎหมายทั่วไปกับบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายพิเศษในเรื่องเดียวกันที่ใช้บังคับอยู่ในเวลาเดียวกันนั้น ต้องยึดถือหลักเกณฑ์ตามบทกฎหมายพิเศษมาบังคับแก่กรณี³⁹ เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่มีข้อความที่ใช้บังคับทั่วไปโดยไม่จำกัดบุคคล สถานที่ เวลา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น⁴⁰ และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นกฎหมายพิเศษ เนื่องจากมีข้อความที่ใช้บังคับจำกัดบุคคล⁴¹ กล่าวคือ ใช้บังคับแก่คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่ง เช่น คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด⁴² เท่านั้น การพิจารณาว่าบุคคลใดมีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่ถือเป็นเด็กและเยาวชนซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจึงต้องถือตามเกณฑ์อายุที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ

³⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 4

³⁸ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, 2545), หน้า 110.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁴¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 10

วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ อันได้แก่ บุคคลที่อายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ให้ปากคำในชั้นสอบสวน

ส่วนเงื่อนไขเรื่องประเภทคดีที่จะต้องนำมาตรการการถามปากคำเด็กตามมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กโดยอนุโลมนั้น ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการถามปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ไม่ว่าจะ เป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ รวมไปถึงศาล ต่างเห็นตรงกันว่าต้องดำเนินการถามปากคำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 133 ทวิ เฉพาะในคดีความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ เท่านั้น เนื่องจากการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 133 ทวิ โดยแก้ไขประเภทคดีที่ต้องนำมาตรการการถามปากคำเด็กมาใช้บังคับดังได้กล่าวแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าต้องการให้ความคุ้มครองเด็กเฉพาะในคดีสำคัญและมีโทษสูง หรือคดีที่มุ่งคุ้มครองเด็กซึ่งต้องเข้าข้องเกี่ยวในขบวนการดำเนินคดี ค้ำมนุษย์ หรือการทำงานในสถานบริการ รวมถึงคดีที่ไม่เข้ากรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่เด็กประสงค์ให้มีการสอบปากคำโดยวิธีการพิเศษที่กฎหมายกำหนดไว้⁴¹ เมื่อมาตรา 134/2 บัญญัติให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ตามมาตรา 133 ทวิ และมีผลให้ประเภทคดีที่พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการถามปากคำและสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนโดยวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 133 ทวิ ได้แก่ คดีความผิดเฉพาะที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ เท่านั้น⁴²

อย่างไรก็ตาม แม้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนใหญ่จะมีความเห็นในเรื่องประเภทคดีที่ต้องนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 133 ทวิมาใช้บังคับโดยอนุโลมในการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กตามมาตรา 134/2 ว่าหมายถึงเฉพาะคดีที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ เท่านั้น แต่ในทางดำราก็มีนักกฎหมายซึ่งเห็นว่า เมื่อต้องดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะในคดีประเภทใด ย่อมเข้าเกณฑ์ตามมาตรา 134/2 ซึ่งพนักงานสอบสวนอยู่ในบังคับต้องนำวิธีการสอบสวนเด็กตามมาตรา 133 ทวิมาใช้บังคับ โดย

⁴¹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 368.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 383. และ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว, หน้า 95.

ไม่ต้องคำนึงว่าคดีนั้นเป็นคดีประเภทที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ หรือเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรงหรือไม่ เพราะวิธีการสอบสวนเด็กตามมาตรา 133 ทวิ เป็นมาตรฐานของความคุ้มครองขั้นต่ำที่รัฐจัดให้แก่เด็ก ส่วนลักษณะของคดีที่มีผลกระทบต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรงนั้น มีผลเป็นเพียงเงื่อนไขตามมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง สำหรับกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควรเท่านั้น⁴³ เนื่องจากบทบัญญัติตามมาตรา 134/2 มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ซึ่งการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาดังเช่นการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมของประเทศไทยนั้น ถือว่าผู้ต้องหาและจำเลยเป็นประธานในคดี จุดมุ่งหมายของบทบัญญัติในมาตรา 134/2 จึงมิใช่เพียงการให้ความคุ้มครองในส่วนของการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับเด็กเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะของเด็กในการต่อสู้คดีด้วย เพราะวิธีการถามปากคำเด็กตามมาตรา 133 ทวิ ที่มาตรา 134/2 ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลมนั้น มุ่งหมายที่จะให้กระบวนการยุติธรรมปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสม ทั้งยังมุ่งคุ้มครองผู้ต้องหาที่เป็นเด็กไม่ให้ต้องถูกบีบคั้นหรือกดดันทางด้านจิตใจจนเกินสมควรเพื่อช่วยให้ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กสามารถเข้าใจข้อหาและให้การต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับการที่บทบัญญัติของมาตรา 134/2 ใช้ถ้อยคำเพียงกว้างๆ ว่า “ให้นำบทบัญญัติใน มาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี” เป็นการแสดงให้เห็นว่า มาตรา 134/2 คำนึงถึงเรื่องอายุของผู้ต้องหาเท่านั้น โดยมีได้คำนึงถึงประเภทของคดีที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก จึงกล่าวได้ว่า มาตรา 134/2 กำหนดให้นำเฉพาะมาตรการการถามปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กตามมาตรา 133 ทวิ ซึ่งเป็นวิธีการถามปากคำที่เหมาะสมสำหรับเด็กมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น แต่ไม่ต้องนำข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทคดีที่จะต้องใช้มาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับด้วย เพราะฉะนั้น ในการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและ

⁴³ สำนักงานศาลยุติธรรม, หลักการสำคัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่ พ.ศ.2550 และ พ.ศ.2551 (นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์, 2552), หน้า 28.

เยาวชน พนักงานสอบสวนอยู่ในบังคับต้องนำมาตรวจการพิเศษตามมาตรา 133 ทวิ มาใช้บังคับใน
ทุกคดี โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นคดีความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ หรือไม่⁴⁴

2.2.1.2 มาตรการในการคุ้มครอง

การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กในกรณีที่อยู่ภายใต้บังคับประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ หรือการสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก ต้อง
ดำเนินการตามมาตราต่อไปนี้

1) การจัดสถานที่สอบปากคำที่เป็นส่วนสัดส่วนและเหมาะสมสำหรับเด็ก โดยไม่ปะปน
กับสถานที่สอบปากคำผู้ใหญ่หรือกระทำในห้องสอบสวนธรรมดา โดยเฉพาะในกรณีการ
สอบปากคำเด็กที่เป็นผู้ต้องหา ต้องกระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมี
บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้นอันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้เด็ก
มีความเป็นส่วนตัวและป้องกันไม่ให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ข้อมูลที่ได้ให้ถ้อยคำ รวมทั้งช่วยให้เด็ก
ไม่รู้สึกรู้สีกออดหรือแปลกถิ่น อันอาจทำให้เด็กตื่นกลัวหรือไม่กล้าเล่าเรื่องราวที่ตนประสบมา อีกทั้ง
อาจทำให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นที่รับรู้แก่คนภายนอกและเป็นที่ยุติภัยแก่ตัวเด็ก⁴⁵

2) การให้มีที่ปรึกษากฎหมายและบุคคลใกล้ชิดของเด็กอยู่ด้วย

ในการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษา
กฎหมายของเด็กหรือเยาวชนร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง และนอกจากที่ปรึกษากฎหมายแล้ว บิดา มารดา
ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยจะเข้าร่วมรับฟังการสอบสวน
ดังกล่าวด้วยก็ได้

3) การจัดให้มีการทำงานร่วมกันของบุคคลในสหวิชาชีพ

การถามปากคำเด็กที่ต้องใช้มาตรการพิเศษตามกฎหมายต้องมีบุคคลต่อไปนี้เข้า
ร่วมดำเนินการกับพนักงานสอบสวน

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31 และ 32. และ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค
1-2 (มาตรา 1-156) เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2554), หน้า 336.

⁴⁵ ณรงค์ ใจหาญ, “การถามปากคำเด็กในคดีอาญา: หลักกฎหมายและทางปฏิบัติ”, *วารสารนิติศาสตร์* 30, 3
(กันยายน 2543): 368.

3.1) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ทางด้านจิตวิทยาเด็กและสามารถเลือกใช้คำถามที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาการและความเข้าใจของเด็กได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถทำความเข้าใจคำตอบของเด็กได้ดีกว่าพนักงานสอบสวน⁴⁶

3.2) บุคคลที่เด็กร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้อยู่ด้วยในระหว่างสอบสวน ซึ่งเป็นบุคคลที่เด็กไว้ใจหรือคุ้นเคย เพื่อช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจขึ้น ทั้งยังช่วยลดความตื่นเต้นและตั้งเครียดในการต้องให้ถ้อยคำต่อหน้าบุคคลที่ตนไม่รู้จัก และให้ความร่วมมือในการให้ปากคำได้ดีกว่าการต้องให้ปากคำโดยลำพัง เนื่องจากเด็กต้องเผชิญหน้ากับบุคคลหลายฝ่ายซึ่งตนไม่รู้จักมาก่อนในการให้ปากคำ ซึ่งแม้จะมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีความรู้ในด้านจิตวิทยาเด็ก แต่ก็ยังคงเป็นคนแปลกหน้าในความรู้สึกของเด็ก นอกจากนี้ บุคคลดังกล่าวยังสามารถให้ความช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการรวบรวมข้อเท็จจริงได้โดยช่วยแปลความหมายของคำตอบที่เด็กให้ปากคำ ในกรณีคำตอบที่มีความหมายเฉพาะซึ่งต้องอาศัยความคุ้นเคยกับตัวเด็กในการทำเข้าใจ⁴⁷

3.3) พนักงานอัยการ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากการถามปากคำเด็กโดยครบถ้วนในการถามเพียงครั้งเดียวโดยไม่ต้องมีการถามปากคำเด็กเพิ่มเติมในภายหลัง อีกทั้งยังทำให้การถามปากคำเด็กดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมายอันจะสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาได้⁴⁸

อย่างไรก็ตาม ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอบุคคลดังกล่าวเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันทั้งหมดได้ พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการถามปากคำเด็กไปโดยไม่ต้องรอบุคคลนั้นๆ แต่ต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งข้างต้นอยู่ร่วมด้วยและต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน โดยมีให้ถือว่าการถามปากคำเด็กที่ได้กระทำไปเช่นนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ เด็กอาจตั้งรังเกียจนักจิตวิทยาหรือนักสังคม

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 361.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 362. และ สิตลาหัย พงศ์ศรีวัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”, (วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549), หน้า 78.

⁴⁸ สิตลาหัย พงศ์ศรีวัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”, หน้า 77.

สงเคราะห์หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำตนได้ ซึ่งหากมีกรณีเช่นว่า พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการเปลี่ยนตัวบุคคลนั้น

4) การให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน ในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใดอาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง โดยต้องมีให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

5) การจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำเด็กซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน โดยสื่อบันทึกภาพและเสียงนี้จะถูกนำไปใช้ถ่ายทอดในชั้นพิจารณาของศาลต่อไป ตามมาตรา 172 ตรี วรรคสาม

2.2.2. หลักเกณฑ์และมาตรการในชั้นพิจารณา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีไว้ในมาตรา 172 ตรี ในขณะที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มิได้บัญญัติถึงมาตรการในการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะ แต่ได้บัญญัติถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลที่เป็นการคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนไว้ แยกพิจารณาประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

2.2.2.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี บัญญัติยกเว้นชัดเจนมิให้ใช้วิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ดังนั้น ในกระบวนการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กในชั้นพิจารณาคดี มาตรา 172 ตรี ได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่อยู่ในสถานะผู้เสียหายและพยานผู้เห็นเหตุการณ์เท่านั้น โดยมีได้ให้ความคุ้มครองเด็กที่ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงวิธีพิจารณาความในศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชน

กระทำความผิด ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานะจำเลยในคดีอาญาไว้ ซึ่งต้องนำมาบังคับใช้ในกระบวนการสืบพยานในคดีที่จำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนด้วย

สำหรับอายุของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กที่ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี นั้น ได้แก่ ผู้เสียหายและพยานที่อายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งแม้กฎหมายมิได้ระบุชัดเจนว่า การนับอายุเด็กนั้นต้องนับถึงวันใด แต่เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 (6) ดังนั้น ในการพิจารณาว่ากระบวนการสืบพยานใดต้องนำวิธีการสืบพยานเด็กดังกล่าวมาใช้บังคับหรือไม่ จึงต้องถือเอาอายุของเด็กในวันที่ศาลทำการสืบพยานที่เป็นเด็กนั้นเป็นเกณฑ์ หากแม้พยานมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่เกิดเหตุการณ์กระทำความผิด แต่มีอายุเกินกว่า 18 ปี ในวันที่ต้องมาเบิกความต่อศาล ศาลก็ไม่อยู่ในบังคับที่ต้องใช้วิธีการสืบพยานเด็กตามมาตรา 172 ตรี⁴⁹ ส่วนในกรณีที่เด็กเป็นจำเลยนั้น มีปัญหาในเรื่องความไม่สอดคล้องของบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ในชั้นสอบสวน ซึ่งต้องถือตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัติอันเป็นกฎหมายพิเศษดังกล่าวแล้ว

ทั้งนี้ มาตรา 172 ตรี มิได้ระบุประเภทคดีที่ต้องนำวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กมาใช้วิธีการดังกล่าวจึงต้องใช้นับแก่การถามปากคำผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในชั้นพิจารณาคดีอาญาทุกคดี เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติซึ่งใช้นับกับคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดทุกคดี

2.2.2.2 มาตรการในการคุ้มครอง

ในชั้นพิจารณาคดี การสืบพยานเด็กที่ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี และการพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยต้องดำเนินการตามมาตรการพิเศษที่กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

⁴⁹ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 (มาตรา 157-245) เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), หน้า 269.

1) การจัดสถานที่ที่เหมาะสม

ในกรณีที่ต้องดำเนินการสืบพยานผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก ศาลต้องจัดให้พยานอยู่ในสถานที่สำหรับเด็ก กล่าวคือ จัดให้เด็กที่จะมาให้การในชั้นพิจารณาคดีนั่งอยู่ในห้องที่จัดไว้เป็นพิเศษแยกต่างหากจากห้องพิจารณา มีสภาพที่เหมือนกับห้องเด็กเล่นหรือห้องของเด็ก โดยให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่เด็กต้องการให้อยู่ด้วยอยู่ร่วมในห้องสืบพยาน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กต้องตกอยู่ในสภาพอึดอัดหรือหวาดกลัว จากการต้องอยู่ในห้องพิจารณาซึ่งมีคนมากตามลำพังและต้องเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรง⁵⁰

สำหรับในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน แม้จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี แต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ก็ได้กำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยต้องกระทำในห้องที่มีไซ้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา เว้นแต่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับเด็กพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา ทั้งนี้ การพิจารณาคดีไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย**

2) การมีที่ปรึกษากฎหมาย

ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้***

3) การพิจารณาเป็นการลับ†

⁵⁰ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, นิติศาสตร์ 29, 4 (ธันวาคม 2542): 566.

* พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 107

** พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 114

*** พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 120

† พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 108 และ

การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวต้องกระทำเป็นการลับ บุคคลที่มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้มีเพียงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ได้แก่

- (1) จำเลย ที่ปรึกษากฎหมายของจำเลย และผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (2) บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย
- (3) พนักงานศาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร
- (4) โจทก์ และทนายโจทก์
- (5) พยาน ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม
- (6) พนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นของสถานพินิจ
- (7) บุคคลอื่นที่ศาลเห็นสมควรอนุญาต

นอกจากนั้น หากศาลเห็นสมควรที่จะพูดกับจำเลยโดยเฉพาะหรือเห็นว่าบุคคลบางคนไม่ควรอยู่ในห้องพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งให้บุคคลทั้งหมดหรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าไม่ควรอยู่ในห้องพิจารณาออกไปนอกห้องพิจารณาได้

ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยในคดีอาญา การจะนำหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีเป็นการลับข้างต้นไปบังคับใช้แก่คดีใดจึงต้องพิจารณาที่ตัวจำเลยเป็นสำคัญว่าจำเลยนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชนหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรการข้างต้นให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่เป็นจำเลยเท่านั้น ในคดีที่จำเลยเป็นผู้ใหญ่ แม้ผู้เสียหายหรือพยานจะเป็นเด็ก ก็ไม่สามารถนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้บังคับได้ โดยตามหลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไป การพิจารณาและสืบพยานในศาลจะต้องกระทำโดยเปิดเผย อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเป็นการลับไว้เป็นข้อยกเว้น หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยสำหรับคดีอื่นๆ ที่จำเลยมิใช่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งศาลจะสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด คือ เพื่อประโยชน์แห่งความสงบ

---

^{*} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

เรียบบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของ ประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน โดยศาลเห็นสมควรเองหรือมีผู้ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ^{*}

4) การถามพยานเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตริ ได้กำหนดวิธีการถาม พยานเด็กไว้ 2 วิธี โดยให้ศาลมีดุลพินิจที่จะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม ได้แก่

4.1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง ซึ่งศาลต้องแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริง ที่ต้องการสืบ และให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ หรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

4.2) ศาลให้ผู้ความเป็นผู้ถาม ถามค้ำน หรือถามตั้งพยาน ซึ่งต้องกระทำผ่าน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น

เมื่อนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์มีบทบาทเช่นนี้ ก่อนการสืบพยาน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จึงควรมีโอกาสพบปะกับเด็กก่อน เพื่อเรียนรู้นิสัยใจคอและ พฤติกรรมของเด็กและสร้างความคุ้นเคยกัน เช่น ทำการอธิบายให้เด็กทราบขั้นตอนการพิจารณา คดีและวัตถุประสงค์ในการที่เด็กจะต้องเบิกความ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ทำให้เด็กรู้สึก สบายใจ และพร้อมที่จะให้บอกเล่าข้อเท็จจริง⁵¹ โดยบุคคลที่จะมาทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนัก สังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง^{**} เช่น ต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรอันประกอบด้วยวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เทคนิคในการซักถามเด็ก และการสืบพยานในศาลมาก่อน และต้องขึ้นทะเบียนไว้กับกระทรวง ยุติธรรม^{***} ซึ่งภายหลังจากที่มีการประกาศใช้กฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาทำหน้าที่ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าว องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมนักสังคม สงเคราะห์แห่งประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม ก็ได้จัดทำหลักสูตรเพื่อ

^{*} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177

⁵¹ นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์, “การค้นหาความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและ กฎหมายอังกฤษ”, หน้า 30. และ บุญธรรม ตุกชูแสง, “ปัญหาและอุปสรรคจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 : ศึกษาเฉพาะการสืบพยานเด็กในชั้นศาล”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545), หน้า 65-66.

^{**} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 12 ทวิ วรรคหนึ่ง

^{***} กฎกระทรวง (พ.ศ. 2543) ออกตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อ 1 (3) และ ข้อ 1 (5)

ฝึกอบรมความรู้สำหรับผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ขึ้น โดยหลักสูตรของแต่ละองค์กรจะมีความคล้ายคลึงกันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยกฎกระทรวง แต่ต้องได้รับการรับรองว่ามีเนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมที่ครอบคลุมและมีประโยชน์ รวมทั้งมีการจัดหาวิทยากรซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญอย่างแท้จริง⁵² ตัวอย่างเช่น หลักสูตรที่สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยจัดทำขึ้นร่วมกับองค์กรเครือข่าย อันได้แก่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สมาคมนักศึกษาเก่าสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาต่อไปนี้⁵³

ก) แนวคิดและหลักการสืบพยานเด็กตามประมวลกฎหมาย		
วิธีพิจารณาความอาญา	1.30	ชั่วโมง
ข) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก	3	ชั่วโมง
ค) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง		
ในครอบครัว	1.30	ชั่วโมง
ง) กระบวนการสืบสวนสอบสวน	3	ชั่วโมง
จ) ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาและการสืบพยานในศาล	3	ชั่วโมง
ฉ) ความรู้ว่าด้วยพยานหลักฐาน	3	ชั่วโมง
ช) การกระทำทารุณกรรมและการทอดทิ้งเด็ก	3	ชั่วโมง
ซ) จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก	3	ชั่วโมง
ฌ) เทคนิคในการซักถามเด็กและการฝึกภาคปฏิบัติ	3	ชั่วโมง
ฎ) พยาธิสภาพและพฤติกรรมผิดปกติของเด็กที่ถูกทารุณกรรม		

⁵² อภิญา เวชชัย, ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณินิจ วิหคมาตย์, รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณั โครงการ "การศึกษาความคุ้มครองเด็กภายใต้การปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ.2542" (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2550), หน้า 82.

⁵³ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, **โครงการอบรมหลักสูตรผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ 2555** [ออนไลน์], 17 เมษายน 2556. แหล่งที่มา thaisocialwork.org/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=60&Itemid=85

และถูกทอดทิ้ง	3	ชั่วโมง
ฎ) การพิสูจน์ทราบการกระทำทารุณกรรมและทอดทิ้งเด็ก	3	ชั่วโมง
ฏ) การบำบัดฟื้นฟูเด็ก	3	ชั่วโมง
ฐ) การทำงานแบบสหวิชาชีพ	3	ชั่วโมง
ฑ) หลักการและวิธีการทำงานสังคมสงเคราะห์	3	ชั่วโมง
ฒ) แนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษา	6	ชั่วโมง
ณ) การศึกษาดูงาน	3	ชั่วโมง
รวม	48	ชั่วโมง

อย่างไรก็ตาม นอกจากนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์แล้ว ศาลยังคงมีบทบาทสำคัญในการสืบพยานเด็กตามบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี นี้ โดยมีหน้าที่ควบคุมกระบวนการภายในห้องพิจารณาให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและเป็นไปตามกฎหมาย และควบคุมการสื่อสารระหว่างนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์กับเด็กอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเป็นการคุ้มครองพยานเด็กและเพื่อให้การถามพยานไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับพยานที่เป็นเด็ก ศาลจึงควรต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กที่จะมาเบิกความเป็นพยานพอสมควร⁵⁴

5) การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด

สืบเนื่องจากการที่ในขั้นตอนการสืบพยานผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กนั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องจัดให้เด็กที่มาให้ถ้อยคำอยู่ในห้องอื่นที่มีชื่อห้องพิจารณา จึงได้มีการกำหนดด้วยว่า ให้ดำเนินการสืบพยานผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด เพื่อที่จะถ่ายทอดภาพและเสียงคำเบิกความของพยานเด็กไปยังห้องพิจารณา ซึ่งผู้พิพากษา จำเลย และทนายจำเลยสามารถเห็นอากัปกริยาของพยานในเวลาเบิกความ อันจะเป็นประโยชน์ในการถามค้ำพยานเพื่อตรวจสอบและทำลายความน่าเชื่อถือในเรื่องความสามารถหรือความจริงใจของพยาน⁵⁵ โดยทั้งสองห้อง

⁵⁴ แวดตา ธรรมภิบาล, “ปัญหาการสืบพยานเด็กในคดีอาญา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 52.

⁵⁵ นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงษ์, “การค้นหาคำความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ”, หน้า 30.

สามารถพูดติดต่อกันได้ แต่ไม่ให้มีการเผชิญหน้ากันระหว่างจำเลยกับพยานเด็ก เพื่อมิให้เด็กต้องรู้สึกหวาดกลัวหรือประหม่า และในขณะเดียวกัน เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะรับฟังคำเบิกความซึ่งกล่าวหาตน ในอันที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ตามหลักการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลย⁵⁶ ทั้งนี้ ศาลมีหน้าที่แจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบถึงการถ่ายทอดภาพและเสียงดังกล่าว

6) การถ่ายทอดสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้

ก่อนการสืบพยาน หากศาลเห็นสมควรหรือพยานที่เป็นเด็กหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร และศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้าไม่อนุญาตจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องต่อหน้าคู่ความ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และเมื่อเสร็จการถ่ายทอดแล้ว หากยังได้ความไม่สมบูรณ์ คู่ความสามารถถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามตั้งพยานผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ได้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

7) การรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กแทนคำเบิกความในชั้นศาล

ในกรณีมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งทำให้เด็กผู้เสียหายหรือพยานเด็กไม่มาเบิกความในชั้นพิจารณา เช่น พยานเด็กถูกข่มขู่จากจำเลยที่มีอิทธิพล หรือถูกงูใจด้วยผลประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ได้บัญญัติให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องเสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

⁵⁶ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, *นิติศาสตร์* 29, 4 (ธันวาคม 2542): 566.

2.2.3 ความแตกต่างระหว่างการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนกับพยานที่เป็นผู้ใหญ่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ต่างบัญญัติถึงหลักเกณฑ์และมาตรการการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนไว้แตกต่างไปจากการถามปากคำพยานที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการพิเศษต่อไปนั้ชั้นเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ

1) การแยกสถานที่ที่ใช้ในการถามปากคำเด็กและเยาวชนจากกรณีปกติ

มาตรการนี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยลดความเป็นทางการของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายที่เป็นเด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในชั้นพิจารณา เนื่องจากในชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะสอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่ายที่สถานีตำรวจ ซึ่งมีลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นส่วนตัวเพราะมีบุคคลอื่นทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่นและประชาชนที่มาติดต่อราชการอยู่ด้วย⁵⁷ เช่นเดียวกับในชั้นพิจารณาซึ่งห้องพิจารณาในศาลก็มีลักษณะที่เป็นทางการ และในการพิจารณาคดีจะมีเจ้าหน้าที่ของศาลและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าฟังการพิจารณาได้⁵⁸ ทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด ไม่คุ้นเคย และอาจตื่นกลัวจนให้การได้น้อยหรือไม่กล้าให้การ

นอกจากนั้น สืบเนื่องจากหลักการพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผยในศาลต่อหน้าจำเลย ทำให้พยานเด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในกระบวนการสืบพยาน ซึ่งในกรณีที่พยานเป็นเด็กผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งผู้กระทำอาจเป็นคนรู้จักหรือญาติสนิท การที่เด็กผู้เสียหายต้องเผชิญหน้ากับจำเลยย่อมทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว และอาจส่งผลให้ไม่

⁵⁷ ลิตลาหัย พงศ์ศรีวัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”, หน้า 86-87.

⁵⁸ นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์, “การค้นหาคำความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ”, หน้า 22.

สามารถค้นหาความจริงหรือได้ข้อเท็จจริงที่คลาดเคลื่อนไป หรือทำให้การเบิกความไม่สามารถดำเนินไปได้⁵⁹

การจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กในการให้การจึงช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจและผ่อนคลาย และทำให้เด็กผู้เสียหายไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่เคยทำร้ายตน อันเป็นการช่วยลดผลกระทบในทางลบต่อสภาพจิตใจของเด็กและทำให้เด็กสามารถตอบคำถามได้ดีกว่าและกล้าพูดความจริงมากขึ้น⁶⁰

2) การจัดให้มีที่ปรึกษากฎหมาย

ในการสอบปากคำผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายบัญญัติให้สิทธิเด็กในการมีที่ปรึกษากฎหมาย และหากเด็กนั้นไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย รัฐมีหน้าที่ต้องจัดหาให้ ไม่ว่าจะในคดีประเภทใดและไม่ว่าเด็กนั้นต้องการหรือไม่ ต่างจากกรณีการสอบปากคำผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิในการมีทนายความ มิใช่ที่ปรึกษากฎหมาย นอกจากนั้นแม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่มีทนายความ กฎหมายกำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดหาทนายความให้เฉพาะในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกและผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องการทนายความเท่านั้น ส่วนในกรณีผู้เสียหายและพยาน ไม่ว่าจะบุคคลเหล่านั้นจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ กฎหมายมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดหาที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความให้ โดยการจัดหาที่ปรึกษาภาษานั้น เป็นมาตรการที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่เป็นจำเลย ส่วนการมีทนายความย่อมเป็นสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะจัดหาทนายความมาช่วยดำเนินการต่างๆ ในการต่อสู้คดี แต่มิใช่หน้าที่ของรัฐ

3) การจัดให้บุคคลในสาขาวิชาชีพเข้ามีส่วนร่วมในการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน

เนื่องจากการสอบปากคำในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาต่างจำเป็นต้องให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ชัดเจน และในขณะเดียวกัน ต้องมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของคำให้การ การให้

⁵⁹ สุพิศ ปรานีตพลกรัง, “ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา”, ตุลพาณ 43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 31.

⁶⁰ สิตลาหัย พงศ์ศรีวัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”, หน้า 88-89.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 และ มาตรา 173

ภาษาและคำถามในการสอบปากคำโดยทั่วไปจึงมักเป็นภาษากฎหมายหรือเข้าใจยาก มีวิธีการถามด้วยน้ำเสียงที่เป็นทางการ และลงลึกในรายละเอียด⁶¹ ดังนั้น ในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่มีสภาพร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความเข้าใจในเรื่องต่างๆ แตกต่างจากผู้ใหญ่ หากไม่มีการจัดให้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กดังเช่นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้ามีส่วนร่วมในการถามปากคำพยานและเด็กต้องตอบคำถามพนักงานสอบสวนหรือทนายความโดยตรง อาจทำให้เด็กซึ่งไม่คุ้นเคยกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและไม่เข้าใจการใช้ภาษากฎหมายเกิดความสับสน ตื่นกลัว ไม่เข้าใจคำถาม หรืออาจถูกชักจูงให้ตอบคำถามด้วยคำตอบที่ผู้ถามต้องการได้ โดยเฉพาะการถามพยานเด็กในชั้นพิจารณาโดยทนายความของคุณ่ความซึ่งมีเทคนิคหรือความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดี รวมถึงการถามค้านที่มุ่งตรวจสอบความถูกต้องและทำลายน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยาน ซึ่งล้วนเป็นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ไม่เหมาะสมและส่งผลต่อการตอบคำถามของพยานเด็ก⁶² อันจะส่งผลกระทบต่อข้อเท็จจริงที่ศาลต้องรับฟังในการพิจารณาพิพากษาคดี⁶³

ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์พร้อมกับการป้องกันมิให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จึงเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญและมีความจำเป็นในกระบวนการถามปากคำเด็กทั้งในการค้นหาข้อเท็จจริงจากเด็กและการคุ้มครองเด็กด้วยในขณะเดียวกัน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี จึงสามารถเข้าใจถึงสภาพจิตใจ อารมณ์ ความต้องการ และบุคลิกภาพของเด็ก⁶⁴ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กแสดงออก โดยจะทำหน้าที่สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับเด็ก พร้อมทั้งปลอบโยนและให้กำลังใจเพื่อให้เด็กคลายความวิตกกังวลหรือหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ที่สำคัญคือ การทำหน้าที่ช่วยกลั่นกรองคำถามที่ผู้ถามประสงค์จะถามเด็กเพื่อหลีกเลี่ยง

⁶¹ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, นิติศาสตร์ 29, 4 (ธันวาคม 2542): 556.

⁶² นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์, “การค้นหาความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ”, หน้า 11.

⁶³ บุญธรรม ตุกชูแสง, “ปัญหาและอุปสรรคจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 : ศึกษาเฉพาะการสืบพยานเด็กในชั้นศาล”, หน้า 65.

⁶⁴ ศุภฎี หัสละเมียร, “การสืบพยานเด็กด้วยระบบโทรทัศน์วงจรปิดนวัตกรรมใหม่เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็ก”, อุลพาห 45 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541): 169.

การใช้คำถามและท่าทางที่ไม่เหมาะสมไม่ให้เกิดบทกระเทือนจิตใจของเด็กหรือทำให้เด็กเบิกความคลาดเคลื่อนไปจากความตั้งใจ และแปลคำถามที่มีภาษาทวนซ้ำซึ่งซับซ้อนเป็นภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ เพื่อลดความกดดันและความกระเทือนทางจิตใจของเด็กในการตอบคำถาม โดยปรับเปลี่ยนน้ำเสียงและกิริยาอาการให้อ่อนโยนเหมาะสมกับความรู้สึกและวัยของเด็ก เมื่อเด็กตอบคำถาม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ยังมีหน้าที่ช่วยแปลคำตอบตลอดจนพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กที่แตกต่างกันตามพัฒนาการในแต่ละวัย เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำให้การของเด็ก รวมทั้งคอยสังเกตอาการของเด็กว่าสามารถให้การต่อไปได้หรือไม่ ต้องการหยุดพักหรือไม่ หรือมีความเครียดเกินไปหรือไม่⁶⁵

นอกจากนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กแล้ว ในชั้นสอบสวนกฎหมายยังกำหนดให้การถามปากคำเด็กต้องมีบุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในระหว่างสอบสวน เนื่องจากบุคคลที่เด็กร้องขออาจสามารถช่วยแปลความหมายของคำตอบที่เด็กให้ปากคำ อีกทั้งช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจและผ่อนคลายจากการต้องให้ถ้อยคำต่อหน้าบุคคลที่ตนไม่รู้จัก และให้ความร่วมมือในการให้ปากคำได้ดีกว่าการต้องให้ปากคำโดยลำพัง ส่วนการมีพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยนั้น ย่อมจะช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงจากการถามปากคำเด็กโดยครบถ้วนและโดยชอบด้วยกฎหมายอันจะสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาได้ดังกล่าวแล้ว ในขณะที่การดำเนินการสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป พนักงานสอบสวนจะมีหน้าที่รับผิดชอบการถามปากคำพยานบุคคลและรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนโดยไม่มีบุคคลในสาขาวิชาชีพอื่นเข้าร่วม และเมื่อทำการสอบสวนเสร็จก็จะส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี หากพนักงานอัยการเห็นว่าพนักงานสอบสวนยังถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ครบตามประเด็นก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการถามปากคำบุคคลนั้นเพิ่มเติม ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและสิ้นเปลืองเวลาในการดำเนินคดี นอกจากนั้น หากเป็นกรณี

⁶⁵ บุญนันท์ ทองเนียม, กะเทาะเปลือก...งานป.วิ.อาญาเด็ก (กรุงเทพมหานคร: โมโนเพลส อุดรธานี (1994), 2553), หน้า 94. และ นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์, “การค้นหาคำความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ”, หน้า 30.

ที่พยานเป็นเด็ก เด็กนั้นจะต้องถูกถามปากคำเพิ่มเติมอันเป็นเหตุให้ได้รับความกระทบกระเทือนต่อจิตใจมากขึ้น⁶⁶

4) การพิจารณาเป็นการลับ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดให้การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวทุกคดีต้องกระทำเป็นการลับ ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลย ป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเด็กและคดีได้รับรู้ข้อมูลและเรื่องราวของเด็ก รวมทั้งคุ้มครองสภาพจิตใจของเด็กจากการต้องเข้าร่วมในการพิจารณาคดีต่อหน้าบุคคลแปลกหน้า ต่างจากกรณีที่จำเลยเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งกฎหมายกำหนดเงื่อนไขที่ศาลจะใช้อำนาจสั่งให้ทำการพิจารณาคดีเป็นการลับได้ก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชนเท่านั้น ไม่ว่าศาลเห็นสมควรเองหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำร้องขอ หากมีใช้กรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ การพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปรวมถึงการสืบพยานในศาลย่อมต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังการดำเนินการดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตรการการพิจารณาคดีเป็นการลับตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นการให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่เป็นจำเลยเท่านั้น ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานจึงจะได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้เสียหายหรือพยานรวมทั้งจำเลยเป็นผู้ใหญ่

5) การบันทึกภาพและเสียงพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนขณะให้การในชั้นสอบสวน⁶⁷

การที่เด็กต้องบอกเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำๆ ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนจนกระทั่งชั้นพิจารณาคดี เป็นการรื้อฟื้นความทรงจำที่เลวร้ายและอาจตอกย้ำความเจ็บปวดทางจิตใจของเด็กให้มากขึ้นอีก หากการถามปากคำพยานเด็กกระทำโดยวิธีจดบันทึก อาจทำให้มีการถามคำถามในเรื่องเดิมซ้ำไปซ้ำมาและถามได้ไม่ครบตามประเด็นที่ต้องการทราบ ทำให้เด็กเกิด

⁶⁶ สิตลาหัย พงศ์ศรีวัฒน์, “การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”, หน้า 77.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 81-83.

ความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากตอบคำถาม และส่งผลร้ายต่อสภาพจิตใจของเด็ก จึงสมควรจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนขณะให้การในชั้นสอบสวนและรับฟังสื่ออื่นแทนหรือประกอบคำเบิกความของพยานในชั้นพิจารณาคดี เพื่อลดจำนวนครั้งที่เด็กต้องตอบคำถามในเรื่องเดิม โดยพนักงานสอบสวนเอง พนักงานอัยการ ทนายความของคู่ความ และศาลสามารถทราบคำตอบของเด็กในเรื่องนั้นๆ ได้จากการดูและฟังบันทึกดังกล่าว

นอกจากประโยชน์ในการคุ้มครองสภาพจิตใจของพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนแล้ว ภาพและเสียงการให้การของพยานเด็กที่บันทึกในชั้นสอบสวนยังทำให้ได้ทราบความจริงจากเด็กในช่วงเวลาใกล้เคียงกับเวลาที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น อันเป็นเวลาที่มีความทรงจำของเด็กยังดีอยู่และเด็กไม่มีเวลาจะแต่งเสริมเรื่องราว อีกทั้งทำให้เห็นถึงอาการ ปฏิกิริยา สีหน้า และท่าทางของเด็กขณะให้การ อันเป็นประโยชน์แก่ศาลในการใช้ดุลพินิจพิพากษาชี้ขาดคดี นอกจากนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวเด็กนั้นมาเบิกความในชั้นพิจารณาได้ ก็สามารถใช้สื่อดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล หรืออาจนำมาหักล้างน้ำหนักคำเบิกความของเด็กในกรณีที่เด็กกลับคำให้การในชั้นสืบพยาน

6) การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด

มาตรการนี้จำเป็นต้องใช้ควบคู่กับการแยกสถานที่ที่ใช้ในการถามปากคำเด็กและเยาวชนจากกรณีปกติ เพื่อช่วยให้เด็กไม่ต้องให้การในห้องพิจารณาคดีปกติซึ่งมีลักษณะเป็นทางการต่อหน้าบุคคลแปลกหน้า มีวิธีการคือการจัดให้เด็กอยู่ในห้องหรือสถานที่แยกต่างหากจากห้องพิจารณาและบุคคลอื่นๆ แล้วถ่ายทอดภาพและเสียงของเด็กขณะเบิกความไปยังห้องพิจารณาโดยใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งในกรณีที่พยานเป็นเด็กผู้เสียหาย มาตรการนี้ยังช่วยหลีกเลี่ยงมิให้เด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลย เพื่อป้องกันมิให้เด็กได้รับความกดดัน หวาดกลัว และเพิ่มความบอบซ้ำทางจิตใจจากการเผชิญหน้ากับผู้ที่เคยทำร้ายตน อันเป็นการให้ความคุ้มครองทั้งตัวเด็กผู้เสียหายและสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกันของคู่ความตามหลักการห้ามพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย โดยยังเปิดโอกาสให้จำเลยได้ตรวจสอบความถูกต้องและนำเชื่อถือของพยาน⁶⁸

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83-84.

2.2.4 ความแตกต่างระหว่างการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา

จากการศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการการถามปากคำพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เห็นได้ว่า มีข้อแตกต่างสำคัญซึ่งสมควรนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน 2 ประการ คือ

ประการแรก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความคุ้มครองเด็กในชั้นตอนการสอบสวนเฉพาะในคดีประเภทที่กำหนดไว้ในมาตรา 133 ทวิ แต่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาคดีอาญาทุกประเภทโดยไม่ได้จำกัดประเภทคดีไว้

ประการที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ความคุ้มครองเด็กทุกสถานะในชั้นสอบสวน แต่ไม่ให้ความคุ้มครองเด็กที่อยู่ในฐานะจำเลยในชั้นพิจารณาคดี

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ข้างต้นไว้ต่างกันเช่นนั้น ต้องศึกษาไปถึงแนวคิดและเหตุผลของการกำหนดมาตรการคุ้มครองเด็กดังกล่าว ซึ่งปรากฏชัดเป็นครั้งแรกในบทบัญญัติของกฎหมายไทยเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 โดยเหตุผลด้านหลักกฎหมายอันเป็นที่มาของการให้ความคุ้มครองการสอบปากคำเด็กนั้น มีรากฐานจากแนวคิดของการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กในการแสดงความคิดเห็นของตน ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 ข้อ 12 ซึ่งให้หลักประกันแก่เด็กในการมีความคิดเห็นเป็นของตนเองและมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี โดยเฉพาะในกระบวนการพิจารณาทางตุลาการ และทางปกครองใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็ก ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทน หรือองค์กรที่เหมาะสมในลักษณะที่สอดคล้องกับระเบียบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายภายใน และนอกจากมาตรการสากลดังกล่าวแล้ว กฎหมายภายในของประเทศไทยอันเป็นที่มาของแนวความคิดที่ให้การคุ้มครองพยานเด็กก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 และมาตรา 53 วรรคหนึ่ง⁶⁹

⁶⁹ ขณะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การถามปากคำเด็กเป็นครั้งแรก

ในส่วนของสภาพปัญหาข้อเท็จจริงอันนำไปสู่ความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองพยานเด็กในคดีอาญานั้น เกิดจากปัญหาอาชญากรรมซึ่งทวีความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจ และเพศ และปัญหาสิ่งเสพติด ซึ่งเด็กในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ตกเป็นเหยื่อและมีสภาพเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อต่ออาชญากรรมเหล่านี้สูง โดยเฉพาะการกระทำความผิดทางเพศและยาเสพติดที่มักกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมและมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งการนำพยานเด็กมาให้การต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญามีความยากลำบากและมีอุปสรรคหลายประการ เช่น การข่มขู่พยานหรือให้สินจ้างมิให้พยานมาให้การในชั้นศาล หรือตัวพยานเด็กมีความหวาดกลัวจำเลยซึ่งเคยทารุณหรือทำร้ายตนมาก่อนจึงไม่กล้ามาเบิกความเพราะต้องเผชิญหน้ากับจำเลยอีก เป็นต้น⁷⁰

จากเหตุผลในทางกฎหมายที่สนับสนุนการให้ความคุ้มครองพยานเด็ก ประกอบกับสภาพปัญหาในทางข้อเท็จจริงดังกล่าว ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักเกณฑ์การถามปากคำเด็กให้มีมาตรการพิเศษต่างจากการสืบพยานบุคคลโดยทั่วไป เพื่อคุ้มครองพยานเด็กให้สามารถให้การได้โดยเสรี ในสภาวะที่อบอุ่น ปราศจากการใช้ความรุนแรง การข่มขู่บังคับ หรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรม และโดยให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของเด็กในกระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญา รวมทั้งไม่ต้องให้การซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีอาญาแต่ละขั้นตอน⁷¹ ซึ่งในที่สุดสำนักงานอัยการสูงสุดก็ได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายจากหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรม และองค์กรพัฒนาเอกชน ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ขึ้น⁷²

ในชั้นยกร่างบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการพิเศษในการสอบปากคำเด็กขึ้นเป็นครั้งแรกนี้ คณะกรรมการยกร่างกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ

ประเทศไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 ซึ่งมาตรา 53 วรรคหนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีเนื้อหาใกล้เคียงกับบทบัญญัติในมาตรา 52 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พุทธศักราช 2550)

⁶⁹ ณรงค์ ใจหาญ, “การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา”, *นิติศาสตร์* 29, 4 (ธันวาคม 2542): 558.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 559.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 561.

⁷² แววดา ธรรมภิบาล, “ปัญหาการสืบพยานเด็กในคดีอาญา”, หน้า 18.

เท่านั้น สืบเนื่องมาจากทางปฏิบัติในคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดทางเพศแก่ผู้หญิงและเด็ก ซึ่งหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดวิธีพิจารณาสำหรับผู้หญิงและเด็กไว้โดยเฉพาะ ทำให้ผู้เสียหายต้องประสบกับความอับอายในการไปแจ้งความและให้การ เพราะสถานีตำรวจบางแห่งทำการสอบสวนคดีประเภทนี้ร่วมกับคดีอื่นๆ ซึ่งบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องมักให้ความสนใจ ทั้งเป็นการไม่สมควรที่จะให้ผู้เสียหายต้องกล่าวถึงเรื่องราวเลวร้ายที่ตนต้องประสบมาบ่อยๆ ต่อหน้าสาธารณชน อันเป็นการทำร้ายจิตใจของผู้เสียหาย จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์พิเศษในการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้น มิให้เป็นการตอกย้ำให้สภาพจิตใจอันบอบช้ำของผู้เสียหายยิ่งเลวร้ายลงไปอีก โดยในขั้นนี้คณะทำงานศึกษาและเสนอแนะการดำเนินงานเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาคดีความผิดเกี่ยวกับเพศได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยมุ่งเน้นเรื่องเด็กก่อน⁷³

สำหรับข้อแตกต่างระหว่างการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาประการแรก มีที่มาจากตั้งแต่เมื่อร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 นี้ เข้าสู่การตรวจพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกรรมการส่วนใหญ่ที่ออกความเห็นมีความเห็นว่า ไม่ควรจำกัดการบังคับใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเฉพาะแก่ความผิดทางเพศ เพราะเมื่อพิจารณาจากหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัตินี้ เห็นได้ว่ามีวัตถุประสงค์ให้ใช้กับความผิดอื่นด้วย มิได้จำกัดเฉพาะความผิดทางเพศ จึงสมควรใช้บังคับกับทุกคดีที่มีเด็กเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน หากไม่ให้ความคุ้มครองเด็กในทุกกรณีจะเป็นการเลือกปฏิบัติได้ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมีมติเห็นสมควรให้บังคับใช้หลักเกณฑ์การสอบปากคำเด็กตามมาตรา 133 ทวิ กับคดีความผิดทุกประเภท⁷⁴ แต่เมื่อร่างพระราชบัญญัติเข้าสู่การพิจารณาใน

⁷³ ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1196-6/2540 วันที่ 18 มิถุนายน 2540”, หน้า 4-5. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁷⁴ ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1197-7/2540 วันที่ 25 มิถุนายน 2540”, หน้า 5-7. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ชั้นสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบางท่านมีความเห็นว่า หากไม่จำกัดประเภทคดีที่ต้องนำวิธีการพิเศษเช่นนั้นมาใช้บังคับ จะทำให้มีการบังคับใช้วิธีการดังกล่าวแก่ความผิดลหุโทษและความผิดที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงด้วย อันจะส่งผลให้มีคดีที่ต้องนำวิธีการถามปากคำเด็กมาใช้บังคับเป็นจำนวนมากและกระทบต่อทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องและตัวเด็กเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว ในบรรดาความผิดที่เป็นอันตรายต่อสภาพจิตใจของเด็กส่วนใหญ่ประมวลกฎหมายอาญารวมถึงกฎหมายอื่นๆ มักกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้เกิน 3 ปี ทั้งสิ้น นอกจากนั้น ในคดีทำร้ายร่างกาย แม้มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี แต่ในกรณีที่ถูกผู้เสียหายเป็นเด็ก ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและส่งผลกระทบต่อการศึกษาเช่นกัน ดังนั้น คณะกรรมการจึงมีมติแก้ไขร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่เพิ่มเติมมาตรา 133 ทวิ ขึ้น โดยจำกัดประเภทคดีที่ต้องดำเนินการถามปากคำเด็กด้วยวิธีการพิเศษที่กฎหมายกำหนด ด้วยการระบุเฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป และคดีทำร้ายร่างกายเด็ก เพื่อลดปริมาณคดีที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁷⁵ ซึ่งเมื่อร่างพระราชบัญญัติเข้าสู่การพิจารณาในชั้นวุฒิสภา คณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายได้มีมติให้เพิ่มเติมคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอด้วย เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองเด็กได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น⁷⁶

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 เป็นระยะเวลาหนึ่ง พบว่า มีคดีที่มีอัตราโทษจำคุกชั้นสูง 3 ปีขึ้นไปเป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความล่าช้าและกลับกลายเป็นการทำให้เด็กได้รับผลกระทบในทางคดีอาญามากขึ้น ชัดกับเจตนารมณ์ของการยกเว้นพระราชบัญญัติที่ต้องการให้ความคุ้มครองเด็ก นำไปสู่การยกเว้นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

⁷⁵ ฝ่ายชวเลข กองการพิมพ์ วุฒิสภา, “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... วุฒิสภา วันที่ 25 มีนาคม 2542”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁷⁶ ฝ่ายชวเลข กองการพิมพ์ วุฒิสภา, “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... วุฒิสภา วันที่ 25 มีนาคม 2542”. “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... วุฒิสภา วันที่ 1 เมษายน 2542”. และ “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... วุฒิสภา วันที่ 8 เมษายน 2542”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 ซึ่งหนึ่งในบทบัญญัติที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ มาตรา 133 ทวิ⁷⁷ ที่ถูกแก้ไขโดยการจำกัดประเภทคดีที่ต้องนำวิธีการถามปากคำเด็กมาใช้บังคับโดยใช้ฐานความผิดที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรงเป็นตัวกำหนดแทนการใช้ข้อตราโทษของความผิดเป็นเกณฑ์ตามบทบัญญัติเดิม⁷⁸ โดยหน่วยงานที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ให้เหตุผลในการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 133 ทวิ ในส่วนการจำกัดประเภทคดีที่ต้องนำมาตรการถามปากคำเด็กมาใช้ว่า เป็นการกำหนดฐานความผิดที่ต้องใช้วิธีการพิเศษในการถามคำให้การเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยานให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานแบบสหวิชาชีพมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากกำหนดเฉพาะความผิดที่มีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรงซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ ส่วนการกำหนดความผิดอื่นนอกจากที่ระบุไว้ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกและผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กร้องขอ นั้น กำหนดไว้เพื่ออุดช่องว่างในความผิดอื่นที่ไม่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายแต่เด็กอาจเกิดความกลัวและต้องการให้มีการถามคำให้การโดยวิธีการพิเศษนี้ ก็สามารถร้องขอด้วยตนเองได้⁷⁹ นอกจากนี้มาตรา 133 ทวิ แล้ว ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมีบทบัญญัติให้แก้ไขมาตรา 172 ตริ⁸⁰ โดยได้จำกัดประเภทคดีที่ต้องดำเนินการสืบพยานที่เป็นเด็กด้วยวิธีการพิเศษไว้เช่นเดียวกับประเภทคดีตามมาตรา 133 ทวิ ซึ่งในชั้นพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการได้มีมติให้แก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติโดยการอ้างถึงฐานความผิดตามมาตรา 133 ทวิ แทนการระบุฐานความผิดต่างๆ เพื่อให้ตัวบทกฎหมายมีถ้อยคำที่กระชับขึ้น รวมทั้งระบุให้ชัดเจนว่าไม่รวมถึงโทษปรับและให้เด็กมีสิทธิร้องขอให้ดำเนินการถามปากคำด้วยวิธีการที่กฎหมายกำหนดในความผิดอื่นนอกจากฐานความผิดที่ระบุไว้ได้ ทำให้มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 172 ตริ ตามร่างพระราชบัญญัติเป็นว่า “เว้นแต่ในคดีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ใน

⁷⁷ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁷⁸ สำนักงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาเด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และความมั่นคงของมนุษย์ ครั้งที่ 35/2550 วันที่ 9 สิงหาคม 2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁷⁹ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน.

ความผิดตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง หรือในคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กร้องขอ ให้ศาล...” แต่ในที่สุด เลขานุการฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นว่า หากเป็นการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีแล้ว ควรจะใช้วิธีการอย่างเดียวกัน โดยไม่จำกัดประเภทความผิดและไม่ต้องมีการร้องขอของเด็ก จึงควรตัดข้อความ “ในคดีความผิดที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง หรือในคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุกซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กร้องขอ” ออก ซึ่งผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ผู้เสนอร่างดังกล่าวก็ไม่ขัดข้องและที่ประชุมได้มีมติเห็นด้วย⁸¹ ส่งผลให้การให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความแตกต่างกันในเรื่องประเภทคดีที่เป็นเงื่อนไขในการคุ้มครองดังกล่าว

ส่วนข้อแตกต่างระหว่างการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาประการที่สองนั้น มีเหตุสืบเนื่องมาจากเหตุผลในการยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ดังได้กล่าวแล้วว่า หลักการของร่างกฎหมายนี้ต้องการให้ความคุ้มครองเด็กผู้เสียหายโดยเฉพาะในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นหลัก เพราะเห็นว่าในส่วนของเด็กผู้ต้องหาเป็นหลักการตามรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชนให้ความคุ้มครองอยู่แล้ว แต่เมื่อเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งได้จัดทำประชาพิจารณ์รับฟังความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามร่างพระราชบัญญัติ ทั้งประชาชนทั่วไปและนักกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การกำหนดยกเว้นไม่นำวิธีการพิเศษในการถามปากคำเด็กไปใช้กับกรณีที่ต้องหาเป็นเด็กเพราะเห็นว่าต้องมีนายความตามที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้วจะเป็นการลดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิเด็กและเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงสมควรต้องให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้ต้องหาด้วย ส่งผลให้มีการแก้ไขบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติให้คุ้มครองเด็กในทุกสถานะ⁸² เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นสภาผู้แทนราษฎรและ

⁸¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 3/2550 วันที่ 9 เมษายน 2550”, หน้า 12-13. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁸² สำนักงานรายงานการประชุมและชวเลข สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และความมั่นคงของมนุษย์ ครั้งที่ 35/2550 วันที่ 9 สิงหาคม 2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์) และ

วุฒิสภาซึ่งต่างเห็นตรงว่า สภาพปัญหาที่เด็กต้องเล่าถึงเหตุการณ์ที่ตนประสบมาซ้ำๆ ในการค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้สภาพจิตใจอันบอบช้ำของเด็กยิ่งเลวร้ายลงไปอีกนั้น อาจเกิดขึ้นกับผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทุกประเภท โดยเฉพาะคดีที่มีการทำร้ายร่างกาย หรือคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดต่อเสรีภาพ จึงสมควรให้ขยายความคุ้มครองไปถึงเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยานในคดีอาญาทั้งระบบ รวมทั้งขยายไปยังเด็กที่เป็นผู้ต้องหาและจำเลยด้วย เนื่องจากมองว่าเด็กทุกคนควรได้รับความคุ้มครองเหมือนกัน หากมีการระบุว่าเด็กกลุ่มใดที่จะได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ ย่อมจะเป็นการเลือกปฏิบัติอันขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 และพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งไม่อาจกระทำเช่นนั้นได้ นอกจากนี้ หากมีการคุ้มครองเด็กในชั้นพิจารณาเฉพาะเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน ก็เสมือนเป็นการลงโทษจำเลยโดยอ้อม เพราะปัญหาในเรื่องการถูกตั้งคำถามที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสเกิดกับจำเลยที่เป็นเด็กได้เช่นเดียวกัน กฎหมายฉบับนี้จึงกลายเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการสืบพยานเด็กในคดีอาญาทั้งระบบ⁸³

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการประกาศใช้บทบัญญัติดังกล่าวตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 แล้ว กลับมีผู้ไม่เห็นด้วยกับการให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในทุกสถานะ นำไปสู่การแก้ไขหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาของศาลโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 ซึ่งมีจุดเปลี่ยนสำคัญคือ การยกเว้นมิให้ใช้มาตรการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ปัจจุบัน ซึ่งในชั้นยกร่างพระราชบัญญัตินี้ มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการแก้ไขมาตรา 172 ตรี ซึ่งมุ่งเน้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 2 มีนาคม 2550”, หน้า 2. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁸³ บุญธรรม ตุ๊กชูแสง, “ปัญหาและอุปสรรคจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 : ศึกษาเฉพาะการสืบพยานเด็กในชั้นศาล”, หน้า 76-77 และ 85.

^{*} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 มาตรา 8

ที่การจำกัดประเภทคดีที่ต้องใช้วิธีการพิเศษในการสืบพยานเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี⁸⁴ ด้วยการบัญญัติจำกัดประเภทคดีที่ต้องบังคับใช้มาตรการพิเศษในการสืบพยานเด็กไว้เช่นเดียวกับการถามปากคำเด็กตามมาตรา 133 ทวิ ที่ถูกแก้ไข พร้อมกับได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์โดยการยกเว้นมิให้ใช้บังคับมาตรการเช่นนั้นในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ซึ่งในประเด็นที่มีการกำหนดวิธีปฏิบัติต่อเด็กซึ่งอยู่ในฐานะพยานและจำเลยให้แตกต่างกันนี้ ไม่มีเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมที่ชัดเจน ดังเช่นการจำกัดประเภทคดีที่ต้องนำวิธีการสืบพยานเด็กมาใช้บังคับ แต่ปรากฏเหตุผลของผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้ชี้แจงในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า ร่างมาตรานี้เป็นบทคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นการพิจารณาของศาล เพื่อมิให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างพยานที่เป็นเด็กกับคู่ความอื่น ซึ่งในกรณีที่เด็กตกเป็นจำเลยย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดให้เด็กอยู่ในสถานที่ต่างหาก เนื่องจากเด็กนั้นไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ ดังนั้น เมื่อจำเลยที่เป็นเด็กอ้างตนเองเป็นพยานจึงไม่อยู่ในบังคับของร่างมาตรานี้⁸⁵ ซึ่งแม้จะมีกรมการบางท่านที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเว้นมิให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่อยู่ในสถานะจำเลย โดยมีความเห็นว่า การดำเนินคดีที่มีเด็กเกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เด็กควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน⁸⁶ แต่ที่ประชุมก็ได้มีมติให้แก้ไขร่างกฎหมายในประเด็นดังกล่าว เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งไม่ปรากฏความเห็นแย้งและการมีมติให้แก้ไขหลักการดังกล่าว ทำให้การให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณามีความแตกต่างกันในเรื่องสถานะของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองดังเช่นในปัจจุบัน

⁸⁴ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁸⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 2 มีนาคม 2550”, หน้า 13. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน.

บทที่ 3

หลักเกณฑ์และมาตรการการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน ในต่างประเทศ

ในยุคเริ่มแรก ประเทศที่มีความตื่นตัวทางด้านแนวคิดและการเคลื่อนไหวที่จะนำมาตรการเฉพาะมาใช้ในการสืบพยานเด็กในคดีอาญามากที่สุดคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ เนื่องจากประเทศทั้งสองนี้เป็นประเทศที่ริเริ่มและพัฒนาแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กขึ้นก่อนประเทศอื่นๆ ในประชาคมโลก กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กที่ได้ก่อกำเนิดเป็นศาลคดีเด็กและเยาวชนสำหรับพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดก็เกิดขึ้นในสองประเทศนี้ก่อนเช่นกัน¹ ปัจจุบัน แนวคิดการนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการสืบพยานเด็กได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ สืบเนื่องมาจากกระแสกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์หลักในการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศและของโลกและมีความต้องการแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ เนื้อหาในบทนี้จะทำการศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ โดยจะยกตัวอย่างหลักเกณฑ์และมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นหนึ่งในประเทศแรกๆ ที่ริเริ่มนำมาตรการพิเศษมาใช้ในการสืบพยานเด็ก รวมทั้งหลักเกณฑ์และมาตรการของประเทศออสเตรเลียและประเทศฟิลิปปินส์ เนื่องจากมีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองเด็กที่อยู่ในฐานะจำเลยในกระบวนการสืบพยาน ซึ่งล้วนเป็นต้นแบบที่ดีในการนำมาปรับปรุงหลักเกณฑ์และมาตรการของประเทศไทย

---

¹ เจริญ สมบูรณ์, “มาตรการในการรับฟังและสืบพยานเด็กในคดีอาญา”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 109.

3.1 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนตลอดจนสิทธิของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง เห็นได้จากกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งในด้านการดำเนินชีวิตทั่วไปและการเข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในระบบงานยุติธรรมโดยภาพรวมได้แก่ Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act ซึ่งถูกนำไปประมวลไว้ใน United States Code Title 42 Chapter 72 กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน มีบทบัญญัติที่วางหลักปฏิบัติในการดูแลคุ้มครองเด็กที่เข้าสู่ระบบยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนตลอดจนสนับสนุนความพยายามของรัฐและท้องถิ่นในการป้องกันการกระทำความผิดโดยเด็ก² ด้วยการสนับสนุนแผนงานที่เป็นการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกระทำผิดกฎหมาย อันเป็นการป้องกันตั้งแต่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิด มิใช่เพียงทำการแก้ไขภายหลังที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว โดยได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนขึ้นในกระทรวงยุติธรรม อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และกำหนดให้ผู้อำนวยการสำนักงานมีอำนาจจัดสรรเงินช่วยเหลือให้แก่รัฐต่างๆ และหน่วยงานของรัฐบาลท้องถิ่นในการวางแผน จัดสร้าง ดำเนินการ ประสานงาน และประเมินโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาแผนงานในส่วนการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในด้านการศึกษา ฝึกอบรม วิจัย ป้องกัน เบี่ยงเบน บำบัดดูแล และแก้ไขฟื้นฟู รวมทั้งแผนงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ** และมีข้อกำหนดสำคัญ 4 ประการคือ³

² D'Lorah L. Hughes, "An Overview of the Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act and the Valid Court Order Exception", *Arkansas Law Notes* (October 2011): 29.

^{*} United States Code Section 5602 (1)

^{**} United States Code Section 5631 (a)

³ D'Lorah L. Hughes, "An Overview of the Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act and the Valid Court Order Exception", *Arkansas Law Notes* (October 2011): 30. and James D. Polley, IV, "Capital Perspective", *Prosecutor* 37 (January/February 2003): 27.

1) แยกการคุมขังเด็กออกจากผู้ถูกคุมขังที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อมิให้มีการติดต่อกันทั้งในด้านการมองเห็นและการพูดคุย

2) ไม่ใช่วิธีการคุมขังเด็กในเรือนจำ

3) ประเมินและหาสาเหตุของการที่เด็กชนกลุ่มน้อยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบเป็นสัดส่วน

4) ลดการใช้สถานะผู้กระทำความผิดกับเด็กที่กระทำการซึ่งไม่ใช่ความผิดอาญา

สำหรับกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบพยานโดยเฉพาะนั้น สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ริเริ่มแนวคิดที่จะให้มีมาตรการพิเศษในการสืบพยานเด็กในคดีอาญา เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังและนำสืบพยานหลักฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความยืดหยุ่น แนวคิดในเรื่องการใช้มาตรการเฉพาะในการสืบพยานเด็กจึงได้รับการยอมรับได้ง่าย ทั้งในแง่วิชาการและการนำมาใช้ในทางปฏิบัติในการพิจารณาคดี⁴ โดยมีแนวคิดริเริ่มแรกคือ หลักการแยกเด็กออกจากการเผชิญหน้ากับจำเลยในขณะเบิกความ สืบเนื่องมาจากปัญหาในปีค.ศ. 1970 ซึ่งอัตราการกระทำความผิดฐานข่มขืนมีปริมาณสูง และผู้เสียหายที่เป็นเด็กต้องผ่านกระบวนการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ จึงมีการรณรงค์และพยายามที่จะให้ความคุ้มครองเด็กเหล่านั้นโดยการลดบรรยากาศความกดดันที่เด็กต้องได้รับการพิจารณาคดีของศาล ทำให้ปัญหาดังกล่าวเป็นที่สนใจแก่สาธารณชนและมีการเรียกร้องให้มีการบัญญัติเป็นกฎหมาย ในที่สุด รัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกาก็ได้ตรา Victims of Child Abuse Act 1990 ขึ้น บัญญัติถึงการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลกลางในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับการกระทำทารุณต่อเด็ก และมีข้อกำหนดที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กหลายประการ ตัวอย่างเช่น การให้มีทางเลือกในการสืบพยาน โดยอาจใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดหรือวิดีโอเทปบันทึกคำให้การของพยานเด็กไว้ล่วงหน้า การปิดห้องพิจารณาขณะที่เด็กกำลังเบิกความ การถามความอย่างผู้เชี่ยวชาญ และการใช้อุปกรณ์ประกอบการเบิกความ เช่น ตุ๊กตาหรือภาพวาด เป็นต้น เช่นเดียวกับฝ่ายนิติบัญญัติของหลายมลรัฐซึ่งได้ทำการปรับปรุงกฎหมายและนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในกระบวนการสืบพยานที่มีเด็กเข้ามาเกี่ยวข้องในการ

⁴ เจริญ สมบูรณ์, “มาตรการในการรับฟังและสืบพยานเด็กในคดีอาญา”, หน้า 110.

พิจารณาคดีอาญา⁵ ปัจจุบัน เนื้อหาของ Victims of Child Abuse Act 1990 ถูกนำไปบัญญัติใน United States Code Title 18 ความผิดทางอาญาและวิธีพิจารณาคดีอาญา และ Title 42 การสาธารณสุขและสวัสดิการ โดยหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กในชั้นพิจารณาคดีปรากฏอยู่ใน Title 18 Part II Chapter 223 Section 3509 ซึ่งบัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กไว้โดยเฉพาะ ในขณะที่เด็กที่เป็นผู้กระทำความผิดจะได้รับความคุ้มครองตาม Federal Juvenile Delinquency Act ซึ่งถูกนำไปประมวลไว้ใน United States Code Title 18 Part IV Chapter 403 การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลสหรัฐและเพื่อให้กระบวนการวิธีพิจารณาคดีสหรัฐเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายต้นแบบต่างๆ ประมวลกฎหมายของรัฐต่างๆ และคำพิพากษาของศาลได้วางไว้ โดยการสร้างกรอบของกระบวนการพิจารณาคดีสำหรับบำบัดดูแลผู้เยาว์ที่เข้าสู่อำนาจของศาลสหรัฐอันเนื่องมาจากการกระทำการซึ่งขัดต่อกฎหมายอาญาสหรัฐ⁶ แยกพิจารณาสาระสำคัญของบทบัญญัติดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

3.1.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

United States Code มาตรา 3509 ให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่ให้การในชั้นพิจารณาคดีในฐานะผู้เสียหายและพยานผู้เห็นเหตุการณ์ในความผิดทางอาญาที่กระทำต่อบุคคลอื่นเท่านั้น โดยมีให้ความคุ้มครองเด็กที่ให้การในสถานะจำเลย และเกณฑ์อายุของผู้เสียหายและพยานเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษในการสืบพยานเด็กที่กำหนดไว้ในบทบัญญัตินี้ได้แก่ เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย เด็กนั้นจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 3509 ต่อเมื่อเป็นหรือน่าจะเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย กระทำทารุณทางเพศ หรือแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ^{*}

⁵ สุพิศ ปราณีตพลกรัง, “ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา”, *ดุลพินิจ* 43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 28.

⁶ William S. Sessions and Faye M. Bracey, “A Synopsis of the Federal Juvenile Delinquency Act”, *Saint Mary's Law Journal* 14 (1983): 509-510.

^{*} United States Code Section 3509 (a) (2)

ส่วนเด็กที่ได้รับความคุ้มครองตาม Federal Juvenile Delinquency Act ได้แก่ เด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยใช้เกณฑ์อายุไม่ถึง 18 ปี เช่นเดียวกับบทบัญญัติข้างต้น แต่อาจให้ความคุ้มครองบุคคลจนถึงอายุไม่ถึง 21 ปี ในกรณีความผิดตามที่ถูกล่ามำหาได้กระทำลงก่อนผู้ถูกกล่าวหาอายุครบ 18 ปี แต่ไม่มีการพิจารณาชี้ขาดความผิดดังกล่าวก่อนที่บุคคลนั้นอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ โดยกำหนดให้ยังคงดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น เด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ในทุกคดีความผิด โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ ความผิดนั้นได้กระทำลงก่อนผู้ถูกกล่าวหาอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์⁷

3.1.2 มาตรการในการคุ้มครอง

เนื่องจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานะผู้เสียหายหรือพยานและผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ต่างกัน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานในกระบวนการสืบพยานไว้โดยเฉพาะ ในขณะที่เด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับความคุ้มครองในขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการพิจารณาคดีในภาพรวม จึงสมควรแยกพิจารณามาตรการที่กฎหมายกำหนดตามสถานะของเด็กดังนี้

3.1.2.1 มาตรการสำหรับเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน

United States Code ได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในกระบวนการสืบพยานไว้ดังนี้

1) การมีคณะทำงานสหวิชาชีพสำหรับคดีทารุณกรรมเด็ก**

คณะทำงานสหวิชาชีพสำหรับคดีทารุณกรรมเด็กมีบทบาทในการให้บริการแก่เด็กเท่าที่สมาชิกแต่ละคนสามารถทำได้ตามความเชี่ยวชาญของตน รวมถึงบริการต่อไปนี้

ก) การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์ในกรณีฉุกเฉินและสถานการณ์อื่นๆ

ข) การประเมินผลทางการแพทย์เกี่ยวกับการกระทำทารุณหรือทอดทิ้ง

⁷ United States Code Section 5031

⁷ William S. Sessions and Faye M. Brace, "A Synopsis of the Federal Juvenile Delinquency Act", *Saint Mary's Law Journal* 14 (1983): 516.

** United States Code Section 3509 (g)

ค) การวินิจฉัยและประเมินผลในทางจิตวิทยาสำหรับเด็ก บิดาหรือมารดาหรือบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลคนอื่น ๆ หรือบุคคลอื่นใดที่เกี่ยวข้องในคดีที่มีผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็ก

ง) การเบิกความในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ จิตวิทยา และวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

จ) การร่วมมือและให้ความช่วยเหลือในคดี

ฉ) การฝึกอบรมการจัดการกับผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กให้แก่ผู้พิพากษา ผู้ฟ้องร้องคดี เจ้าหน้าที่ศาล และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในคดีที่มีผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็ก

2) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี*

ศาลอาจแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดีให้แก่เด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือพยานในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทารุณหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เพื่อปกป้องผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนั้น โดยในการแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี ศาลต้องพิจารณาถึงภูมิหลังและความคุ้นเคยในเรื่องกระบวนการพิจารณาคดี การบริการสังคม และปัญหาการกระทำทารุณเด็กของบุคคลซึ่งจะทำหน้าที่ดังกล่าว และจะแต่งตั้งบุคคลที่เป็นหรืออาจเป็นพยานในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้นเป็นผู้ปกครองเฉพาะคดีไม่ได้

ทั้งนี้ ผู้ปกครองเฉพาะคดีอาจทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก) เข้าร่วมในทุกการให้การ การไต่สวน และกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งเด็กมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่จะเรียกให้ผู้ปกครองเฉพาะคดีเบิกความในการดำเนินคดีในศาลหรือกระบวนการพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลหรือความเห็นใดๆ ที่ได้จากเด็กในการทำหน้าที่ผู้ปกครองเฉพาะคดีไม่ได้

ข) ให้คำแนะนำต่อศาลเกี่ยวกับสวัสดิภาพของเด็ก

ค) เข้าถึงรายงาน การประเมิน และบันทึก ที่จำเป็นแก่การให้การสนับสนุนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพทุกอย่าง ยกเว้นผลงานของทนายความ นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลของ grand jury ก็จำกัดเฉพาะข้อมูลที่จัดเตรียมไว้สำหรับผู้เสียหายและตัวแทนเท่านั้น

* United States Code Section 3509 (h)

ง) จัดการและประสานการจัดหาทรัพยากรและการให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่เด็ก

3) การให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ดูแล*

เด็กซึ่งให้การหรือเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีมีสิทธิให้ผู้ดูแลอยู่ด้วยเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์แก่เด็ก โดยศาลอาจใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในใกล้ชิดหรือติดต่อกับเด็กในขณะที่เด็กให้การ และอาจอนุญาตให้จับมือเด็กหรือให้เด็กนั่งตักตลอดการพิจารณาคดี ทั้งนี้ ผู้ดูแลต้องไม่เตรียมคำตอบให้แก่เด็กสำหรับคำถามใดๆ ที่ถามเด็กในระหว่างที่เด็กเบิกความหรือกระตุ้นเด็ก

4) การมีอุปกรณ์ช่วยเหลือในการให้การ**

ศาลอาจอนุญาตให้เด็กใช้ตุ๊กตาทายวิภาค หุ่นเชิด ภาพวาด หุ่นจำลอง หรืออุปกรณ์ช่วยสาธิตอื่นใดที่ศาลเห็นว่าเหมาะสม เพื่อช่วยเหลือเด็กในการให้การ

5) การพิจารณาเป็นการลับ***

เมื่อศาลเห็นว่ากรณีที่เด็กต้องให้การในศาลโดยเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายด้านจิตใจแก่เด็กอย่างมากหรือส่งผลให้เด็กขาดความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ศาลอาจสั่งให้บุคคลอื่นๆ ทุกคน รวมถึงสื่อมวลชนซึ่งไม่มีส่วนได้เสียโดยตรงในคดี ออกจากห้องพิจารณาเมื่อเด็กต้องเบิกความ อย่างไรก็ตาม คำสั่งเช่นนั้นต้องปรับให้เหมาะสมเพื่อผลประโยชน์อันจำเป็นของรัฐ

6) การพิจารณาโดยเร็ว†

ในการพิจารณาคดีซึ่งเด็กถูกเรียกให้เบิกความและพนักงานอัยการหรือผู้ปกครองเฉพาะคดีมีคำขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดให้คดีนั้นเป็นคดีที่มีความสำคัญต่อสาธารณะเป็นพิเศษ ในกรณีเช่นนั้น ศาลต้องเร่งการพิจารณาคดี รวมทั้งทำให้แน่ใจว่าคดีดังกล่าวมีความสำคัญเหนือคดีอื่นใดและมีการพิจารณาโดยเร็วเพื่อลดระยะเวลาที่เด็กต้องทนต่อความตึง

* United States Code Section 3509 (i)

** United States Code Section 3509 (l)

*** United States Code Section 3509 (e)

† United States Code Section 3509 (j)

เครียดจากการเข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาทางอาญาให้เหลือน้อยที่สุด ในการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้เลื่อนคดีหรือไม่ ศาลต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากความล่าช้าต่อสวัสดิภาพของเด็ก

7) การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด

มาตรการนี้กระทำโดยการให้พยานเด็กเบิกความในห้องอื่นที่มีไซ้ห้องพิจารณาและมีบรรยากาศต่างจากห้องพิจารณา และซักถามพยานผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกลงไปใช้ในหลายมลรัฐกว่าครึ่งประเทศ โดยแต่ละมลรัฐจะมีรายละเอียดแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญต่อสิทธิของจำเลยในการเผชิญหน้ากับผู้เสียหายหรือพยานมากน้อยเพียงใด แต่หลักๆ แล้ว แบ่งเป็น 2 ระบบ คือ ระบบ One-Way Closed Circuit Television หรือระบบโทรทัศน์วงจรปิดแบบทางเดียว ซึ่งจำเลยจะมองเห็นพยานฝ่ายเดียว กับระบบ Two-Way Closed Circuit Television หรือระบบโทรทัศน์วงจรปิดแบบสองทาง ซึ่งพยานและจำเลยสามารถมองเห็นกันและกันผ่านจอโทรทัศน์ อย่างไรก็ตาม ภาพและเสียงของพยานเด็กจะถูกถ่ายทอดไปยังจอโทรทัศน์ในห้องพิจารณา เพื่อให้ผู้พิพากษา คณะลูกขุน และทนายความของคุณความได้เห็นด้วย ส่วนในห้องที่พยานเด็กเบิกความก็จะมีโทรทัศน์อีกเครื่องเพื่อถ่ายทอดภาพและเสียงของพนักงานอัยการหรือทนายความของจำเลยเมื่อถามคำถามเด็ก^๖

สำหรับมาตรการที่ United States Code กำหนดไว้เพื่อเป็นทางเลือกนอกจากการให้การในศาลโดยปกติคือ การสืบพยานเด็กผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดแบบ 2 ทาง ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้^{*}

(1) ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดซึ่งกล่าวหาว่ากระทำต่อเด็ก พนักงานอัยการ ทนายความของเด็ก หรือผู้ปกครองเฉพาะคดีที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้เด็กเบิกความในห้องที่มีไซ้ห้องพิจารณาและถ่ายทอดโดยระบบโทรทัศน์วงจรปิดแบบ 2 ทาง โดยต้องมีคำขอก่อนวันพิจารณาคดีอย่างน้อย 7 วัน เว้นแต่ศาลเห็นจากสำนวนว่าความจำเป็นในการมีคำสั่งเช่นนั้นไม่อาจคาดหมายได้ตามสมควร

^๖ เขมจจุทา สุวรรณจินดา, “กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 61.

^{*} United States Code Section 3509 (b) (1)

(2) ศาลอาจมีคำสั่งดังกล่าว หากเห็นว่าเด็กไม่สามารถเบิกความในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(2.1) เด็กไม่สามารถเบิกความได้เพราะความกลัว

(2.2) มีความเป็นไปได้อย่างมากตามคำให้การของผู้เชี่ยวชาญว่า เด็กจะได้รับ**ความบอบช้ำทางอารมณ์**จากการเบิกความ

(2.3) เด็กมีความบกพร่องด้านจิตใจหรือด้านอื่นๆ

(2.4) การกระทำของจำเลยหรือทนายความจำเลยทำให้เด็กไม่สามารถเบิกความต่อไปได้

(3) ในการวินิจฉัยควมไร้ความสามารถของเด็กในการเบิกความ ให้ศาลพิจารณาจากสำนวน และในการพิจารณาว่าปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้นมีผลกระทบต่อเด็กแต่ละคนมากพอที่ศาลจะมีคำสั่งดังกล่าวหรือไม่ ศาลอาจถามเด็กในห้องหรือสถานที่อื่นใดที่ให้ความรู้สึกสบายใจซึ่งมิใช่ห้องพิจารณา โดยมีผู้ดูแลเด็ก พนักงานอัยการ ทนายความของเด็ก ผู้ปกครองเฉพาะคดี และทนายความจำเลยอยู่ด้วย ภายในระยะเวลาอันสมควร

(4) หากศาลมีคำสั่งให้ทำการสืบพยานผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิด ให้พนักงานอัยการและทนายความของจำเลยอยู่ในห้องนอกห้องพิจารณากับเด็ก ยกเว้นกรณีที่จำเลยเป็นทนายความด้วยตนเอง และเด็กต้องถูกถามและถามค้ำน บุคคลอื่นๆ ที่อาจได้รับอนุญาตให้อยู่ในห้องกับเด็กในระหว่างที่เด็กเบิกความมีเฉพาะบุคคลต่อไปนี้

(4.1) ทนายความของเด็กหรือผู้ปกครองเฉพาะคดีที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย

(4.2) บุคลากรที่จำเป็นในการดำเนินระบบโทรทัศน์วงจรปิด

(4.3) เจ้าหน้าที่ศาลที่ศาลแต่งตั้ง

(4.4) บุคคลอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่า การเข้าร่วมของบุคคลนั้นจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็ก รวมถึงผู้ดูแลเด็ก

(5) การเบิกความของเด็กจะถูกถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์วงจรปิดไปยังห้องพิจารณา เพื่อให้จำเลย คณะลูกขุน ผู้พิพากษา และประชาชนได้เห็นและได้ยิน โดยจำเลยต้องสามารถสื่อสารกับทนายความของตนในลักษณะที่เป็นส่วนตัวและโดยพร้อมกันกับในระหว่างการเบิก

ความ ในขณะเดียวกัน ต้องถ่ายทอดภาพของจำเลยและเสียงของผู้พิพากษาไปยังห้องที่เด็กเบิกความอยู่

8) การบันทึกคำให้การของเด็กลงในวีดีโอเทป*

ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดซึ่งกล่าวหาว่ากระทำต่อเด็ก พนักงานอัยการ ทัศนคติของเด็ก บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก หรือผู้ปกครองเฉพาะคดีที่ได้รับการแต่งตั้ง ตามกฎหมาย อาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บันทึกคำให้การของเด็กลงในวีดีโอเทป

เมื่อได้รับคำขอดังกล่าว ศาลต้องมีคำวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ในระหว่างการพิจารณาคดี เด็กมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถเบิกความในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย คณะลูกขุน ผู้พิพากษา และประชาชน ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้หรือไม่ หากเป็นเช่นนั้น ศาลก็จะมีคำสั่งตามคำขอ โดยศาลอาจมีคำสั่งเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็กด้วยก็ได้

ก) เด็กไม่สามารถเบิกความได้เพราะความกลัว

ข) มีความเป็นไปได้อย่างมากตามคำให้การของผู้เชี่ยวชาญว่า เด็กจะได้รับความบอบช้ำทางอารมณ์จากการเบิกความในศาลโดยเปิดเผย

ค) เด็กมีความบกพร่องด้านจิตใจหรือด้านอื่นๆ

ง) การกระทำของจำเลยหรือทัศนคติของจำเลยทำให้เด็กไม่สามารถเบิกความต่อไปได้

หากมีการใช้มาตรการเช่นนี้ ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีจะเป็นผู้ควบคุมการบันทึกคำให้การของเด็กลงในวีดีโอและควบคุมการถามทุกๆ ครั้ง เสมือนในพิจารณาคดีโดยปกติ บุคคลอื่นๆ ที่อาจได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในกระบวนการนี้มีเฉพาะบุคคลต่อไปนี้

ก) พนักงานอัยการ

ข) ทัศนคติของจำเลย

ค) ทัศนคติของเด็กหรือผู้ปกครองเฉพาะคดีที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย

ง) บุคลากรที่จำเป็นในการดำเนินการบันทึกวีดีโอเทป

จ) จำเลย (ภายใต้ข้อยกเว้นซึ่งจะได้กล่าวต่อไป)

* United States Code Section 3509 (b) (2)

ข) บุคคลอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่าการเข้าร่วมของบุคคลนั้นจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็ก รวมถึงผู้ดูแลเด็ก

ทั้งนี้ จำเลยต้องได้รับสิทธิที่เหมาะสมในระหว่างการพิจารณาคดี รวมถึงสิทธิในการมีทนายความ สิทธิที่จะเผชิญหน้าพยานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตน และสิทธิที่จะถามค้านเด็ก เว้นแต่ในกรณีที่คำวินิจฉัยเบื้องต้นว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถเบิกความในศาลโดยเปิดเผยนั้นมีที่มาจากพยานหลักฐานที่ว่าเด็กไม่สามารถให้การต่อหน้าจำเลยได้ ศาลอาจสั่งให้จำเลย ซึ่งรวมถึงจำเลยที่เป็นตัวแทนตนเอง ออกไปจากห้องที่เด็กให้การ โดยศาลต้องมีคำสั่งให้ใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดแบบ 2 ทาง ถ่ายทอดภาพของจำเลยไปยังห้องที่เด็กให้การอยู่ และถ่ายทอดการเบิกความของเด็กไปยังห้องที่จำเลยดูกระบวนการดังกล่าว และให้จำเลยสามารถสื่อสารกับทนายความของตนในลักษณะที่เป็นส่วนตัวและโดยพร้อมกันกับในระหว่างการเบิกความได้

ในระหว่างการพิจารณาคดี หากศาลเห็นว่าเด็กไม่สามารถให้การได้ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น ศาลอาจยอมรับคำให้การของเด็กที่บันทึกไว้ในวิดีโอเทปเป็นพยานหลักฐานแทนการเบิกความของเด็กในชั้นพิจารณาคดีก็ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับการแจ้งว่ามีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ภายหลังการบันทึกคำให้การและก่อนหรือในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการบันทึกคำให้การเพิ่มเติมได้ โดยต้องให้เด็กเบิกความเฉพาะในประเด็นที่ศาลระบุไว้เป็นเหตุในการมีคำสั่งเท่านั้น

วิดีโอเทปบันทึกคำให้การของเด็กที่จัดทำขึ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีของศาล และศาลต้องเก็บรักษาไว้จนกว่าจะมีการทำลาย โดยต้องทำลายเมื่อพ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ศาลซึ่งพิจารณาคดีมีคำพิพากษา แต่ไม่ต้องทำลายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจากการอุทธรณ์หรือฎีกา

9) การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็ก

United States Code ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และของเด็กไว้ดังนี้

¹ United States Code Section 3509 (d)

(1) บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีอาญาต่อไปนี้ ต้องเก็บรักษาเอกสารทุกอย่างซึ่งปรากฏชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กในที่ที่ปลอดภัยซึ่งไม่มีบุคคลใดที่ไม่มีเหตุต้องรู้ข้อมูลเหล่านั้นเข้าถึงได้ และเปิดเผยเอกสารเหล่านั้นหรือข้อมูลในเอกสารซึ่งเกี่ยวกับเด็กได้เฉพาะต่อบุคคลที่มีเหตุต้องรู้ข้อมูลเช่นนั้น ด้วยเหตุที่บุคคลนั้นๆ มีส่วนร่วมในการพิจารณาคดี

(1.1) เจ้าหน้าที่รัฐทุกคนที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมถึงเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายใดๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี และบุคคลใดๆ ซึ่งเป็นลูกจ้างของรัฐ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพิจารณาคดี

(1.2) เจ้าหน้าที่ศาล

(1.3) จำเลยและผู้ที่ยืนยันว่าจำเลย รวมถึงทนายความของจำเลยและบุคคลที่จำเลยหรือทนายความของจำเลยว่าจ้าง เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพิจารณาคดี

(1.4) สมาชิกของคณะลูกขุน

(2) เอกสารทุกอย่างที่ยื่นต่อศาลซึ่งปรากฏชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กต้องทำการปิดผนึกโดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งของศาล โดยผู้ยื่นต้องยื่นเอกสารทั้งหมดต่อเสมียนศาลเพื่อทำการเก็บรักษาโดยการปิดผนึกและเอกสารส่วนที่ปรากฏชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กซึ่งแก้ไขแล้วเพื่อเปิดเผยแก่สาธารณะ

(3) เมื่อมีคำขอโดยบุคคลใดๆ ศาลอาจมีคำสั่งคุ้มครองเด็กจากการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กต่อสาธารณะในระหว่างการพิจารณาคดี หากศาลเห็นว่ามีความเป็นไปได้อย่างมากว่าการเปิดเผยเช่นนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อเด็ก โดยคำสั่งดังกล่าวอาจกำหนดให้ถ้ามปากคำพยานที่เป็นเด็กและพยานอื่นใดในห้องพิจารณาเป็นการลับเมื่อทนายความซึ่งอ้างพยานนั้นมีเหตุที่จะคาดหมายได้ว่าอาจมีการเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กในคำเบิกความ รวมทั้งมาตรการอื่นใดที่อาจจำเป็นต่อการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็ก

อย่างไรก็ตาม การเปิดเผยชื่อหรือข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับเด็กต่อจำเลย ทนายความของจำเลย คณะทำงานสหวิชาชีพสำหรับคดีทารุณกรรมเด็ก ผู้ปกครองเฉพาะคดี หรือผู้ดูแลเด็กหรือบุคคลใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่า การเปิดเผยนั้นจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็กสามารถกระทำได้

3.1.2.2 มาตรการสำหรับเด็กที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

เมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรการเหล่านี้

1) การดำเนินการต่อเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน^{*}

เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะไม่ถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) เด็กหรือเยาวชนผู้นั้นมีคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรให้ได้รับการดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

(2) ความผิดตามข้อกล่าวหาได้กระทำลงภายหลังเด็กหรือเยาวชนนั้นอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ และเป็นความผิดซึ่งหากกระทำโดยผู้ใหญ่จะถือเป็นความผิดอาญาร้ายแรงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และอัยการสูงสุดมีคำร้องต่อศาลชั้นต้นสหรัฐที่เหมาะสมให้โอนคดีไปสู่การดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ซึ่งศาลได้สอบสวนแล้วเห็นว่าการโอนเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม เมื่อพิจารณาถึงอายุและภูมิหลังทางสังคมของเด็กหรือเยาวชน ลักษณะของความผิดตามข้อกล่าวหา ลักษณะและความร้ายแรงของประวัติการกระทำผิดของเด็กหรือเยาวชน พัฒนาการทางสติปัญญาและวุฒิภาวะด้านจิตใจของเด็กหรือเยาวชน การบำบัดดูแลและการตอบสนองของเด็กหรือเยาวชนในอดีต รวมไปถึงความพร้อมของแผนงานสำหรับจัดการกับปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน โดยในระหว่างการไต่สวนและขั้นตอนสำคัญใดๆ ของการพิจารณาคดี เด็กและเยาวชนต้องได้รับความช่วยเหลือโดยทนายความ

(3) ความผิดตามข้อกล่าวหาได้กระทำลงภายหลังเด็กหรือเยาวชนนั้นอายุครบ 16 ปีบริบูรณ์ และเป็นความผิดซึ่งหากกระทำโดยผู้ใหญ่จะถือเป็นความผิดอาญาร้ายแรงซึ่งมีการใช้พยายามใช้ หรือขู่ว่าจะใช้กำลังทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น หรือโดยลักษณะของความผิดแล้ว มีความเสี่ยงอย่างมากที่จะมีการใช้กำลังทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นในการกระทำความผิดนั้น หรือเป็น

^{*} United States Code Section 5032

ความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวเคยถูกพิพากษาว่ามีความผิดใน ความผิดซึ่งหากกระทำโดยผู้ใหญ่จะเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น

ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องไม่ถูกดำเนินคดีในศาล ใดๆ ของสหรัฐ เว้นแต่อัยการสูงสุดจะไต่สวนและรับรองให้ศาลชั้นต้นสหรัฐที่เหมาะสมมีอำนาจใน การดำเนินคดีแก่เด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยเหตุเหล่านี้

(1) ศาลเด็กและเยาวชนหรือศาลอื่นๆ ของมลรัฐที่เหมาะสมไม่มีเขตอำนาจหรือ ปฏิเสธการยอมรับเขตอำนาจเหนือเด็กหรือเยาวชนนั้นเนื่องจากการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็น ความผิด

(2) มลรัฐนั้นๆ ไม่มีแผนงานและบริการที่พอเพียงต่อความต้องการของเด็กและ เยาวชน

(3) ความผิดตามข้อกล่าวหาเป็นความผิดอาญาร้ายแรงและเกี่ยวข้องกับ ผลประโยชน์ของสหรัฐที่สำคัญ

ในกรณีที่อัยการสูงสุดไม่ให้การรับรองเช่นนั้น ให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไป ยังหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายของมลรัฐนั้นๆ ที่เหมาะสม

2) การมีทนายความดำเนินการแทน^{*}

เด็กและเยาวชนต้องมีทนายความเป็นผู้ดำเนินการแทนก่อนที่จะดำเนินการใน ขั้นตอนสำคัญของการพิจารณาคดี หากเด็กและเยาวชนและบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลไม่ สามารถจัดหาตัวแทนที่เหมาะสมได้ ผู้พิพากษาศาล magistrate ต้องแต่งตั้งทนายความให้ โดย หากบุคคลดังกล่าวสามารถชำระค่าทนายความได้ ให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบชำระ

3) การมีผู้ปกครองเฉพาะคดี^{**}

ผู้พิพากษาศาล magistrate อาจแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดีให้แก่เด็กและเยาวชน ในกรณีที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนไม่มาปรากฏตัว หรือผู้พิพากษาศาล magistrate มีเหตุให้เชื่อว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนจะไม่ให้ความร่วมมือกับ

^{*} United States Code Section 5034 first paragraph

^{**} United States Code Section 5034 second paragraph

เด็กและเยาวชนในการเตรียมพร้อมสำหรับการพิจารณาคดี หรือบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับเด็กและเยาวชน

4) การพิจารณาโดยเร็ว

หากเด็กผู้ต้องหาถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดีไม่ได้รับการพิจารณาคดีภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เริ่มคุมขัง ให้ยกฟ้องเมื่อเด็กนั้นมีคำขอหรือศาลมีคำสั่ง เว้นแต่อัยการสูงสุดจะแสดงให้เห็นว่าความล่าช้านั้นเกิดจากเด็กหรือทนายความ หรือเกิดจากความยินยอมของเด็กหรือทนายความ หรืออาจเป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรมในคดี โดยคดีที่ถูกยกฟ้องในกรณีนี้จะนำมาฟ้องใหม่ไม่ได้ เว้นแต่มีพฤติการณ์พิเศษ^{*}

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ให้ศาลดำเนินการพิจารณาเพื่อชี้ขาดคดีภายใน 20 วันทำการ นับจากการพิจารณาการกระทำความผิดของเด็ก เว้นแต่ศาลได้มีคำสั่งให้สืบเสาะข้อมูลเพิ่มเติม^{**9}

5) การเก็บรักษาประวัติของเด็กและเยาวชน

ในระหว่างการพิจารณาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนใดๆ ข้อมูลและบันทึกทั้งหมดเกี่ยวกับการพิจารณาคดีซึ่งได้มาหรือจัดเตรียมโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลหรือลูกจ้างของหน่วยงานรัฐบาลอื่นใด ต้องไม่ถูกเปิดเผยไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อบุคคลใดนอกจากผู้พิพากษา ทนายความของเด็กและเยาวชน และรัฐบาล หรือบุคคลที่กฎหมายให้สิทธิไว้^{***}

เมื่อการพิจารณาคดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเสร็จสิ้นลง ไม่ว่าจะศาลจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้วหรือไม่ ศาลชั้นต้นสหรัฐซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนทั้งหมดต้องมีคำสั่งให้ปิดผนึกสำนวนการพิจารณาคดีทั้งหมด เมื่อทำการปิดผนึกแล้ว จะเผยแพร่สำนวนเหล่านั้นไม่ได้ เว้นแต่มีความจำเป็นต้องเปิดเผย

^{*} United States Code Section 5036

^{**} United States Code Section 5037 (a)

⁹ William S. Sessions and Faye M. Bracey, "A Synopsis of the Federal Juvenile Delinquency Act", Saint Mary's Law Journal 14 (1983): 532-533.

^{***} United States Code Section 5038 (c)

ด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น มีการร้องขอจากศาลอื่นหรือหน่วยงานบำบัด
ดูแลเด็กและเยาวชนที่ศาลมอบหมาย^{*}

3.2 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียมีการปกครองในรูปแบบสหพันธรัฐ ประกอบด้วยรัฐ 6 รัฐ โดย
หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบพยานเด็กที่นำมาศึกษาได้แก่ หลักเกณฑ์ตาม Evidence (Children)
Act 1997 ของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ซึ่งได้บัญญัติถึงการให้ปากคำเป็นพยานหลักฐานโดยเด็กใน
กระบวนการพิจารณาคดีอาญา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

3.2.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับการให้ปากคำโดยเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ในเวลาที่ให้ปากคำ^{**}
ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว กฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในทุกสถานะ ไม่ว่าเด็กนั้นจะ
เป็นผู้เสียหาย พยาน หรือจำเลย และโดยมิได้จำกัดเงื่อนไขเรื่องประเภทคดีที่เด็กจะได้รับความ
คุ้มครองไว้ ยกเว้นกรณีมาตรการที่ให้ศาลตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ถามคำถามเด็กแทนจำเลยและการ
สืบพยานเด็กผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ป้องกันมิให้เด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานเกิดความหวาดกลัวจากการต้องเผชิญหน้ากับจำเลย
โดยตรง จึงให้ความคุ้มครองเฉพาะเด็กที่อยู่ในสถานะผู้เสียหายหรือพยาน ทั้งยังจำกัดการใช้
บังคับมาตรการหลังนี้เฉพาะต่อคดีความผิดต่อร่างกายเท่านั้น เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตาม
กฎหมาย

3.2.2 มาตรการในการคุ้มครอง

Evidence (Children) Act 1997 ได้กำหนดมาตรการพิเศษสำหรับคุ้มครองเด็กใน
กระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาไว้ 4 มาตรการ ได้แก่

^{*} United States Code Section 5038 (a)

^{**} Evidence (Children) Act 1997 Section 6

1) การให้ศาลตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ถาม ถ้าม้าน หรือถามถึงพยานที่เป็นเด็กแทนจำเลย ในกรณีที่จำเลยไม่มีทนายความดำเนินคดีแทน ไม่ว่าจะมีการใช้ระบบโทรศัพท์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นหรือวิธีการทางเลือกอื่นหรือไม่ เว้นแต่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม*

2) การให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ให้ความช่วยเหลือขณะให้ถ้อยคำ**

ในการพิจารณาคดีอาญา พยานที่เป็นเด็กมีสิทธิเลือกบุคคลที่เด็กต้องการให้อยู่ด้วยขณะเบิกความ ซึ่งอาจเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติ เพื่อน บุคคลผู้ให้ความอุปการะแก่เด็ก หรือบุคคลอื่นๆ ในฐานะล่าม เพื่อช่วยเหลือเด็กสำหรับความยากลำบากใดๆ ในการให้ถ้อยคำ อันเนื่องมาจากความทุพพลภาพ หรือเพื่อให้การช่วยเหลืออื่นๆ โดยศาลอาจอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวมากกว่า 1 คน อยู่กับเด็ก หากเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม ทั้งนี้ เด็กที่เป็นจำเลยก็มีสิทธิดังกล่าวเช่นกัน

3) การสืบพยานเด็กเกี่ยวกับถ้อยคำที่ได้ให้ไว้ในชั้นสอบสวนทั้งหมดหรือบางส่วนในรูปแบบของเทปบันทึกถ้อยคำดังกล่าวซึ่งพนักงานสอบสวนได้บันทึกไว้และศาลได้เห็น ได้ยิน หรือได้เห็นและได้ยินแล้ว*** เว้นแต่เด็กจะไม่ประสงค์เช่นนั้น เมื่อคำนึงถึงอายุและความเข้าใจของเด็กแล้วเป็นการสมควรที่จะไม่ใช่วิธีการเช่นนั้น หรือศาลมีคำสั่งมิให้ใช้วิธีการเช่นนั้น ในกรณีเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าการใช้วิธีการดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม†

นอกจากนั้น ศาลอาจชี้ขาดว่าเนื้อหาทั้งหมดหรือบางส่วนในเทปบันทึกถ้อยคำดังกล่าวไม่อาจอ้างเป็นพยานหลักฐานได้†† และในกรณีที่เด็กที่มาเบิกความไม่ใช่จำเลย จะให้เด็กเบิกความด้วยวิธีการเช่นนี้ได้ต่อเมื่อสามารถที่จะถามค้านและถามถึงเด็กนั้นได้††† และเทปบันทึกถ้อยคำ

* Evidence (Children) Act 1997 Section 28

** Evidence (Children) Act 1997 Section 27

*** Evidence (Children) Act 1997 Section 9 (1) (a), 10 and 11 (1)

† Evidence (Children) Act 1997 Section 15

†† Evidence (Children) Act 1997 Section 12 (3)

††† Evidence (Children) Act 1997 Section 11 (2)

ของพยานเด็กในชั้นสอบสวนจะอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ต่อเมื่อได้รับการพิสูจน์ว่าจำเลยและ
ทนายจำเลย (ถ้ามี) มีโอกาสได้ฟังและเห็นเนื้อหาในเทปบันทึกนั้นแล้ว^{*}

4) การสืบพยานเด็กผ่านระบบโทรศัพท์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน^{**} มี
หลักเกณฑ์ดังนี้

(1) การใช้ระบบโทรศัพท์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันในการสืบพยานเด็ก
นี้ ต้องกระทำในลักษณะที่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการพิจารณาคดีสามารถมองเห็นเด็กและบุคคล
ที่อยู่กับเด็กบนจอโทรทัศน์^{***}

(2) สำหรับในคดีอาญา การสืบพยานเด็กโดยวิธีการนี้ใช้บังคับเฉพาะแก่กระบวนการ
พิจารณาในคดีที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดประเภทความผิดต่อร่างกาย[†]

(3) เด็กมีสิทธิเลือกที่จะไม่ให้ปากคำโดยวิธีการดังกล่าว^{††}

(4) ศาลอาจมีคำสั่งมิให้ใช้วิธีการเช่นนี้ได้ แต่เฉพาะในกรณีเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าการที่
เด็กจะให้ปากคำผ่านระบบดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม หรือเป็นการไม่เหมาะสม
เนื่องจากเป็นกรณีเร่งด่วน^{†††}

(5) โดยหลัก การสืบพยานเด็กโดยวิธีการนี้ไม่ใช่บังคับแก่จำเลยที่เป็นเด็กซึ่งถูกกล่าวหา
ว่ากระทำความผิดประเภทความผิดต่อร่างกาย[†] แต่ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ใช้วิธีการดังกล่าว
ได้ เฉพาะในกรณีเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า หากต้องให้การโดยวิธีการปกติ เด็กนั้นอาจได้รับความ
ทุกข์ทรมานทางจิตใจหรืออารมณ์ หรือหากใช้วิธีการดังกล่าว อาจทำให้ค้นหาข้อเท็จจริงได้แน่ชัด
กว่า^{††}

(6) ในกรณีที่การสืบพยานเด็กโดยวิธีการนี้กระทำ ณ สถานที่ที่อยู่นอกศาล ให้ถือว่า
สถานที่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของศาลซึ่งกำลังดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยศาลอาจมีคำสั่งให้

^{*} Evidence (Children) Act 1997 Section 12 (2)

^{**} Evidence (Children) Act 1997 Section 18 (1)

^{***} Evidence (Children) Act 1997 Section 23

[†] Evidence (Children) Act 1997 Section 17 (a)

^{††} Evidence (Children) Act 1997 Section 18 (2) and Section 19 (4)

^{†††} Evidence (Children) Act 1997 Section 18 (3) and Section 18 (4)

[‡] Evidence (Children) Act 1997 Section 18 (5) (a)

^{††} Evidence (Children) Act 1997 Section 19 (2) and Section 19 (3)

เจ้าหน้าที่ศาลไปยังสถานที่นั้น และให้บุคคลใดๆ ไปอยู่กับเด็กในฐานะล่าม เพื่อช่วยเหลือเด็ก สำหรับความยากลำบากใดๆ ในการให้ถ้อยคำ อันเนื่องมาจากความทุพพลภาพ หรือเพื่อให้การช่วยเหลืออื่นๆ ทั้งนี้ คำสั่งเช่นนั้นไม่เป็นการจำกัดสิทธิของเด็กในการมีบุคคลให้ความช่วยเหลือ ขณะให้ถ้อยคำที่จะเลือกบุคคลอื่นให้อยู่กับตนขณะเบิกความ^{*}

(7) ในกรณีที่เด็กมีสิทธิหรือได้รับอนุญาตให้เบิกความโดยวิธีการเช่นนี้ หากศาลไม่มีระบบหรือเทคโนโลยีเช่นนั้น หรือเป็นการไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการเช่นนั้น ศาลอาจย้ายการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนไปยังศาลหรือสถานที่ที่มีระบบหรือเทคโนโลยีดังกล่าว^{**}

(8) ในกรณีที่เด็กที่มีสิทธิเบิกความโดยวิธีการเช่นนี้แต่เลือกที่จะไม่เบิกความด้วยวิธีการดังกล่าวหรือศาลมีคำสั่งมิให้ใช้วิธีการดังกล่าว กรณีจำเลยที่เป็นเด็กซึ่งศาลมิได้มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้วิธีการดังกล่าว หรือกรณีที่ศาลไม่มีระบบหรือเทคโนโลยีดังกล่าวและศาลไม่ย้ายการพิจารณาไปที่อื่น ศาลต้องจัดเตรียมทางเลือกอื่นสำหรับการสืบพยานเด็ก เพื่อจำกัดการติดต่อ (รวมถึงการติดต่อทางการมองเห็น) ระหว่างเด็กและบุคคลอื่นๆ เช่น การใช้ฉากกั้น หรือการจัดที่นั่งให้ผู้มีส่วนได้เสียในการพิจารณาคดีอยู่พ้นสายตาเด็ก อย่างไรก็ตาม เด็กอาจเลือกที่จะไม่ใช้วิธีการใดๆ ดังกล่าว ซึ่งศาลต้องแจ้งให้ทราบว่าเด็กสามารถเบิกความโดยปากเปล่าในห้องพิจารณาได้^{***}

3.3 หลักเกณฑ์และมาตรการในประเทศฟิลิปปินส์

ภายหลังจากที่ประเทศฟิลิปปินส์ลงนามเข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ศาลฎีกาของประเทศฟิลิปปินส์ได้ยอมรับว่า กระบวนพิจารณาในศาลโดยปกติของประเทศถูกวางกรอบและเป็นไปโดยการคำนึงถึงผู้ใหญ่เป็นหลัก ดังนั้น โดยอาศัยอำนาจในการบัญญัติกฎหมายข้อบังคับตามรัฐธรรมนูญ[†] ศาลฎีกาจึงได้บัญญัติ Rule on Examination of a Child Witness ซึ่งรับรองการต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษสำหรับพยานที่เป็นเด็กในการให้ถ้อยคำในกระบวนพิจารณาทาง

^{*} Evidence (Children) Act 1997 Section 20

^{**} Evidence (Children) Act 1997 Section 22

^{***} Evidence (Children) Act 1997 Section 24

[†] 1987 Constitution of the Republic of the Philippines Article VIII, Section 5 (5) บัญญัติว่า ศาลฎีกามีอำนาจดังต่อไปนี้...ประกาศใช้กฎหมายข้อบังคับเกี่ยวกับการคุ้มครองและบังคับใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ...กระบวนพิจารณาในศาลทั้งหลาย...และความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ด้อยโอกาส...

อาญา แพ่ง นิติบัญญัติ และปกครอง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการเป็นพิเศษของพยานที่เป็นเด็กโดยไม่เบียดเบียนความเป็นกลางในการพิจารณาคดี¹⁰ ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์หลักของข้อบังคับอันได้แก่ การสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่จะอำนวยความสะดวกให้เด็กสามารถให้ถ้อยคำที่เชื่อถือได้และครบถ้วนสมบูรณ์ ลดความบอบช้ำทางจิตใจของเด็กให้มึนน้อยที่สุด สนับสนุนให้เด็กกล้าให้การในกระบวนการทางกฎหมาย และทำให้การค้นหาความจริงเป็นไปโดยง่ายขึ้น ประกอบกับหลักการตีความข้อบังคับ ที่ต้องตีความอย่างกว้างเพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือแก่พยานเด็กให้มากที่สุด โดยไม่ให้เป็นภาระกระทบต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาหรือจำเลย ** ตามหลักการสำคัญต่อไปนี้

3.3.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

ข้อบังคับศาลฎีกานี้ใช้บังคับแก่การถามปากคำพยานที่เป็นเด็ก ไม่ว่าในฐานะผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือพยานผู้รู้เห็นการกระทำความผิด ในทุกกระบวนการพิจารณาทั้งทางอาญาและที่มีใช้ทางอาญาซึ่งมีพยานที่เป็นเด็ก *** กล่าวคือ ให้ความคุ้มครองเด็กในทุกคดีโดยไม่มีเงื่อนไขเรื่องประเภทคดี ยกเว้นมาตรการบางอย่างซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลย ซึ่งโดยลักษณะของวิธีการจะให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่อยู่ในฐานะผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น ทั้งนี้ พยานที่เป็นเด็ก หมายถึง บุคคลใดๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่ให้การ และในคดีทอาชญากรรมต่อเด็ก ให้รวมถึงบุคคลที่อายุกว่า 18 ปี แต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่ หรือไม่สามารถปกป้องตนเองจากการกระทำทารุณ การทอดทิ้ง การกระทำโดยโหดร้าย การแสวงหาประโยชน์ หรือการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องมาจากความทุพพลภาพหรือเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจ[†]

¹⁰ Oscar M. Herrera, *Comments on the Rule on Examination of a Child Witness* (Quezon: Rex Book Store, Inc., 2008), p.ix.

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 2

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 3

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 1

[†] Rule on Examination of a Child Witness Section 4 (a)

3.3.2 มาตรการในการคุ้มครอง

Rule on Examination of a Child Witness ได้กำหนดมาตรการพิเศษสำหรับคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาไว้ดังนี้

1) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี

ผู้ปกครองเฉพาะคดี หรือ guardian ad litem คือบุคคลที่ศาลแต่งตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่เป็นผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือพยานผู้รู้เห็นการกระทำความผิด ในระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อปกป้องผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนั้น^{*} โดยในการแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี ศาลต้องพิจารณาถึงภูมิหลังและความคุ้นเคยในด้านกระบวนการพิจารณาคดี การบริการสังคม และพัฒนาการของเด็ก ของบุคคลซึ่งจะมาทำหน้าที่ดังกล่าว โดยพิจารณาบิดามารดาของเด็กเป็นลำดับแรก หากมีคุณสมบัติตามเงื่อนไข และจะแต่งตั้งบุคคลที่รู้เห็นกระบวนการใดๆ เกี่ยวกับเด็กนั้นเป็นผู้ปกครองเฉพาะคดีไม่ได้**

บทบาทของผู้ปกครองเฉพาะคดีในการส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็กตาม Rule on Examination of a Child Witness ได้แก่***

- (1) เข้าร่วมในทุกการซักถาม การให้การ การไต่สวน และการพิจารณาคดี ซึ่งเด็กมีส่วนเกี่ยวข้อง
- (2) ให้คำแนะนำต่อศาลเกี่ยวกับสวัสดิภาพของเด็ก
- (3) มีสิทธิเข้าถึงรายงาน การประเมิน และบันทึกทุกอย่างที่จำเป็นแก่การให้การสนับสนุนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ เว้นแต่เป็นการติดต่อส่วนตัวซึ่งมีเอกสิทธิ์ที่ไม่จำเป็นต้องเปิดเผย
- (4) จัดการและประสานการจัดหาทรัพยากรและการให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่เด็ก
- (5) อธิบายกระบวนการทางกฎหมายทั้งหลายซึ่งเด็กเข้าเกี่ยวข้อง รวมถึงกระบวนการ
- (6) การสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในภาษาที่เด็กสามารถเข้าใจได้
- (7) ช่วยเหลือเด็กและครอบครัวในการรับมือกับผลกระทบด้านอารมณ์จากการกระทำความผิดและกระบวนการต่อมาทั้งในทางอาญาและที่มีโทษทางอาญาซึ่งเด็กเข้าเกี่ยวข้อง

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 4 (e)

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 5 (a)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 5 (b)

- (8) อยู่กับเด็กระหว่างรอให้การ
- (9) ทำการซักถามเด็ก
- (10) ร้องขอการตรวจเพิ่มเติมโดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์หรือสุขภาพจิต หากมีความจำเป็น

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ปกครองเฉพาะคดีจะได้รับการบอกกล่าวให้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาทั้งหมด แต่จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาคดี เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ปกครองเฉพาะคดีเป็นทนายความ บุคคลดังกล่าวอาจคัดค้านคำถามในระหว่างการพิจารณาคดีที่ไม่เหมาะสมต่อระดับพัฒนาการของเด็กได้ นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ปกครองเฉพาะคดีให้ถ้อยคำในกระบวนการพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับข้อมูล คำบอกเล่า หรือความเห็นใดๆ ที่ได้จากเด็กจากการทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองเฉพาะคดี เว้นแต่ศาลเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก**

2) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งล่าม

ในกรณีที่เด็กไม่เข้าใจภาษาอังกฤษหรือภาษาฟิลิปปินส์ หรือไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาดังกล่าวได้ อันเนื่องมาจากระดับพัฒนาการของเด็ก ความหวาดกลัว ความอาย ความทุพพลภาพ หรือเหตุผลอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน เมื่อศาลเห็นสมควรหรือมีการร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งล่ามที่เด็กสามารถทำความเข้าใจได้และเข้าใจเด็กเพื่ออธิบายคำถามแก่เด็กและแปลคำตอบของเด็ก*** หากผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นล่ามได้มีเพียงพยานในคดีหรือบุคคลในครอบครัวของเด็ก บุคคลดังกล่าวก็สามารถทำหน้าที่เป็นล่ามได้ แต่หากล่ามเป็นพยานในคดีด้วย พยานนั้นต้องให้การก่อนเด็ก†

3) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ให้ความสะดวกแก่คดี

ผู้ให้ความสะดวกแก่คดี หรือ facilitator หมายถึง บุคคลที่ศาลแต่งตั้งขึ้นเพื่อถามคำถามแก่เด็ก†† โดยศาลเห็นสมควรหรือมีการร้องขอ เมื่อศาลเห็นว่าเด็กไม่สามารถเข้าใจหรือตอบสนองต่อคำถามที่ถูกถาม ทั้งนี้ ผู้ให้ความสะดวกแก่คดีอาจเป็นนักจิตวิทยาเด็ก จิตแพทย์ นักสังคม

* Rule on Examination of a Child Witness Section 5 (c)

** Rule on Examination of a Child Witness Section 5 (e)

*** Rule on Examination of a Child Witness Section 9 (a)

† Rule on Examination of a Child Witness Section 9 (b)

†† Rule on Examination of a Child Witness Section 4 (c)

สงเคราะห์ ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ครูอาจารย์ ผู้นำทางศาสนา บิดามารดา หรือญาติของเด็ก^{*} ในกรณีที่ศาลแต่งตั้งผู้ให้ความสะดวกแก่คดีขึ้น ทัศนคติของคู่ความแต่ละฝ่ายต้องถามคำถามเด็กผ่านผู้ให้ความสะดวกแก่คดีเท่านั้น โดยคำถามอาจเป็นถ้อยคำที่ทัศนคติของคู่ความนั้นใช้ หรือถ้อยคำที่เด็กสามารถเข้าใจได้และสื่อความหมายตามความประสงค์ของทัศนคติ หากเด็กมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าใจเป็นอย่างเดียวกัน^{**}

4) การให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ให้ความช่วยเหลือขณะให้การ

บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือ support person คือ บุคคลที่เด็กเลือกให้อยู่ด้วยขณะให้การหรือเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์แก่เด็ก^{***} โดยในการให้การเป็นพยานหรือเบิกความในกระบวนการพิจารณาคดี เด็กมีสิทธิเลือกบุคคล 1 หรือ 2 คนให้อยู่กับตน ซึ่งศาลอาจอนุญาตให้บุคคลดังกล่าวจับมือเด็กหรือกระทำการอย่างอื่นที่เหมาะสมต่อการให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์แก่เด็กในระหว่างการพิจารณาคดี ทั้งนี้ ศาลต้องชี้แนะมิให้ผู้ให้ความช่วยเหลือกระตุ้น ชักจูง หรือโน้มน้าวเด็กขณะให้การ[†] และหากบุคคลดังกล่าวเป็นพยานในคดีนั้นเช่นกัน ศาลอาจไม่อนุญาตให้ทำหน้าที่ดังกล่าว หากมีการแสดงให้เห็นอย่างเพียงพอว่าการเข้าร่วมของผู้ให้ความช่วยเหลือระหว่างการให้การของเด็กจะทำให้เสี่ยงต่อการมีอิทธิพลเหนือหรือกระทบต่อเนื้อหาของคำให้การของเด็กอย่างมาก^{††} ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ผู้ให้ความช่วยเหลือให้การเป็นพยาน บุคคลดังกล่าวต้องให้การก่อนเด็ก^{†††}

5) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กรู้สึกสบายใจ

ในห้องพิจารณา ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องสวมเสื้อครุย และศาลมีดุลพินิจในการควบคุมดูแลตำแหน่ง การเคลื่อนไหว และการวางตัวของบุคคลทุกคนในห้องพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นคู่ความ ทัศนคติ ตัวเด็ก พยาน ผู้ให้ความช่วยเหลือ ผู้ปกครองเฉพาะคดี ผู้ให้ความสะดวกแก่คดี และเจ้าหน้าที่ศาล โดยอาจอนุญาตให้เด็กให้การจากบริเวณอื่นนอกจากที่นั่งพยาน และอาจ

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 10 (a)

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 10 (b)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 4 (f)

[†] Rule on Examination of a Child Witness Section 11 (a)

^{††} Rule on Examination of a Child Witness Section 11 (b)

^{†††} Rule on Examination of a Child Witness Section 11 (c)

เปลี่ยนที่นั่งพยานหรือบริเวณที่เด็กให้การเพื่อให้เด็กให้การได้สะดวกขึ้น แต่คู่ความฝ่ายตรงข้าม และทนายความต้องสามารถมองเห็นด้านหน้าหรือด้านข้างของเด็กขณะให้การ หากเด็กเลือกที่จะเผชิญหน้ากับคู่ความฝ่ายตรงข้ามและทนายความ อาจจัดที่นั่งพยานหรือบริเวณที่เด็กให้การเสียใหม่เพื่อให้เด็กมองเห็นบุคคลเหล่านั้น ทั้งนี้ ศาลสามารถดำเนินการต่างๆ ดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องมีการวินิจฉัยถึงความบอบช้ำทางจิตใจของเด็ก*

6) การมีอุปกรณ์ช่วยเหลือในการให้การ

ศาลต้องอนุญาตให้เด็กใช้ตุ๊กตา ภาพวาด หุ่นจำลอง หรืออุปกรณ์ช่วยสาริตอื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือเด็กในการให้การ**

7) การคุ้มครองด้านอารมณ์และจิตใจ

ศาลอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการสืบพยานที่เป็นเด็กในช่วงเวลาที่เด็กได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอ*** และในระหว่างการสืบพยาน ศาลอาจอนุญาตให้เด็กพักผ่อนเป็นระยะเวลาที่สมควรและบ่อยครั้งตามความจำเป็นตามระดับพัฒนาการของเด็ก† โดยเด็กต้องได้รับอนุญาตให้เลือกรูปแบบของตนเองเพื่อให้รู้สึกปลอดภัยด้านอารมณ์ เช่น ผ้าห่ม ของเล่น หรือตุ๊กตา†† และศาลอาจสั่งห้ามมิให้ทนายความของคู่ความฝ่ายใดเข้าไปใกล้เด็ก หากเด็กหวาดกลัวหรือถูกข่มขู่คุกคามโดยทนายความ†††

8) การพิจารณาเป็นการลับ

ในการสืบพยาน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของเด็กหรือเมื่อศาลเห็นว่ากรณีที่เด็กต้องให้การในศาลโดยเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายด้านจิตใจ เป็นอุปสรรคต่อการค้นหาความจริง หรือส่งผลให้เด็กขาดความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากความอายหรือความหวาดกลัว เมื่อเด็กต้องให้การ ศาลอาจสั่งให้บุคคลอื่นๆ ทุกคน รวมถึงสื่อมวลชนซึ่งไม่มีส่วนได้เสียโดยตรงในคดีออกไปจากห้องพิจารณา โดยในการมีคำสั่งดังกล่าว ให้

* Rule on Examination of a Child Witness Section 13

** Rule on Examination of a Child Witness Section 16

*** Rule on Examination of a Child Witness Section 14

† Rule on Examination of a Child Witness Section 15

†† Rule on Examination of a Child Witness Section 17

††† Rule on Examination of a Child Witness Section 18

ศาลพิจารณาระดับพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของการกระทำความผิด ลักษณะการให้ปากคำของเด็กเกี่ยวกับการกระทำความผิด ความสัมพันธ์ของเด็กกับจำเลยและบุคคลที่เข้าร่วมในการพิจารณาคดี ความต้องการของเด็ก และส่วนได้เสียของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก^{*}

นอกจากนั้น เมื่อศาลเห็นสมควร หากพยานหลักฐานที่จะนำเสนอในการพิจารณาคดีมีลักษณะที่ขัดต่อความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือศีลธรรมของประชาชน ศาลอาจให้ประชาชนออกไปจากห้องพิจารณา หรือเมื่อจำเลยมีคำขอ ศาลอาจไม่ให้ประชาชนนอกจากเจ้าหน้าที่ศาลและทนายความของคุณความอยู่ร่วมในการพิจารณาคดี**

9) การให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการถามคำถามให้การ

Rule on Examination of a Child Witness ได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการถามคำถามให้การเด็ก เพื่อให้การค้นหาความจริงเป็นไปได้โดยง่าย ทำให้แน่ใจว่ารูปแบบของคำถามมีความเหมาะสมต่อระดับพัฒนาการของเด็ก ป้องกันเด็กจากการข่มขู่บกรวนหรือความอับอายเกินควร และหลีกเลี่ยงการเสียเวลา โดยศาลอาจอนุญาตให้เด็กเบิกความในลักษณะการเล่าเรื่อง*** และอาจอนุญาตให้มีการถามนำหากจะเป็นการส่งเสริมประโยชน์แห่งความยุติธรรม†

ในกรณีที่ผู้ความฝ่ายใดจะทำการคัดค้านคำถามที่ถามพยานเด็ก การคัดค้านควรแสดงออกด้วยกิริยาท่าทางเพื่อไม่ให้เป็นการทำให้เด็กไขว้เขว สับสน หวาดกลัว หรือเป็นการคุกคามเด็ก††

10) การใช้ระบบถ่ายทอดสด

ในคดีอาญาซึ่งเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน พนักงานอัยการ ทนายความ หรือผู้ปกครองเฉพาะคดีอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้การสืบพยานเด็กกระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาและถ่ายทอดผ่านระบบถ่ายทอดสดไปยังห้องพิจารณา โดยต้องยื่นคำขอล่วงหน้าอย่างน้อย 5 วัน ก่อนวันพิจารณา เว้นแต่ศาลเห็นว่าความจำเป็นที่จะต้องมีคำสั่งนั้นไม่อาจคาดการณได้ตามสมควร†††

* Rule on Examination of a Child Witness Section 23

** Rule on Examination of a Child Witness Section 23

*** Rule on Examination of a Child Witness Section 19

† Rule on Examination of a Child Witness Section 20

†† Rule on Examination of a Child Witness Section 21

††† Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (a)

ในกรณีที่ผู้ปกครองเฉพาะคดีจะเป็นผู้มีคำขอดังกล่าวเอง ผู้ปกครองเฉพาะคดีต้องปรึกษากับพนักงานอัยการหรือทนายความก่อน และปฏิบัติตามการตัดสินใจของพนักงานอัยการหรือทนายความเกี่ยวกับความจำเป็นในการมีคำขอ แต่ผู้ปกครองเฉพาะคดีอาจยื่นคำขอดังกล่าวด้วยตนเองได้ หากเชื่อว่าการตัดสินใจของพนักงานอัยการหรือทนายความที่ไม่ให้มีคำขอจะทำให้เด็กเกิดความบอบช้ำทางอารมณ์อย่างร้ายแรง*

เมื่อมีคำขอดังกล่าว ศาลต้องมีคำสั่งว่าจะอนุญาตให้ใช้วิธีการเช่นนั้นหรือไม่พร้อมเหตุผลโดยพิจารณาปัจจัยดังต่อไปนี้ประกอบกัน**

- (1) อายุและระดับพัฒนาการของเด็ก
- (2) สุขภาพกายและจิตใจของเด็ก รวมถึงความทุกข์ทางด้านจิตใจหรือร่างกาย
- (3) ความเสียหายใดๆ ทางร่างกาย อารมณ์ หรือจิตใจซึ่งเด็กต้องประสบมา
- (4) ลักษณะของการกระทำทารุณตามข้อกล่าวหา
- (5) การข่มขู่คุกคามใดๆ ที่กระทำต่อเด็ก
- (6) ความสัมพันธ์ของเด็กกับจำเลยหรือคู่ความฝ่ายตรงข้าม
- (7) ปฏิกริยาของเด็กต่อการเผชิญหน้ากับจำเลยในศาลหรือที่อื่นๆ ครั้งใดๆ ก่อนหน้านี้
- (8) ปฏิกริยาของเด็กก่อนหน้าการพิจารณาคดีเมื่อพูดคุยกับบิดามารดาหรือผู้เชี่ยวชาญ

เกี่ยวกับการให้การ

- (9) อาการเครียดโดยจำเพาะที่เด็กแสดงให้เห็นก่อนวันที่ต้องให้การ
- (10) คำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานที่เป็นบุคคลธรรมดา
- (11) สถานการณ์ของการปกครองดูแลเด็กและทัศนคติของสมาชิกในครอบครัวของเด็ก

เกี่ยวกับเหตุการณ์ซึ่งเด็กจะให้การถึง

- (12) ปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บรรยากาศในศาลและระเบียบแบบแผนของวิธีพิจารณา

ความในศาล

* Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (a)

** Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (e)

หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจไต่สวนถึงความจำเป็นในการสืบพยานเด็กผ่านระบบถ่ายทอดสดก่อนมีคำสั่งดังกล่าว โดยต้องแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้า^{*} ทั้งนี้ ศาลอาจไต่สวนเด็กในห้องหรือสถานที่อื่นใดที่ทำให้เด็กสบายใจนอกจากห้องพิจารณา ต่อหน้าผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองเฉพาะคดี พนักงานอัยการ และทนายความของคู่ความ โดยศาลอาจให้บุคคลใดๆ ออกจากสถานที่ไต่สวน รวมถึงจำเลย หากการเข้าร่วมหรือความประพฤติของจำเลยทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว^{**} สำหรับคำถามในการไต่สวน ศาลต้องไม่ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี แต่ให้ถามถึงความรู้สึกของเด็กเกี่ยวกับการให้การในห้องพิจารณา^{***}

นอกจากนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้เด็กให้การผ่านระบบถ่ายทอดสด หากกรณีเป็นไปได้อย่างมากว่าเด็กจะประสบกับความบอบช้ำทางจิตใจจากการให้การต่อหน้าจำเลย ทนายความ หรือพนักงานอัยการ และทำให้ความสมบูรณ์หรือความสัตย์จริงของคำให้การของเด็กบกพร่องไป[†]

หากศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการสืบพยานผ่านระบบถ่ายทอดสด การสืบพยานจะเป็นไปโดยมีลักษณะดังนี้^{††}

(1) เด็กจะให้การในห้องที่แยกออกจากห้องพิจารณา ต่อหน้าผู้ปกครองเฉพาะคดี ผู้ให้ความช่วยเหลือคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคน ผู้ให้ความสะดวกแก่คดี และล่าม ถ้ามี เจ้าหน้าที่ศาลที่ศาลแต่งตั้ง บุคลากรที่จำเป็นในการดำเนินระบบโทรทัศน์วงจรปิด และบุคคลอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่าการเข้าร่วมของบุคคลนั้นจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็ก

(2) ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ จำเลย และทนายความของคู่ความจะอยู่ในห้องพิจารณา โดยคำให้การของเด็กจะถูกถ่ายทอดผ่านระบบถ่ายทอดสดมายังห้องพิจารณา เพื่อให้ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความของคู่ความ จำเลย ผู้เสียหาย และประชาชนได้เห็นและได้ยิน เว้นแต่ถูกสั่งห้ามไม่ให้เข้าร่วมในการพิจารณา

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (b)

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (d)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (c)

[†] Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (f)

^{††} Rule on Examination of a Child Witness Section 25 (g) and Section 25 (h)

(3) ในกรณีที่เด็กจำเป็นต้องชี้ตัวจำเลยในการพิจารณาคดี ศาลอาจอนุญาตให้เด็กเข้ามาในห้องพิจารณาเพื่อวัตถุประสงค์เช่นนั้น หรืออาจอนุญาตให้เด็กชี้ตัวจำเลยโดยการดูภาพของจำเลยผ่านจอโทรทัศน์

(4) ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดอื่นๆ ในการสืบพยาน ซึ่งศาลเห็นว่าเป็นธรรมและเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

(5) คำให้การของเด็กจะถูกบันทึกไว้ในวีดีโอเทป แผ่นดิจิทัลดิสก์ หรืออุปกรณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีของศาลและอยู่ภายใต้คำสั่งคุ้มครองซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงต่อไป

11) การบันทึกคำให้การลงในวีดีโอเทป

พนักงานอัยการ ทนายความ หรือผู้ปกครองเฉพาะคดีอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้บันทึกคำให้การของเด็กลงในวีดีโอเทป ในกรณีที่ผู้ปกครองเฉพาะคดีจะเป็นผู้มีคำขอดังกล่าวเอง ผู้ปกครองเฉพาะคดีต้องปรึกษากับพนักงานอัยการหรือทนายความก่อนเช่นเดียวกับการขอให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการสืบพยานเด็กผ่านระบบถ่ายทอดสด* โดยศาลจะมีคำสั่งตามคำขอหากเห็นว่าเด็กจะไม่สามารถให้การในการพิจารณาคดีในศาลโดยเปิดเผยได้**

ศาลจะเป็นผู้ควบคุมการบันทึกคำให้การของเด็กลงในวีดีโอเทป โดยบุคคลอื่นๆ ที่อาจได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในกระบวนการนี้ได้แก่ พนักงานอัยการ ทนายความฝ่ายจำเลย ผู้ปกครองเฉพาะคดี จำเลย (ภายใต้ข้อยกเว้นซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) บุคคลอื่นๆ ที่ศาลเห็นว่าการเข้าร่วมของบุคคลนั้นจำเป็นต่อสวัสดิภาพของเด็ก รวมถึงผู้ให้ความช่วยเหลือคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคน ผู้ให้ความสะดวกแก่คดี และล่าม ถ้ามี ผู้จดชวเลขของศาล และบุคลากรที่จำเป็นในการดำเนินการบันทึกวีดีโอเทป หากผู้ใดต้องการคัดค้านคำให้การ พยานหลักฐาน หรือส่วนใดส่วนหนึ่ง ผู้คัดค้านต้องแสดงการคัดค้านพร้อมเหตุผลในเวลาที่เกิดให้การและศาลต้องทำการชี้ขาดในเวลา นั้น*** และหากมีการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ภายหลังการบันทึกคำให้การ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่น

* Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (a)

** Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (b)

*** Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (c)

คำขอให้มีการบันทึกคำให้การเพิ่มเติมได้ แต่ต้องมีคำขอก่อนการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น^{*} คำให้การที่
ถูกบันทึกลงในวิดีโอเทปจะถูกบันทึกแบบตัวเลขอีกชั้นหนึ่ง และทั้งวิดีโอเทปที่บันทึกคำให้การและ
บันทึกตัวเลขต่างอยู่ภายใต้คำสั่งคุ้มครองซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป**

ทั้งนี้ การดำเนินการข้างต้นต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดี โดยเฉพาะสิทธิในการมีทนายความและสิทธิที่จะเผชิญหน้าและถามค้านพยาน^{***} เว้นแต่ใน
กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการเช่นนั้นเนื่องจากมีพยานหลักฐานว่าเด็กไม่สามารถให้การต่อ
หน้าจำเลยได้ ศาลอาจสั่งให้จำเลยออกไปจากห้องที่เด็กให้การและมีคำสั่งให้ถามปากคำเด็กผ่าน
ระบบถ่ายทอดสดภายใต้หลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว และในกรณีเช่นนี้ เด็กไม่จำเป็นต้องมองเห็น
ภาพของจำเลยได้ นอกจากนี้ ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นๆ ในการถามคำให้การเด็ก ซึ่งศาลเห็น
ว่าเป็นธรรมและเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก สิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญ
และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง[†]

ในระหว่างการพิจารณาคดี หากศาลเห็นว่าเด็กไม่สามารถให้การได้เนื่องจากกรณีเป็นไป
ได้อย่างมากว่าเด็กจะประสบกับความบอบช้ำทางจิตใจจากการให้การต่อหน้าจำเลย ทนายความ
หรือพนักงานอัยการ และทำให้ความสมบูรณ์หรือความสัตย์จริงของคำให้การของเด็กบกพร่องไป
ศาลอาจมีคำสั่งยอมรับคำให้การของเด็กที่บันทึกไว้ในวิดีโอเทปเป็นพยานหลักฐานแทนคำให้การ
ของเด็กในชั้นพิจารณาคดีพร้อมระบุเหตุผลก็ได้^{††}

12) การป้องกันเด็กจากการเผชิญหน้ากับจำเลย

พนักงานอัยการหรือผู้ปกครองเฉพาะคดีอาจขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีการจัดที่นั่งของเด็กหรือ
การใช้ฉากกั้นหรืออุปกรณ์อื่นๆ ในห้องพิจารณา ในลักษณะที่ทำให้เด็กไม่สามารถมองเห็นจำเลย
ขณะที่ให้การได้ ในกรณีที่ผู้ปกครองเฉพาะคดีจะเป็นผู้มีคำขอดังกล่าวเอง ผู้ปกครองเฉพาะคดี
ต้องปรึกษากับพนักงานอัยการหรือทนายความก่อนเช่นเดียวกับการขอให้ศาลมีคำสั่งให้
ดำเนินการสืบพยานเด็กผ่านระบบถ่ายทอดสด ในการมีคำสั่ง ศาลต้องระบุเหตุผลและลักษณะ

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (j)

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (f) and Section 27 (h)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (d)

[†] Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (g)

^{††} Rule on Examination of a Child Witness Section 27 (i)

การจัดเตรียมห้องพิจารณาที่เห็นควร หากศาลอนุญาตตามคำขอ การจัดห้องพิจารณาต้องเป็นไปในลักษณะที่จำเลยสามารถมองเห็นเด็กได้^{*}

13) การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเด็ก

Rule on Examination of a Child Witness ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเด็กดังต่อไปนี้

(1) เอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องถูกเก็บเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้แต่เฉพาะต่อเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อการใช้ประโยชน์ในทางบริหาร พนักงานอัยการ ทนายความฝ่ายจำเลย ผู้ปกครองเฉพาะคดี เจ้าพนักงานของหน่วยงานสืบสวนสอบสวน และบุคคลอื่นๆ ที่ศาลเห็นควร เว้นแต่มีคำขอเป็นลายลักษณ์อักษรและศาลมีคำสั่งอนุญาต^{**}

(2) วีดีโอเทปหรือเทปบันทึกเสียงของเด็กซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีของศาลอยู่ภายใต้คำสั่งคุ้มครอง โดยบุคคลที่สามารถดูเทปนั้นได้มีเพียงคู่ความ ทนายความของคู่ความ พยานผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปกครองเฉพาะคดีเท่านั้น บุคคลที่มีสิทธิได้รับการเปิดเผยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กตามข้อ 1) จะเปิดเผยเทปดังกล่าวหรือส่วนหนึ่งส่วนใดแก่บุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่กรณีจำเป็นเพื่อการพิจารณาคดี และผู้ที่เข้าถึงเนื้อหาในเทป สำเนา หรือส่วนหนึ่งส่วนใด ต้องลงชื่อในหนังสือรับรองว่า ตนได้รับและอ่านสำเนาของคำสั่งคุ้มครองแล้วและอยู่ภายใต้อำนาจศาลตามคำสั่งคุ้มครอง ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ตัวเทปและสำเนาที่มอบให้คู่ความ ทนายความ และเจ้าพนักงานดังกล่าว ต้องมีการแจ้งเตือนว่าอยู่ภายใต้คำสั่งคุ้มครองซึ่งออกโดยศาล ห้ามไต่สวน ตรวจสอบ อ่าน ดู หรือทำสำเนาโดยบุคคลใดๆ หรือเปิดเผยต่อบุคคลใดๆ เว้นแต่ที่กำหนดไว้ในคำสั่ง และห้ามทำสำเนาเพิ่มเติม ให้ขาย หรือแสดงสำเนาหรือส่วนใดส่วนหนึ่งต่อบุคคลใดๆ โดยปราศจากคำสั่งของศาลเช่นว่านั้น บุคคลที่ฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าวจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและโทษอื่นๆ ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ห้ามให้ ให้ยืม ขาย หรือแสดงเทปต่อบุคคลใดๆ นอกจากที่ศาลมีคำสั่ง และต้องส่งคืนสำเนาเทปทั้งหมดภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับ เว้นแต่ศาลให้ขยายระยะเวลาตามคำขอของคู่ความ^{***}

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 26

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 31 (a)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 31 (b)

- (1) วีดิโอเทปหรือเทปบันทึกเสียงของเด็กซึ่งทำขึ้นภายใต้กฎนี้หรือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีของศาลต้องถูกทำลายเมื่อพ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มิคำพิพากษา^{*}
- (2) เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เด็ก บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองเฉพาะคดีมีคำขอ ศาลอาจมีคำสั่งเพิ่มเติมเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเด็ก^{**}
- (3) ไม่ว่าในกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นใดๆ เด็กมีสิทธิที่จะไม่ให้การเกี่ยวกับข้อมูลที่ระบุตัวบุคคล อันได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ โรงเรียน และข้อมูลอื่นๆ ของเด็ก ซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยทางร่างกายของเด็กหรือครอบครัว อย่างไรก็ตาม เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจให้เด็กให้การเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวได้^{***}

---

^{*} Rule on Examination of a Child Witness Section 31 (f)

^{**} Rule on Examination of a Child Witness Section 31 (c)

^{***} Rule on Examination of a Child Witness Section 31 (e)

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและ เยาวชนของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์

เมื่อได้ศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์แล้วพบว่า หลักเกณฑ์และมาตรการของแต่ละประเทศดังกล่าวมีทั้งส่วนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันและส่วนที่ต่างกัน ซึ่งจะได้นำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ถึงแนวความคิดการให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนที่ต่างกันของหลักเกณฑ์ของกฎหมายทั้งสี่ประเทศ ตลอดจนแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมต่อการคุ้มครองเด็กในขั้นตอนการสืบพยานของประเทศไทยต่อไป

4.1 สถานะ อายุ และเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

จากการศึกษา พบว่า Evidence (Children) Act 1997 ของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย และ Rule on Examination of a Child Witness ของประเทศฟิลิปปินส์ ต่างให้ความคุ้มครองพยานที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาคดีโดยครอบคลุมทุกสถานะ ไม่ว่าจะเด็กนั้นจะให้การในฐานะผู้เสียหาย พยานผู้รู้เห็นการกระทำความผิด หรือจำเลย เว้นแต่ในมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันเด็กมิให้เกิดความหวาดกลัวจากการต้องเผชิญหน้ากับจำเลยซึ่งโดยลักษณะแล้วสามารถใช้บังคับได้เฉพาะกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น คล้ายคลึงกับกฎหมายของประเทศไทยซึ่งมีการให้ความคุ้มครองแก่เด็กในทุกสถานะ ต่างกันที่กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองนั้น แยกออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งมีมาตรการบางอย่างที่สามารถนำไปใช้บังคับเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยในขั้นตอนการสืบพยานได้ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี ที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณี

ผู้เสียหายหรือพยานในเหตุการณ์ที่เป็นเด็กหรือเยาวชนให้การเป็นพยาน โดยบัญญัติยกเว้นชัดเจน มิให้ใช้หลักเกณฑ์การสืบพยานที่เป็นเด็กแก่กรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน เช่นเดียวกับ United States Code มาตรา 3509 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่จำกัดการคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานเฉพาะเด็กที่เป็นผู้เสียหายในความผิดบางประเภทและเด็กที่ให้การในฐานะพยานเท่านั้น เนื่องจากเหตุผลในการกำหนดมาตรการสืบพยานเด็กขึ้นเป็นพิเศษของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกาต่างมีที่มาจากสภาพปัญหาในทางข้อเท็จจริงซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองเด็กซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นหลัก ในขณะที่หลักเกณฑ์ของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ถูกกำหนดขึ้นเพราะความต้องการที่จะให้ความคุ้มครองเด็กในภาพรวมด้วยการกำหนดวิธีพิจารณาสำหรับเด็กเป็นพิเศษให้ต่างจากการดำเนินการกับผู้ใหญ่

นอกจากนั้น ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกายังพบว่า มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนนอกจากในกระบวนการสืบพยานอีกหลายฉบับ ที่สำคัญคือ Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกระทำความผิดกฎหมาย อันเป็นการให้ความคุ้มครองเด็กตั้งแต่อ่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ พยายามมิให้เด็กต้องเข้าเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกระทำความผิดและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ต้น และเป็นการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนทุกคนซึ่งยังไม่มีสถานะทางกฎหมายในคดีอาญา ซึ่งหากเด็กได้กระทำความผิดและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็ยังมีกฎหมายอีกฉบับที่ให้ความคุ้มครองเด็กที่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้แก่ Federal Juvenile Delinquency Act ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์การเบี่ยงเบนเด็กออกจาก การดำเนินคดีอาญาในศาล โดยการบัญญัติมิให้เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญาเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยในการพิจารณาคดีอันได้แก่ การมีทนายความและผู้ปกครองเฉพาะคดี การพิจารณาโดยเร็ว และการเก็บรักษาประวัติของเด็กและเยาวชน ด้วยเหตุนี้ การที่กฎหมายซึ่งกำหนดมาตรการพิเศษในการสืบพยานที่เป็นเด็กของประเทศไทยมิได้ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยด้วย จึงน่าจะเป็นเพราะมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนตั้งแต่อ่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาลและคุ้มครองจำเลยที่เป็น

เด็กในระหว่างการพิจารณาคดีในระดับหนึ่งแล้ว อีกทั้งเด็กที่จะถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญาได้นั้น กฎหมายถือว่ามิเหตุอันสมควรที่ต้องถูกดำเนินคดีในศาล จึงสมควรต้องถูกดำเนินคดีและทำการต่อสู้คดีไปตามระบบพิจารณาปกติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยไม่จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองในชั้นสืบพยานดังเช่นเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน

สำหรับมาตรการการสืบพยานเด็กในชั้นพิจารณาคดีของประเทศไทย แม้แนวคิดเบื้องต้นอันเป็นที่มาของการร่างกฎหมายซึ่งบัญญัติถึงมาตรการดังกล่าวขึ้นเป็นครั้งแรกจะเป็นไป เพื่อให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่อในอาชญากรรมทางเพศเป็นหลัก แต่เมื่อมีการร่างและประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว หลักการที่ถูกระบุไว้ก็ได้อำนาจให้คุ้มครองเด็กในทุกสถานะรวมถึงเด็กที่เป็นจำเลยด้วย โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้ว่า เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันกำหนดวิธีปฏิบัติในการสืบพยานบุคคลซึ่งเป็นเด็กในชั้นศาลไว้เช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ ซึ่งนอกจากเด็กจะต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในห้องพิจารณาและเป็นเหตุให้เด็กต้องตอบคำถามซ้ำกับในชั้นสอบสวนเสมือนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำอีกครั้งหนึ่งแล้ว คำถามที่ใช้ถามเด็กยังอาจเป็นคำถามที่ตอกย้ำจิตใจของเด็กซึ่งบอบช้ำอยู่แล้วให้เลวร้ายยิ่งขึ้น และส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานคลาดเคลื่อนไป สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าวให้มีกระบวนการถามปากคำและสืบพยานสำหรับเด็กเป็นพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับมาตรฐานตามข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย^{*} อันแสดงให้เห็นว่า แม้เหตุผลในการร่างบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี จะนำไปเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่อในการกระทำคามผิดทางเพศ แต่เมื่อทำการร่าง เจตนารมณ์ของผู้ร่างก็เป็นไปเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด เนื่องจากปัญหาที่เด็กต้องเผชิญในกระบวนการสืบพยาน โดยเฉพาะการถูกถามคำถามที่อาจเป็นการตอกย้ำจิตใจของเด็กให้เลวร้ายลงไปอีกสามารถเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อเด็กที่อยู่ในฐานะจำเลยได้เช่นกัน นอกจากนั้น แม้ต่อมาจะมีการร่างกฎหมายเพื่อแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี ให้ยกเว้นมิให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่เป็นจำเลยในกระบวนการสืบพยานด้วย แต่ก็มีภาวะบวตฤประสงคในการแก้ไขกฎหมายแต่เพียงเพื่อ

^{*} พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542

จำกัดประเภทคดีที่ต้องใช้วิธีการพิเศษในการสืบพยานเด็ก เช่นเดียวกับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวที่ว่า บทบัญญัติเดิมมิได้จำกัดประเภทคดีซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการพิเศษอย่างแท้จริงไว้ จึงทำให้การดำเนินคดีบางประเภทเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่จำเป็น ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็นว่าการให้เหตุผลเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ยกวางกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งเน้นไปที่การจำกัดประเภทคดีที่ต้องนำมาตรการพิเศษในการถามปากคำพยานเด็กมาใช้ มากกว่าที่จะไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองไปถึงเด็กซึ่งอยู่ในฐานะจำเลย สอดคล้องกับความเห็นของผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดในการประชุมเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวในชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ว่า การดำเนินคดีที่มีเด็กเกี่ยวข้องด้วย ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เด็กควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน¹ โดยเมื่อร่างพระราชบัญญัตินี้ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ก็มีการระบุเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 172 ตรี เพียงว่า เพื่อยกเว้นให้ไม่ต้องนำวิธีปฏิบัติในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ไปใช้กับกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน² โดยมีได้ให้เหตุผลว่าเหตุใดจะต้องบัญญัติยกเว้นเช่นนั้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นด้วยกับแนวคิดในการให้ความสำคัญคุ้มครองเด็กที่เข้าเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกสถานะ เนื่องจากการกำหนดกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กขึ้นเป็นพิเศษนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดให้มีวิธีดำเนินการกับเด็กเป็นพิเศษเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาของบุคคลที่อยู่ในวัยเยาว์ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่และต้องการความเอาใจใส่มากกว่า โดยเฉพาะเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเต็มไปด้วยกระบวนการและเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อจิตใจและอารมณ์ของผู้เกี่ยวข้อง บุคคลผู้อยู่ในวัยเยาว์ย่อมจะได้รับผลกระทบมากกว่าและสมควรได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกันไม่ว่าอยู่ในสถานะใด แม้จากการศึกษาจะพบว่าการกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศต้นแบบด้านแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิของเด็กและเยาวชน รวมทั้งกฎหมายในเรื่องกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน จะมีได้

¹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550

² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 2 มีนาคม 2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยในกระบวนการสืบพยานด้วย แต่ก็เป็นที่เพราะสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดแนวทางการบริหารจัดการงานยุติธรรมสำหรับเด็กและการคุ้มครองดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างเพียงพอแล้ว สำหรับประเทศไทย เมื่อยังไม่มีกฎหมายในลักษณะดังกล่าวที่ครอบคลุมการคุ้มครองดูแลเด็กอย่างเพียงพอ จึงสมควรมีการให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยในกระบวนการสืบพยานด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเหตุผลส่วนหนึ่งที่กฎหมายของไทยในปัจจุบันซึ่งกำหนดวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กไว้เป็นพิเศษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี บัญญัติยกเว้นมิให้ใช้วิธีการเช่นนั้นในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน เป็นเพราะจำนวนคดีที่ต้องดำเนินการสืบพยานเด็กตามที่กฎหมายกำหนดมีอยู่มากและส่งผลให้การดำเนินคดีล่าช้าโดยไม่จำเป็น ดังนั้น หากจะมีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้คุ้มครองเด็กในสถานะจำเลยด้วย ก็อาจทำได้โดยการกำหนดเงื่อนไขในการบังคับใช้วิธีการดังกล่าว เพื่อมิให้บทบัญญัติที่ต้องการให้ความคุ้มครองเด็กส่งผลด้านลบต่อการดำเนินคดีทั้งระบบ ทั้งนี้ จะพิจารณาการจำกัดการบังคับใช้เช่นนั้นโดยละเอียดต่อไป

ในประเด็นอายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง หลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ต่างกำหนดอายุที่ต่ำกว่า 18 ปี เป็นเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในขั้นตอนการสืบพยาน ซึ่งหมายความว่า หากบุคคลอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ต่างจากประเทศออสเตรเลียซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ทั้งนี้ โดยถือเอาอายุของเด็กขณะให้การในชั้นพิจารณาคดีของศาลเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ประเทศฟิลิปปินส์มีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองบุคคลในคดีทารุณกรรมเป็นพิเศษแตกต่างไปจากประเทศอื่นๆ โดยให้ความคุ้มครองบุคคลที่อายุกว่า 18 ปี แต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่หรือไม่สามารถปกป้องตนเองจากการกระทำทารุณ การทอดทิ้ง การกระทำโดยโหดร้าย การแสวงหาประโยชน์ หรือการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องมาจากความทุพพลภาพหรือเจ็บป่วยทางร่างกายหรือจิตใจด้วย ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองบุคคลโดยมิได้พิจารณาที่อายุของบุคคลเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงบุคคลที่ต้องการความคุ้มครองเนื่องด้วยสภาพทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคลนั้นๆ อีกด้วย

สำหรับหลักเกณฑ์เรื่องอายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองของประเทศไทย มีปัญหาความไม่สอดคล้องกันของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี

เยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งให้ความคุ้มครองจำเลยที่อายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานในกระบวนการสืบพยานด้วยวิธีการพิเศษจนถึงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ โดยผู้ศึกษาเห็นว่า มีสาเหตุมาจากการที่พระราชบัญญัติดังกล่าวถูกตราขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ให้ความคุ้มครองเด็กในระดับสากล และได้กำหนดนิยามของคำว่า “เด็ก” ไว้ว่า หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น อายุของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติของไทยจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่อนุสัญญากำหนดไว้ในขณะที่อายุของบุคคลที่จะถือเป็นเด็กและได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา น่าจะถูกกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับอายุของผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับเพศที่มุ่งคุ้มครองเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดอายุของบุคคลที่ถือเป็นเด็กไว้ที่อายุไม่เกิน 15 ปี เนื่องจากในชั้นร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 อันเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการสืบพยานเด็กขึ้นเป็นครั้งแรก ก็มีการกำหนดอายุของเด็กที่ให้ความคุ้มครองอยู่ที่อายุไม่เกิน 15 ปี เช่นกัน³ ก่อนที่จะถูกแก้ไขโดยขยายช่วงอายุของเด็กไปที่อายุไม่เกิน 18 ปี ในชั้นพิจารณาร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กมากขึ้น ทำให้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวใช้ถ้อยคำในส่วนอายุของเด็กต่างกัน ได้แก่คำว่า “ไม่ถึง” กับ “ไม่เกิน” ซึ่งมีความหมายต่างกันด้วย โดยคำว่า “ไม่ถึง” ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ต่ำกว่า” ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ ให้ความคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่าหรือยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ลงมา ไม่รวมถึงเด็กที่อายุ 18 ปีบริบูรณ์แล้วขึ้นไป ในขณะที่คำว่า “ไม่เกิน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมายความว่า ให้ความคุ้มครองถึงเด็กที่อายุ 18 ปีบริบูรณ์แล้วด้วย ซึ่งความไม่สอดคล้องกันของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายและส่งผลให้ไม่มีความเป็นเอกภาพของกฎหมายใน

³ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542”. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เรื่องเดียวกัน โดยในทางปฏิบัติพบว่า การนับอายุของเด็กเพื่อบังคับใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มิได้นับตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ความคุ้มครองบุคคลเป็นพิเศษจนถึงอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ได้ขยายความคุ้มครองเป็นว่า ตราบใดที่บุคคลอายุยังไม่ถึง 19 ปี เช่น มีอายุ 18 ปี 11 เดือน 29 วัน ก็ยังถือว่าบุคคลนั้นมีอายุไม่เกิน 18 ปี จึงถือว่ยังเป็นเด็กตามกฎหมายและต้องดำเนินการต่อบุคคลนั้นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด⁴ ซึ่งอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อคัดค้านว่าการบังคับใช้มาตรการพิเศษในการถามปากคำเด็กได้ส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้าโดยไม่จำเป็น ดังนั้น หากจะมีการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการสืบพยานที่เป็นเด็กอีกครั้ง ก็สมควรแก้ไขให้มีถ้อยคำและหลักเกณฑ์สอดคล้องกับหลักการสากล เพื่อประโยชน์และความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมายและการให้ความคุ้มครองแก่เด็ก

ในส่วนเงื่อนไขของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองนั้น แยกพิจารณาตามสถานะของเด็กได้ดังนี้
เด็กในสถานะผู้เสียหายและพยาน

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของทั้งสี่ประเทศข้างต้น มีเพียงหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายกับเด็กที่เป็นพยานในคดีไว้ต่างกัน โดยให้ความคุ้มครองเด็กผู้เสียหายเฉพาะในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย กระทำทารุณทางเพศ หรือแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ อันเนื่องมาจากที่มาของการกำหนดวิธีการถามปากคำเด็กขึ้นเป็นพิเศษที่มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กผู้เสียหายจากการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศเป็นหลัก ประกอบกับความต้องการจำกัดการคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากความผิดที่ส่งผลกระทบต่อทั้งสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำอย่างร้ายแรงเท่านั้น แต่ได้ให้ความคุ้มครองเด็กที่ให้การในฐานะพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในความผิดทางอาญาที่กระทำต่อบุคคลอื่นทุกประเภทความผิด ซึ่งน่าจะเป็นเพราะการที่บุคคลซึ่งอยู่ในวัยเยาว์ต้องพบเห็นเหตุการณ์การกระทำผิด และต้องมาให้การในชั้นศาลต่อหน้าบุคคลแปลกหน้ารวมทั้งจำเลยในสถานที่ที่เป็นทางการ ทั้งที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำผิดนั้นโดยตรง ย่อมเป็นการยากแก่การทำความเข้าใจถึงหน้าที่ที่จะต้องมาให้การ และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการพบเห็นและต้องให้การถึงความผิด

⁴ สัมภาษณ์ จิรนิติ หะวานนท์, อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 9 พฤษภาคม 2556.

ประเภทใด ต่างจากหลักเกณฑ์ของประเทศอื่นๆ ที่ทำการศึกษา ซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กในสถานะผู้เสียหายและพยานไว้เหมือนกัน โดยประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยานในกระบวนการสืบพยานในทุกคดีความผิดโดยมิได้จำกัดประเภทคดีไว้ คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ของประเทศออสเตรเลียที่ให้ความคุ้มครองด้วยวิธีการทั่วไปแก่ผู้เสียหายและพยานที่เป็นเด็กในทุกคดี เว้นแต่กรณีมาตรการที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เด็กเกิดความหวาดกลัวในการเผชิญหน้ากับจำเลย ซึ่งได้จำกัดการใช้บังคับเฉพาะในคดีความผิดต่อร่างกายเท่านั้น เพราะเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกระทำและผู้ที่ต้องพบเห็นอย่างรุนแรง

เด็กในสถานะจำเลย

หลักเกณฑ์ของประเทศที่ให้ความคุ้มครองในกระบวนการสืบพยานครอบคลุมไปถึงเด็กที่อยู่ในสถานะจำเลยด้วยแม้จะมีได้ให้ความคุ้มครองในทุกมาตรการ อันได้แก่ ประเทศออสเตรเลียและประเทศฟิลิปปินส์ได้กำหนดหลักการสำหรับมาตรการที่ให้ความคุ้มครองจำเลยที่เป็นเด็กด้วยให้ใช้บังคับในทุกคดีความผิด แต่ประเทศออสเตรเลียมีข้อยกเว้นสำหรับมาตรการสืบพยานเด็กผ่านระบบโทรทัศน์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่จำเลยที่เป็นเด็กเฉพาะกรณีเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไว้และบังคับใช้เฉพาะในคดีความผิดต่อร่างกายเท่านั้น เนื่องจากเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้เกี่ยวข้องอย่างรุนแรง แม้แต่ในกรณีที่เด็กนั้นเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง ก็ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจเช่นกัน ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยในส่วนที่ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยต้องใช้บังคับในคดีอาญาทุกคดี

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว เห็นได้ว่าประเทศฟิลิปปินส์ให้ความคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานไว้ครอบคลุมที่สุด ทั้งในด้านสถานะของเด็กและเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครอง แม้จะมีข้อยกเว้นบางประการ รองลงมาคือประเทศออสเตรเลียและประเทศไทย ซึ่งให้ความคุ้มครองเด็กทุกสถานะเช่นกัน เว้นแต่ในมาตรการเฉพาะที่มุ่งให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยานเท่านั้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักเกณฑ์ที่ให้ความคุ้มครองเด็กไว้น้อยที่สุด เนื่องจากมีเงื่อนไขจำกัดทั้งในด้านสถานะของเด็กและประเภทคดี ปรากฏตามตารางเปรียบเทียบนี้

หลักเกณฑ์ ประเทศ	สถานะ ของเด็ก	อายุ ของเด็ก	เงื่อนไขเรื่อง ประเภทคดี
ไทย	ทุกสถานะ แต่โดย มาตรการที่ต่างกัน	- ผู้เสียหายและพยาน >> ไม่เกิน 18 ปี - จำเลย >> ไม่ถึง 18 ปี	ไม่จำกัด
สหรัฐอเมริกา	ผู้เสียหายและพยาน	ต่ำกว่า 18 ปี	- ผู้เสียหาย >> ในความผิดทางอาญาที่ กระทำต่อบุคคลอื่น - พยาน >> ไม่จำกัด
ออสเตรเลีย	ทุกสถานะ ยกเว้น มาตรการบางอย่าง	ต่ำกว่า 16 ปี	ไม่จำกัด ยกเว้น มาตรการบางอย่าง
ฟิลิปปินส์	ทุกสถานะ ยกเว้น มาตรการบางอย่าง	ต่ำกว่า 18 ปี	ไม่จำกัด

4.2 หลักเกณฑ์และมาตรการในการคุ้มครอง

จากหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานของประเทศทั้งสี่ที่ได้ศึกษา มีมาตรการในการคุ้มครองเด็กหลากหลายวิธีการ แยกพิจารณาตามลักษณะการให้ความคุ้มครองแก่เด็กได้ดังนี้

4.2.1 มาตรการทั่วไปสำหรับการสืบพยานในคดีที่มีผู้เสียหาย พยาน หรือจำเลยเป็นเด็ก เพื่อช่วยให้กระบวนการสืบพยานเป็นไปโดยง่ายขึ้น ได้แก่

1) การจัดสถานที่ที่เหมาะสม

มาตรการเช่นนี้เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์กว้างๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยกำหนดให้ศาลจัดให้เด็กเบิกความในชั้นพิจารณาคดี ณ สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก กล่าวคือ มีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ เพื่อให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและสามารถให้การได้โดยสะดวกใจยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีห้องสำหรับเด็กแยกต่างหากจากห้อง

พิจารณารวมดา ดังที่หลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ก็ได้กำหนดรวมไว้กับมาตรการการใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดหรือระบบถ่ายทอดสด โดยมีจุดประสงค์คือ ป้องกันมิให้เด็กรู้สึกอึดอัดหรือหวาดกลัวจากการต้องอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้าและต้องเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรงในห้องพิจารณาที่มีลักษณะเป็นทางการ และนอกจากวิธีการเหล่านี้ ประเทศฟิลิปปินส์ยังมีหลักเกณฑ์ที่อนุญาตให้บุคคลตามที่ระบุไว้สามารถขอต่อศาลให้มีการจัดที่นั่งของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กหรือการใช้อุปกรณ์ใดๆ ในห้องพิจารณา เพื่อมิให้เด็กมองเห็นจำเลยขณะให้การอีกด้วย ดังนั้น หากไม่นับวัตถุประสงค์เรื่องการป้องกันมิให้เด็กต้องเผชิญหน้ากับจำเลยแล้ว มาตรการนี้ก็ยังสามารถใช้คุ้มครองเด็กที่อยู่ในสถานะจำเลยได้เช่นกัน ดังที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ของประเทศไทยได้กำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยต้องกระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา แต่หากไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ ก็ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับพิจารณาคดีธรรมดาโดยต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา และหลักเกณฑ์ของประเทศฟิลิปปินส์ที่ให้ดุลพินิจแก่ศาลในการควบคุมดูแลบรรยากาศและการจัดที่นั่งของบุคคลที่เข้าร่วมอยู่ในห้องพิจารณาให้เป็นไปเพื่อความสบายใจของเด็กในการให้การ ซึ่งให้ความคุ้มครองถึงเด็กที่เป็นจำเลยด้วย

2) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งล่าม

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศเดียวที่มีหลักเกณฑ์เฉพาะให้อำนาจศาลแต่งตั้งล่ามให้แก่เด็กในการดำเนินคดี ในกรณีที่เด็กไม่เข้าใจภาษาอังกฤษหรือภาษาฟิลิปปินส์ หรือไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาดังกล่าวได้ อันเนื่องมาจากระดับพัฒนาการของเด็ก ความหวาดกลัว ความอาย ความท้อพลาภาพ หรือเหตุผลอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาล่าม หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยกลางและไม่มีล่ามไว้เป็นการทั่วไป โดยมีได้เจาะจงเฉพาะกรณีผู้ให้ถ้อยคำเป็นเด็กและมีสาเหตุแห่งความไม่เข้าใจภาษาอย่างหลักเกณฑ์ของประเทศฟิลิปปินส์

3) การมีอุปกรณ์ช่วยเหลือในการให้การ

มาตรการนี้มีขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กสามารถสื่อสารและตอบคำถามในกระบวนการสืบพยานได้ดีขึ้น โดยประเทศที่กำหนดมาตรการเช่นนี้ไว้มีเพียงประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งสำหรับประเทศไทย แม้มิได้มีการกำหนดมาตรการนี้ไว้ในกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติของศาลปรากฏว่ามีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อช่วยให้เด็กสื่อความได้ดีขึ้น

4) การคุ้มครองด้านอารมณ์และจิตใจ

จากการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศเดียวที่ได้กำหนดมาตรการเช่นนี้ไว้ โดยให้ดุลพินิจศาลในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองเด็กในด้านอารมณ์และจิตใจขณะให้การในชั้นสืบพยาน อย่างไรก็ตาม โดยหลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลโดยทั่วไปของประเทศต่างๆ ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดควบคุมการดำเนินการต่างๆ ในการพิจารณาคดี รวมไปถึงการดำเนินการทั่วไป ไปอันสมควรต่อการคุ้มครองเด็กในการสืบพยาน เช่น การสั่งพักการสืบพยานเป็นช่วงๆ มาตรการของประเทศฟิลิปปินส์ในข้อนี้จึงเป็นเพียงการให้อำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงและยกตัวอย่างมาตรการที่ศาลอาจกำหนดได้ไว้

5) การพิจารณาเป็นการลับ

มาตรการพิจารณาเป็นการลับที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กในการสืบพยานนั้นปรากฏอยู่แต่ในกฎหมายของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหลักเกณฑ์ของกฎหมายทั้งสองประเทศในข้อนี้มีความแตกต่างกันคือ ตามกฎหมายไทย มีการให้ความคุ้มครองใน 2 ลักษณะ แยกตามบทบัญญัติของกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งกำหนดให้การพิจารณาคดีในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวต้องกระทำเป็นการลับ อันเป็นการให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะในกรณีของเด็กเป็นจำเลย และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบังคับใช้แก่คดีอาญาอื่นๆ ที่มีจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน และนำมาบังคับใช้แก่คดีที่มีผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กได้ โดยให้อำนาจศาลสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ต่อเมื่อเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในขณะที่ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายในคดีที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นพยานเท่านั้น และเป็นดุลพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งดังกล่าวเมื่อกรณีเป็นไปตามที่กฎหมายระบุไว้ มิใช่บังคับให้ต้องกระทำในทุกคดีที่มีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน

6) การพิจารณาโดยเร็ว

ในจำนวนประเทศทั้งสี่ที่ได้ศึกษาหลักเกณฑ์การสืบพยานเด็ก สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่กำหนดให้มีการเร่งพิจารณาคดีที่เด็กถูกเรียกตัวมาเบิกความให้เป็นไปได้โดยเร็ว เมื่อศาลเห็นสมควรหรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดร้องขอ เพื่อที่จะลดระยะเวลาที่เด็กต้องเข้าร่วมในการดำเนินคดีให้เหลือน้อยที่สุดอันเป็นการคุ้มครองสภาพจิตใจของเด็ก

7) การให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการถามคำให้การ

มาตรการนี้เป็นอีกหนึ่งมาตรการที่มีการกำหนดชัดเจนในหลักเกณฑ์ของประเทศฟิลิปปินส์เพียงประเทศเดียว เนื่องจากตามหลักการดำเนินคดีในศาลโดยปกติของทุกประเทศ ศาลย่อมมีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมการถามคำให้การพยานอยู่แล้ว แต่สำหรับหลักเกณฑ์ของประเทศฟิลิปปินส์ในข้อนี้ ได้มีการกำหนดบทบาทของศาลในกรณีถามคำให้การพยานที่เป็นเด็กไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง อันเป็นประโยชน์ทั้งต่อสวัสดิภาพทางจิตใจของเด็กและการค้นหาความจริงจากการสืบพยาน

8) การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเด็ก

การคุ้มครองเด็กในข้อนี้ กระทำโดยการกำหนดวิธีเก็บรักษาและจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก รวมถึงการเก็บรักษาและระยะเวลาที่ต้องทำลายวิดีโอเทปหรือเทปบันทึกเสียงคำให้การของเด็ก เพื่อป้องกันการเกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่เด็ก โดยมาตรการเช่นนี้ปรากฏอยู่ในหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์

4.2.2 มาตรการที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะแก่เด็กในกระบวนการสืบพยาน กล่าวคือ เป็นมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษในด้านจิตใจและอารมณ์ อันอาจได้รับความกระทบกระเทือนจากการต้องเบิกความในชั้นพิจารณาคดี รวมถึงเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กในการเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) การมีที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ

ในบรรดาประเทศที่ได้ศึกษาหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เป็นเด็ก มีเพียงประเทศไทยที่พบการกำหนดให้เด็กต้องมีที่ปรึกษากฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความแทนการมีทนายความแก่ต่างคดีให้ อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้บังคับใช้แก่เฉพาะเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ใน

สถานะจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น จากแนวคิดที่ว่า การดำเนินคดีอาญาแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นไปเพื่อหาทางแก้ไขฟื้นฟูหรือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนนั้นให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับไปใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้โดยปกติสุข จึงไม่มีลักษณะที่เป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่ายอย่างในคดีทั่วไปซึ่งต้องอาศัยทนายความในการต่อสู้คดี โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 บัญญัติให้เป็นสิทธิเด็ดขาดของจำเลยที่เป็นเด็กในการมีที่ปรึกษากฎหมายให้ความช่วยเหลือในคดี เนื่องจากได้กำหนดให้ศาลต้องแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้หากจำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดเป็นสิทธิของเด็กที่เป็นจำเลยเช่นกันในการที่จะมีผู้ดำเนินการแทนในระหว่างการพิจารณาคดี แต่สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิในการมีทนายความทำการแทน มิใช่ที่ปรึกษากฎหมายดังเช่นหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทย ส่วนในกรณีเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานนั้น ย่อมเป็นสิทธิของบุคคลในการจัดหาทนายความเพื่อช่วยดำเนินการหรือแก้ต่างในคดีอยู่แล้ว แต่มิใช่ข้อบังคับที่รัฐต้องจัดหาให้ จึงไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ความคุ้มครองไว้เป็นพิเศษ

2) การมีคณะทำงานสหวิชาชีพ

มาตรการเช่นนี้ถูกกำหนดไว้ชัดเจนในหลักเกณฑ์การสืบพยานเด็กของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจำกัดการใช้บังคับเฉพาะในคดีทารุณกรรมเด็ก ซึ่งคณะทำงานสหวิชาชีพนี้มีได้มีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการถามปากคำเด็กในชั้นพิจารณาคดี แต่มีหน้าที่หลักในการให้ความช่วยเหลือในคดีเพื่อประโยชน์ของเด็กและการดำเนินคดี ต่างจากคณะทำงานในมาตรการที่ให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ให้ความสะดวกแก่คดีของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในการถามคำถามเด็กแทนทนายความของคู่ความแต่ละฝ่าย และศาลสามารถแต่งตั้งขึ้นได้ในคดีทุกประเภท คล้ายคลึงกับการมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เพื่อถามคำถามเด็กแทนศาลหรือคู่ความของประเทศไทย แต่มีหลักเกณฑ์บางประการต่างกันซึ่งได้แสดงไว้ในหัวข้อมาตรการถามคำถามพยานเด็กผ่านบุคคลอื่น

3) การให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี

ประเทศที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดีได้ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ โดยบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ความ

ช่วยเหลือแก่เด็กในระหว่างการดำเนินคดี รวมถึงเข้าร่วมขณะเด็กให้การในกระบวนการสืบพยาน แต่ไม่สามารถให้ถ้อยคำใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลหรือความเห็นที่ได้จากเด็กในการทำหน้าที่ผู้ปกครอง เฉพาะคดี ยกเว้นในประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งอนุญาตให้กระทำเช่นนั้นได้หากศาลเห็นว่าเป็นการ จำเป็นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

4) การให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ดูแลหรือให้ความช่วยเหลือขณะให้การ

ผู้ดูแลหรือช่วยเหลือเด็กขณะให้การมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้านอารมณ์แก่เด็กใน ระหว่างที่เด็กเบิกความ แต่ต้องไม่กระทำการใดๆ อันส่งผลกระทบต่อการตอบคำถามของเด็กใน การสืบพยาน โดยประเทศที่กำหนดมาตรการเช่นนี้ไว้ได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศ ฟิลิปปินส์ ในขณะที่ประเทศออสเตรเลียก็มีการกำหนดมาตรการที่คล้ายคลึงกันโดยเรียกชื่ออย่าง เดียวกัน แต่นอกจากความช่วยเหลือด้านอารมณ์แล้ว ผู้ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กขณะให้การตาม กฎหมายของประเทศออสเตรเลียมีหน้าที่ให้การช่วยเหลือแก่เด็กในเรื่องอื่นๆ รวมถึงกรณีที่ได้ก็มี ความยากลำบากในการให้ถ้อยคำอันเนื่องมาจากความทุกข์พลภาพด้วย

5) การถามคำถามพยานเด็กผ่านบุคคลอื่น

มาตรการเช่นนี้ถูกกำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ของทุกประเทศที่ทำการศึกษายกเว้นในประเทศ สหรัฐอเมริกา แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันในแต่ละประเทศ กล่าวคือ ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาของประเทศไทย การถามคำถามพยานเด็กผ่านบุคคลอื่นอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ กรณีที่ศาลมีดุลพินิจให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตักเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งกฎหมายกำหนดเป็นมาตรการบังคับให้ต้องกระทำผ่านบุคคลอื่น คู่ความจะถามคำถามเด็กเอง โดยตรงมิได้ และบุคคลอื่นที่จะมาทำหน้าที่ถามปากคำเด็กแทนคู่ความต้องเป็นนักจิตวิทยาหรือ นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น กับกรณีที่ศาลจะถามคำถามผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กเอง ซึ่งศาล จะเป็นผู้ถามเองหรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ ในขณะที่ตามหลักเกณฑ์ ของประเทศฟิลิปปินส์ การถามคำถามพยานเด็กผ่านบุคคลอื่นมิได้ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กไม่ สามารถเข้าใจหรือตอบสนองต่อคำถามที่ถูกถาม โดยศาลอาจเห็นสมควรเองหรือมีผู้ร้องขอ ซึ่ง กฎหมายกำหนดให้ศาลแต่งตั้งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งมาทำหน้าที่ถามคำถามเด็กแทนทนายความของ คู่ความแต่ละฝ่าย โดยบุคคลดังกล่าวอาจเป็นนักจิตวิทยาเด็ก จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ให้ คำปรึกษาแนะนำ ครูอาจารย์ ผู้นำทางศาสนา บิดามารดา หรือญาติของเด็กก็ได้ และจะเรียก

บุคคลนั้นว่าผู้ให้ความสะดวกแก่คดี ซึ่งต่างไปจากหลักเกณฑ์ของประเทศออสเตรเลียที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อป้องกันมิให้เกิดเกิดความหวาดกลัวจากการเผชิญหน้าและต้องตอบคำถามของจำเลยโดยตรง เนื่องจากกำหนดให้ใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่จำเลยไม่มีทนายความดำเนินคดีแทน ไม่ว่าจะมีการใช้มาตรการอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ โดยศาลต้องตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ถามคำถามค้าน หรือถามถึงผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กแทนจำเลย เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่ความยุติธรรม ทั้งนี้ กฎหมายไม่ได้ระบุว่าบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าวอาจเป็นผู้ใดได้บ้าง จึงไม่จำกัดเฉพาะนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เหมือนกับหลักเกณฑ์ของประเทศไทย

6) การใช้ระบบโทรศัพท์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน

หลักเกณฑ์การสืบพยานที่เป็นเด็กของประเทศที่ทำการศึกษาดูต่างได้กำหนดมาตรการเช่นนี้ไว้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะป้องกันมิให้เกิดเกิดความหวาดกลัวจากการเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรง อันจะส่งผลกระทบต่อจิตใจและการเบิกความของเด็ก และในขณะเดียวกัน เป็นการคงไว้ซึ่งหลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ดังนั้น โดยจุดมุ่งหมายแล้ว มาตรการเช่นนี้จึงมุ่งใช้บังคับในการสืบพยานเฉพาะกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น แม้แต่ในประเทศที่มีการให้ความคุ้มครองเด็กในทุกสถานะอย่างประเทศไทย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ โดยได้ให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยานในทุกคดี ยกเว้นหลักเกณฑ์ของประเทศออสเตรเลียซึ่งกำหนดให้บังคับใช้มาตรการดังกล่าวเฉพาะในคดีความผิดต่อร่างกายและผู้เสียหายหรือพยานมีสิทธิเลือกที่จะไม่ให้ปากคำโดยวิธีการดังกล่าว อีกทั้งยังให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่เป็นจำเลยด้วยหากกรณีเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนั้น แต่ละประเทศยังได้กำหนดรายละเอียดในการดำเนินมาตรการไว้ต่างกัน กล่าวคือ กฎหมายของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียต่างบัญญัติให้ต้องมีการดำเนินการดังกล่าวในกรณีการถามคำถามให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กโดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอ ต่างกันที่ตามกฎหมายของประเทศไทย เด็กมีสิทธิเลือกที่จะไม่ให้ปากคำโดยวิธีการดังกล่าว ในขณะที่หลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้ต้องมีการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการเช่นนั้น และต่างจากในประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งศาลมีดุลพินิจที่จะใช้มาตรการนี้เมื่อเห็นสมควรเองหรือบุคคลที่กฎหมายระบุไว้ร้องขอหรือไม่ใช้ก็ได้ และมีการเรียกมาตรการเช่นนี้ว่าการถ่ายทอดสด ซึ่งโดยหลักการและวิธีการแล้ว เป็นมาตรการอย่างเดียวกัน

7) การถ่ายทอด้วสัภาพและเสัียงค้ำให้การของพยานเด็กที่ด้บัณฑัทกไว้

มาตรการนั้ปรากฏในกฎหมายของประเทศไทยและประเทศออสเตรเลีย ใช้สำหรับกรณีท่พยานเด็กมาเข้าร่วมในการสับพยาน แต่จำเป็นต้งถ่ายทอดภาพและเสัียงค้ำให้การของพยานเด็กในชั้นสอบสวนที่ด้บัณฑัทกไว้แทนการให้เด็กเบัคความถึงเรื่งที่เคยให้การมาแล้ว เพื่อมีให้เด็กต้งเบัคความในเรื่งเดิมซ้ำๆ อันจะส่งผลกระทบในแง่ลบต่อจิตใจของเด็ก โดยมีข้อแตกต่างกันที่ ตามกฎหมายไทย จะใช้วิธีการเช่นนี้ด้ ศาลต้งเห็นสมควรด้วยตนเองหรือตามที่เด็กหรือคู้ความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ร้องขอ ในขณะที่กฎหมายของประเทศออสเตรเลียให้สิทธิแก่เด็กที่จจะเลื่อกเบัคความถึงค้ำให้การที่เคยให้ไว้ในชั้นสอบสวนด้วยสัื่อดังกล่าว หากกรณีเข้าเงื่อนไขและมีชักรณียกเว้นที่กฎหมายกำหนด

8) การรับฟังสัื่อภาพและเสัียงค้ำให้การของพยานเด็กแทนค้ำเบัคความในชั้นศาล

จากการศึกษา ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศเดียวที่มีด้กำหนดมาตรการเช่นนี้ไว้ โดยตามหลักเกณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฟิลิปปินส์ การบัณฑัทกสัื่อภาพและเสัียงของเด็กดังกล่าวจะถูกบัณฑัทกไว้ก่อนมีการสับพยานในชั้นพิจารณา หากมีแนวโน้มว่าเด็กจะไม่สามารถเบัคความในศาลโดยเปิดเผยด้และมีค้ำขอของบุคคลตามที่กำหนดไว้ โดยหากในระหว่างพิจารณาคดีกรณีเป็นไปเช่นนั้น ก็ให้ศาลยอมรับค้ำให้การของเด็กที่ด้บัณฑัทกไว้หนึ่เป็นพยานหลักฐานแทนการเบัคความของเด็กในชั้นพิจารณาคดี อันเป็นประโยชน์ต้งต่อการคู้มครองสภาพจิตใจของเด็กและการค้นหาความจริงของศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี ในขณะที่ตามกฎหมายไทย สัื่อดังกล่าวเป็นภาพและเสัียงค้ำให้การของเด็กที่ด้บัณฑัทกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลรับฟังสัื่อดังกล่าวเสมือนเป็นค้ำเบัคความของเด็กในชั้นพิจารณา หากมีเหตุจจำเป็นอย่งยั้งทำให้ไม่ได้ตัวเด็กที่เป็นผู้เสัียหายหรือพยานมาเบัคความในการสับพยาน ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบต่อกระบวนการค้นหาความจริงจากการขาดค้ำให้การของพยานเด็กปากนั้น

เมื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การให้ความคู้มครองเด็กในกระบวนการสับพยานของท้งสั้ประเทศ ประเทศที่ด้กำหนดมาตรการคู้มครองไว้หลากหลายวิธีการที่สุด ด้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ รองลงมา ด้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทย และประเทศออสเตรเลีย ตามลำดับ ปรากฏตามตารางแสดงมาตรการที่มีกำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศ ดังนี้

มาตรการ	ประเทศ			
	ไทย	สหรัฐอเมริกา	ออสเตรเลีย	ฟิลิปปินส์
การจัดสถานที่ที่เหมาะสม	✓	✓	-	✓
การให้อำนาจศาลแต่งตั้งล่าม	-	-	-	✓
การมีอุปกรณ์ช่วยเหลือในการให้การ	-	✓	-	✓
การคุ้มครองด้านอารมณ์และจิตใจ	-	-	-	✓
การพิจารณาเป็นการลับ	✓	✓	-	-
การพิจารณาโดยเร็ว	-	✓	-	-
การให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการถามคำถามให้การ	-	-	-	✓
การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเด็ก	-	✓	-	✓
การมีที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ	✓	✓	-	-
การมีคณะทำงานสหวิชาชีพ	✓	✓	-	✓
การให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี	-	✓	-	✓
การให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ดูแลหรือให้ความช่วยเหลือขณะให้การ	-	✓	✓	✓
การถามคำถามพยานเด็กผ่านบุคคลอื่น	✓	-	✓	✓
การใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิดหรือเทคโนโลยีอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน	✓	✓	✓	✓
การถ่ายทอดสื่อภาพและเสียงคำถามให้การของพยานเด็กที่ได้บันทึกไว้	✓	-	✓	-
การรับฟังสื่อภาพและเสียงคำถามให้การของพยานเด็กแทนคำเบิกความในชั้นศาล	✓	✓	-	✓

4.3 ความจำเป็นในการนำมาตรการสืบพยานเด็กมาใช้แก่กรณีที่จำเลยเป็นเด็กและเยาวชน

สืบเนื่องจากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ของประเทศไทย ไม่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อยู่ในฐานะจำเลยในกระบวนการสืบพยาน โดยบัญญัติยกเว้นมิให้บังคับใช้มาตรการพิเศษในการสืบพยานที่เป็นเด็กแก่กรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ซึ่งนักกฎหมายบางส่วนก็เห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าว ในขณะที่ผู้ศึกษากลับมีความเห็นว่า การที่กฎหมายบัญญัติยกเว้นเช่นนั้นเป็นการไม่ให้ความคุ้มครองแก่จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการสืบพยานอย่างเพียงพอ ในหัวข้อนี้จึงจะทำการวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่มีการคัดค้านความจำเป็นในการนำมาตรการสืบพยานเด็กตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับแก่จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนดังกล่าว เพื่อหาข้อสรุปว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเช่นนั้นหรือไม่ ดังนี้

ประการแรก เมื่อเด็กหรือเยาวชนนั้นอยู่ในฐานะจำเลยในคดีอาญาซึ่งต้องถูกดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวและได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ที่บัญญัติให้การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยต้องกระทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดาหรือโดยไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา อีกทั้งต้องกระทำเป็นการลับอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่ศาลต้องดำเนินการจัดให้เด็กอยู่ในห้องอื่นๆ ที่มีใช้ห้องพิจารณาและทำการถ่ายทอดภาพและเสียงการเบิกความของเด็กไปยังห้องพิจารณา ในอันที่จะป้องกันมิให้เด็กเกิดความรู้สึกอึดอัดหรือหวาดกลัวจากการอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้าและต้องเผชิญหน้ากับจำเลย

แม้ข้อคัดค้านประการนี้จะมีความสมเหตุสมผลตามลักษณะของมาตรการการจัดให้เด็กเบิกความในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณา แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของมาตรา 172 ตรี แล้วกฎหมายกำหนดให้ศาลต้องจัดให้พยานเด็กอยู่ใน “สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าเพียงการจัดให้อยู่ในห้องอื่นๆ ที่มีใช้ห้องพิจารณา แต่หมายความว่าสถานที่หรือห้องนั้นๆ ต้องมีบรรยากาศที่เหมาะสมต่อวัยของเด็กและช่วยส่งเสริมให้เด็กเบิกความได้อย่างสบายใจ จึงหมายความว่ารวมถึงการจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับเด็กด้วย เช่น มี

การตกแต่งต่างๆ เพื่อช่วยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย เป็นต้น ซึ่งมาตรการเช่นนี้มิได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และยังคงจำเป็นต่อการให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลยในการสืบพยาน ในแง่ที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย และสามารถให้การได้ดีกว่าการที่จะต้องให้การในห้องธรรมดาที่แม้มีช่องทางพิจารณาแต่ก็มิได้ถูกจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งย่อมทำให้รู้สึกหวาดเกรงหรือแปลกแยกได้ง่ายจากการอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย

ประการที่สอง จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ที่กำหนดให้เป็นสิทธิเด็ดขาดของเด็กในการมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่แล้ว ซึ่งบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมายได้นั้นต้องผ่านการอบรมเรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว รวมถึงความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกามาก่อน^{*} จึงไม่มีความจำเป็นที่การถามปากคำจำเลยที่เป็นเด็กในชั้นพิจารณาจะต้องกระทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อคัดค้านประการนี้ดูเหมือนจะมีเหตุผลสอดคล้องกัน แต่หากพิจารณาให้ละเอียดยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่า การถาม ถ้าม่า หรือถามถึงพยานนั้น มิได้กระทำโดยที่ปรึกษากฎหมายของเด็กเพียงฝ่ายเดียว หากแต่จะมีการถามทั้งโดยพนักงานอัยการหรือทนายความของโจทก์และศาลด้วย ซึ่งในกรณีที่ศาลถามเด็กด้วยตนเองนั้น แม้พระราชบัญญัตินี้จะกำหนดให้องค์คณะพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องเป็นผู้ที่มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือเคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัวมาก่อน และมีทัศนคติ อธิษาศัย และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว^{**} ก็ตาม แต่ก็เป็นกรยากที่จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาเด็กและการถามคำถามเด็กได้ดีเท่านักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะ

^{*} พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 121

^{**} พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 25 (2) และมาตรา 25 (4)

เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่จะมาทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้นต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรอันประกอบด้วยวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เทคนิคในการซักถามเด็ก และการสืบพยานในศาลมาก่อน คำถามบางคำถามที่ศาลจะถามซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจของเด็กอย่างมากหรือเป็นเรื่องยากแก่เด็กในการทำ ความเข้าใจจึงยังคงมีความจำเป็นต้องถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะหากเป็นกรณีที่เด็กที่เป็นจำเลยได้กระทำความผิดลงเนื่องจากการถูกใช้หรือบังคับให้กระทำความผิด ซึ่งเป็นกรณีที่เด็กนั้นคือผู้ถูกกระทำและมักเกิดขึ้นกับเด็กที่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว เช่น บิดามารดามีฐานะยากจน อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษาและทางสังคม การต้องเข้าสู่กระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณาอาจทำให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจมากกว่าปกติหรือเกิดความคับข้องใจยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อการแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องได้รับการประเมินและดูแลโดยผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะทางอย่างนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ในขณะที่ลำพังแต่ที่ปรึกษากฎหมายของเด็กอาจไม่สามารถเข้าถึงสภาวะจิตใจและอารมณ์ที่แท้จริงของเด็กได้และไม่อาจให้การดูแลเด็กในชั้นตอนการสืบพยานได้ดีพอ

สำหรับกรณีพนักงานอัยการหรือทนายความของโจทก์ การให้บุคคลดังกล่าวถามคำถามเด็กโดยตรงยังเป็นการเสี่ยงต่อการได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็ก โดยเฉพาะในกรณีทนายความโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีเทคนิคและความชำนาญในการใช้ถ้อยคำและตั้งคำถามอันอาจทำให้เด็กเกิดความสับสนและตอบคำถามไปตามที่ถูกโน้มน้าวซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะส่งผลเสียทั้งต่อตัวเด็กและกระบวนการค้นหาความจริงในคดี

นอกจากนั้น ข้อคัดค้านที่ว่าเด็กที่เป็นจำเลยมีสิทธิในการมีที่ปรึกษากฎหมายให้ความช่วยเหลือในระหว่างการดำเนินคดีอยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการที่กฎหมายบัญญัติบังคับแก่กรณีเด็กเป็นจำเลยนี้ อาจเทียบเคียงได้กับข้อคัดค้านความจำเป็นในการนำวิธีถามปากคำเด็กในชั้นสอบสวนไปใช้แก่ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กด้วยในชั้นพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 ซึ่งหน่วยงานที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องการถามปากคำเด็กเพื่อจำกัดการบังคับ

ใช้วิธีการพิเศษที่กฎหมายกำหนด⁵ โดยผู้แทนหน่วยงานได้ให้เหตุผลในการคัดค้านว่า ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กมีกระบวนการคุ้มครองที่กำหนดให้มีทนายความเพื่อให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่เด็กอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าไปดูแลความรู้สึกทางด้านจิตใจของผู้ต้องหาอีก ซึ่งในประเด็นนี้ก็ให้มีผู้โต้แย้งว่า เด็กที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่เป็นเด็กแตกต่างจากผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กด้วยเหตุผลว่าผู้ต้องหานั้นมีทนายความให้การช่วยเหลือทางกฎหมายอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองทางด้านจิตใจนั้นไม่เหมาะสม เนื่องจากการกระทำคามผิดของเด็กในบางครั้งอาจเกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความพลั้งเผลอ หรือการกระทำโดยหลงผิด มิใช่เป็นการกระทำคามผิดโดยสันดานอาชญากร การแก้ไขกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองตามหลักการของกฎหมายเดิมจึงไม่น่าจะเหมาะสม อีกทั้งการให้ความคุ้มครองที่ต่างกันจะถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อเด็กที่อยู่ในฐานะผู้ต้องหาไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันกับผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก⁶ อันเป็นอีกเหตุผลที่นำมาเทียบเคียงเพื่อโต้แย้งข้อคัดค้านประการที่สองนี้ได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุนี้ การกำหนดให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ถามคำถามเด็กแทนคู่ความหรือศาลในกรณีที่ศาลเห็นสมควร จึงเป็นมาตรการที่จำเป็นทั้งต่อการคุ้มครองเด็กที่อยู่ในสถานะจำเลยและการค้นหาความจริงจากการสืบพยานเช่นเดียวกับกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน

ประการที่สาม การกำหนดให้กรณีศาลมีดุลพินิจให้คู่ความถาม ถ้ามค้าน หรือถามตักพยานที่เป็นเด็กต้องกระทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น การถามคำถามของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์อาจไม่ตรงตามความมุ่งหมายของคู่ความโดยเฉพาะ

⁵ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 ที่เสนอโดยกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บัญญัติให้ยกเลิกความในมาตรา 134/2 เดิม และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ในชั้นสอบสวน การถามคำให้การผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 133 ทวิ ให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ หรือพนักงานอัยการร่วมในการถามคำให้การนั้นด้วย เว้นแต่ผู้ต้องหาไม่ประสงค์จะให้บุคคลดังกล่าว โดยพนักงานสอบสวนต้องบันทึกความประสงค์ของผู้ต้องหาไว้ในสำนวนการสอบสวน”

⁶ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 2 มีนาคม 2550”, หน้า 11-12. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ทนายความและส่งผลให้คำตอบของเด็กคลาดเคลื่อนไม่ตรงตามคำถามที่คู่ความประสงค์จะถามด้วย อันจะมีผลกระทบต่อวิธีพิจารณาและรูปคดีโดยตรง ซึ่งความกังวลในข้อนี้ได้รับการชี้แจงไว้ในชั้นพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการถามปากคำเด็กทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาขึ้นเป็นครั้งแรกของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยตัวแทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่เสนอร่างกฎหมายดังกล่าวได้ชี้แจงถึงวิธีการถามคำถามของนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ว่า โดยหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์จะไม่มีสิทธิเปลี่ยนแปลงคำถามที่คู่ความต้องการถามเด็ก แต่จะถามคำถามเดิมโดยใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลกว่า หากคู่ความใช้คำถามที่มีความซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ หรือจะทำให้พยานเด็กหลงประเด็น นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต้องขอคำปรึกษาจากศาลก่อนว่า สมควรถามไปตามนั้นหรือให้ถามโดยใช้ถ้อยคำใหม่ ดังนั้น โดยหลักการแล้ว นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ต้องใช้คำถามเหมือนที่คู่ความถามโดยไม่มีสิทธิถามเป็นอย่างอื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล⁷ อันเป็นการตอบปัญหาซึ่งเป็นที่เคลือบแคลงข้างต้นได้อย่างดี เนื่องจากทั้งด้วยความรู้ความเชี่ยวชาญที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์พึงมีตามที่กฎหมายกำหนดประกอบกับดุลพินิจของศาลผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา แม้ในกรณีที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนถ้อยคำของคำถามดั้งเดิมที่คู่ความต้องการถามเด็ก บุคคลดังกล่าวย่อมสามารถร่วมกันเลือกใช้คำถามที่ตรงตามความประสงค์ของคู่ความให้มากที่สุด และในขณะเดียวกัน สามารถช่วยป้องกันหรือลดความกระทบกระเทือนทางจิตใจและอารมณ์ที่อาจเกิดแก่เด็กได้ด้วย

ประการที่สี่ การดำเนินการตามมาตรการที่กฎหมายบัญญัติจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความล่าช้าโดยไม่จำเป็น อันเป็นหนึ่งในเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550 ซึ่งได้วิเคราะห์ไว้โดยละเอียดในหัวข้อ 4.1 แล้ว ได้ความว่าผู้ยกร่างกฎหมายน่าจะมีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งเน้นไปที่การจำกัดประเภทคดีที่ต้องนำมาตรารักษาพิเศษในการถามปากคำพยานเด็กมาใช้ มากกว่าที่จะไม่ให้ความคุ้มครองไป

⁷ ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1201-11/2540 วันที่ 30 กรกฎาคม 2540”, หน้า 6. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ถึงเด็กซึ่งอยู่ในสถานะจำเลย ดังนั้น หากการใช้วิธีสืบพยานที่เป็นเด็กแก่เด็กที่เป็นจำเลยด้วยส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยล่าช้าจริง ก็สมควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 172 ตรี โดยจำกัดประเภทคดีหรือกำหนดเงื่อนไขที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้บังคับมากกว่าที่จะยกเว้นไม่ให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่เป็นจำเลย ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความเสมอภาคตามมาตรฐานสากลและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กล่าวโดยสรุป มาตรการพิเศษในการสืบพยานที่เป็นเด็กตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี นั้น มีความจำเป็นต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิและสภาพจิตใจของเด็กที่อยู่ในสถานะจำเลยไม่ต่างจากเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน อีกทั้งจะช่วยให้การถามปากคำเด็กที่เป็นจำเลยในชั้นพิจารณาเป็นไปโดยง่ายขึ้นและเป็นผลดีต่อกระบวนการค้นหาความจริงในคดี โดยมาตรการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เพื่อบังคับใช้ในคดีที่จำเลยเป็นเด็กและเยาวชนนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการให้ความคุ้มครองจำเลยเด็กในชั้นสืบพยาน เพราะฉะนั้น จึงมีความจำเป็นต้องนำมาตรการพิเศษในการสืบพยานที่เป็นเด็กมาบังคับใช้แก่กรณีที่จำเลยเด็กอ้างตนเองเป็นพยานด้วย อย่างไรก็ตาม ต้องจำกัดการบังคับใช้เฉพาะมาตรการที่จำเป็นสำหรับเด็กที่อยู่ในสถานะจำเลยพร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขในการบังคับใช้ เพื่อมิให้การดำเนินการที่มีจุดมุ่งหมายในการคุ้มครองเด็กสร้างภาระเกินควรแก่ผู้เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อคดีอื่นๆ และกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้กำหนดมาตรการในการสืบพยานเด็กไว้โดยเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยาน ตามมาตรา 172 ตรี แต่บทบัญญัติดังกล่าวได้จำกัดการบังคับใช้ไว้แต่เฉพาะในกรณีที่เด็กนั้นเป็นผู้เสียหายหรือพยาน โดยยกเว้นมิให้ใช้วิธีการที่กำหนดไว้แก่กรณีจำเลยที่เป็นเด็กอ้างตนเองเป็นพยาน ซึ่งแม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยเฉพาะ ก็ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิและสภาพจิตใจของเด็กที่อาจได้รับความกระทบกระเทือนจากกระบวนการสืบพยานในชั้นพิจารณา เพราะนอกจากเด็กต้องเผชิญกับความหวาดหวั่นจากการถูกดำเนินคดีแล้ว ยังต้องรู้สึกอึดอัดและหวาดเกรงจากการอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย การพบเจอผู้คนแปลกหน้า และการถูกตั้งคำถามด้วยถ้อยคำที่อาจไม่เหมาะสมกับวัยเกี่ยวกับการกระทำผิดของตนซ้ำๆ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อจิตใจ อารมณ์ และพัฒนาการของเด็กไม่ต่างไปจากกรณีเด็กเป็นผู้เสียหายหรือพยาน และผลกระทบเช่นว่านั้นย่อมนำไปสู่ความบิดเบือนของถ้อยคำที่เด็กตอบคำถามและข้อเท็จจริงที่จะได้จากการสืบพยาน ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องนำมาตราการพิเศษในการสืบพยานที่เป็นเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี มาบังคับใช้แก่กรณีที่จำเลยเด็กอ้างตนเองเป็นพยานด้วย เพื่อให้การคุ้มครองเด็กในทุกสถานะเป็นไปได้ด้วยความเท่าเทียมกัน และมีให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานะจำเลยได้รับผลร้ายจากกระบวนการยุติธรรม อันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่ต้องการแก้ไขฟื้นฟูเด็กทั้งในด้านพฤติกรรมและสภาพจิตใจ เพื่อให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยปกติสุข

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตรา 172 ตรี ได้กำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองเด็กในขั้นตอนการสืบพยานไว้หลายวิธีการ ซึ่งบางมาตรการมีจุดประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานจากการต้องเผชิญกับจำเลยโดยเฉพาะ จึงไม่มีความจำเป็นต้องนำมาตราการทุกอย่างที่กฎหมายกำหนดไว้มาใช้บังคับแก่กรณีเด็กเป็นจำเลย นอกจากนี้ เนื่องด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกันเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ทรัพยากรบุคคล สถานที่ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินคดีและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายมีจำกัด ทำให้มีจำนวนคดีที่ค้างคั่งในกระบวนการพิจารณาอยู่มาก หากจะกำหนดให้การสืบพยานที่เป็นเด็กต้องดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติในทุกกรณี ด้วยขั้นตอนที่หลากหลายและจำนวนบุคลากรที่ต้องเข้าเกี่ยวข้องมากขึ้นกว่าการดำเนินการในคดีอาญาทั่วไป ย่อมจะเป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายและต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีที่มีพยานเป็นเด็กแต่ละคดีมากขึ้น แม้จะเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่ของตนอยู่แล้ว แต่หากความล่าช้าในการดำเนินคดีจะส่งผลกระทบต่อคดีอื่นๆ และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ ย่อมเป็นการสมควรที่จะต้องจำกัดการบังคับใช้มาตราดังกล่าวอย่างเหมาะสมด้วยการกำหนดเงื่อนไขบางประการ

ในการแสวงหาแนวทางเพื่อการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการที่ให้ความคุ้มครองเด็กในกระบวนการสืบพยานของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมต่อการปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยให้สามารถคุ้มครองได้ทั้งสวัสดิภาพของเด็กและประโยชน์แห่งความยุติธรรม และจากการศึกษาได้พบว่า หลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศนั้น ได้ให้ความคุ้มครองแก่เด็กโดยมีเงื่อนไขและมาตรการทั้งที่เหมือน คล้ายคลึง และต่างกัน ทั้งยังพบมาตรการพิเศษอื่นๆ ที่ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายไทย รวมถึงเงื่อนไขในการบังคับใช้กฎเกณฑ์ที่น่าจะเหมาะสมต่อการให้ความคุ้มครองเด็กโดยไม่ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบัญญัติของไทยดังได้แสดงไว้ในหัวข้อ 5.2

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาหลักเกณฑ์และมาตรการการสืบพยานที่เป็นเด็กทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงความเห็นของนักวิชาการและนักกฎหมายเกี่ยวกับเหตุผลในการตรากฎหมายและแนวทางในการดำเนินการตามกฎหมายของไทยแล้ว สมควรแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) สถานะของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

กฎหมายควรให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกสถานะโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเด็กนั้นจะเป็นผู้เสียหาย พยาน หรือจำเลยในคดี เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในวัยเยาว์ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ต่างมีความเปราะบางด้านจิตใจและอารมณ์สูงและอาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินคดีได้ง่าย เด็กทุกคนจึงสมควรได้รับความคุ้มครองตามหลักการปฏิบัติต่อบุคคลโดยเสมอภาค

2) อายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง

ในส่วนอายุของเด็กที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ควรมีการกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรการสากลอันเป็นแม่บทในการให้ความคุ้มครองเด็กของกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ทั่วโลก อันได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ของไทย ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษที่ให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาโดยเฉพาะ เพื่อมิให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีความลักลั่นกันและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตาม และเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมายและการให้ความคุ้มครองแก่เด็ก โดยแก้ไขให้ตรงตามที่กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายพิเศษของไทยดังกล่าวได้กำหนดอายุของบุคคลที่ถือเป็นเด็กและเยาวชนไว้ ได้แก่ อายุต่ำกว่าหรือไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

3) เงื่อนไขในการบังคับใช้มาตรการพิเศษ

เนื่องจากหากมีการกำหนดให้มีการใช้มาตรการสืบพยานเด็กในทุกคดีที่มีการถามปากคำเด็กในชั้นพิจารณาซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการมากขึ้นกว่าในคดีทั่วไป อาจส่งผลให้การดำเนินคดีอื่นๆ ต้องล่าช้าไป

ด้วย จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดเงื่อนไขในการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับเฉพาะในคดีที่มีความจำเป็นต้องอาศัยมาตรการเช่นนั้น โดยแม้เด็กที่เป็นจำเลยจะมีความอ่อนไหวด้านอารมณ์ ความรู้สึกไม่ต่างจากเด็กที่เป็นผู้เสียหายและพยาน แต่ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันที่ความเจริญทางด้านวัตถุได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะที่จิตสำนึกด้านศีลธรรมของบุคคลกลับไม่พัฒนา หรือเสื่อมถอยลง ซึ่งเป็นเรื่องยากที่เด็กคนหนึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมจริยธรรมในสังคมเช่นนี้ ประกอบกับความเจริญด้านเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งทำให้สังคมเปิดกว้างมากขึ้น ส่งผลให้เด็กบางคนมีความรู้สึกนึกคิดเป็นผู้ใหญ่กว่าอายุที่แท้จริง เพราะฉะนั้น อาจไม่มีความจำเป็นต้องนำมาตรการบางอย่างไปใช้บังคับแก่เด็กซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดและถูกดำเนินคดีในฐานะจำเลยบางคน เช่น เด็กนั้นมีความเป็นผู้ใหญ่เกินวัย และเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัยและมีจิตใจโหดร้ายหยาบกระด้าง ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ถามคำถามเด็กแทนคู่ความ โดยในการพิจารณาความ จำเป็นดังกล่าว ควรกำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่ากรณีนี้มีความสมควรและจำเป็นแก่การนำมาตรการสืบพยานเด็กมาใช้แก่จำเลยเด็กนั้นหรือไม่ กล่าวคือ โดยลักษณะและวุฒิภาวะของเด็ก มีความจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า ก่อนการพิจารณาคดีของศาล ศาลจะได้รับรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและ ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กพร้อมความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษหรือ การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่ผู้อำนวยการสถานพินิจได้จัดทำขึ้นตามกฎหมาย^๕ ซึ่งศาลสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาถึงความจำเป็นเช่นนั้นได้ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในประเด็นนี้ได้แนวคิดมาจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลียที่ได้กำหนดถึงมาตรการการใช้ระบบโทรศัพท์วงจรปิดไว้ว่า โดยหลักแล้วไม่ใช่บังคับแก่กรณีที่เด็กนั้นอยู่ในสถานะจำเลย แต่มีข้อยกเว้นในกรณีที่กฎหมายบัญญัติ ให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะนำวิธีการเช่นนั้นมาใช้ได้ ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยตามความเห็นที่ต้องการให้ความคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลย แต่ในขณะเดียวกัน ต้องไม่ให้ส่งผลต่อความล่าช้าของคดี อันเป็น

^๕ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 82 (2)

เหตุผลหนึ่งในการคัดค้านการนำมาตรการการสืบพยานเด็กมาใช้บังคับแก่กรณีจำเลยที่เป็นเด็ก อ้างตนเองเป็นพยานด้วย

4) มาตรการที่จำเป็นในการคุ้มครองเด็กที่เป็นจำเลย

มาตรการทุกอย่างที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี ล้วนมีความจำเป็นต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่เป็นจำเลยในกระบวนการสืบพยาน ทั้งสิ้น ยกเว้นมาตรการการใช้ระบบโทรทัศน์วงจรปิด เนื่องจากเป็นมาตรการที่ใช้ควบคู่กับการแยกเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานออกจากห้องพิจารณาที่มีจำเลยอยู่ด้วยโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันมิให้เด็กนั้นต้องเผชิญหน้ากับจำเลย ดังนั้น ในกรณีที่เด็กอยู่ในฐานะจำเลยเสียเอง จึงไม่มีความจำเป็นสำหรับการใช้มาตรการดังกล่าว

นอกจากมาตรการที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายไทยแล้ว มาตรการในต่างประเทศบางอย่างก็มีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้ในการสืบพยานเด็กของประเทศไทย ได้แก่ การพิจารณาคดีโดยเร็วและการให้สิทธิแก่เด็กในการมีผู้ดูแลและให้ความช่วยเหลือขณะให้การ เนื่องจากเป็นมาตรการที่ดำเนินการได้ง่าย มีขั้นตอนไม่มาก และสมควรกระทำเพื่อประโยชน์ในการให้ความคุ้มครองเด็กและการอำนวยความสะดวก ในขณะที่มาตราอื่นๆ ส่วนใหญ่ เป็นหลักการทั่วไปในการดำเนินคดีหรือมีการดำเนินการในทางปฏิบัติของการพิจารณาคดีที่มีเด็กเป็นพยานอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องนำมาบัญญัติเพิ่มเติมในกฎหมายของไทย ยกเว้นการให้อำนาจศาลแต่งตั้งผู้ปกครองเฉพาะคดี ซึ่งไม่เหมาะสมต่อการนำมาบังคับใช้ในการสืบพยานเด็กของประเทศไทย เนื่องจากเป็นมาตรการที่มีขั้นตอนยุ่งยาก ต้องมีบุคลากรเข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น และทำให้เสียเวลามากขึ้น อันจะส่งผลให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยล่าช้ายิ่งขึ้นและกระทบต่อการดำเนินคดีอื่นๆ ด้วย ประกอบกับการที่ประเทศไทยในปัจจุบันมีองค์กรต่างๆ ซึ่งมีบทบาทในการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือเด็กที่เป็นผู้เสียหายหรือพยานอยู่แล้ว ส่วนเด็กที่เป็นจำเลยก็ได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีโดยที่ปรึกษากฎหมายซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอยู่แล้ว จึงไม่มีความสมควรและจำเป็นที่จะบัญญัติมาตรการดังกล่าวในหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เป็นเด็กของประเทศไทย

จากข้อเสนอแนะข้างต้น สรุปได้ว่า สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี จากเดิมเป็นข้อความต่อไปนี้

“ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่ถึงสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เว้นแต่ศาลพิจารณาเห็นว่าไม่จำเป็นต้องบังคับแก่กรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน

(1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(2) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามติงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานตามวรรคหนึ่ง พยานมีสิทธิเลือกให้บุคคลใดๆ อยู่ด้วยเพื่อความช่วยเหลือด้านอารมณ์แก่พยาน แต่บุคคลเช่นว่านั้นต้องไม่กระทำการอันส่งผลกระทบต่อการเบิกความของพยาน และให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงการเบิกความไปยังห้องพิจารณาด้วย เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน โดยศาลมีหน้าที่แจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่ถึงสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความ และในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้าน หรือถามติงพยานได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

อนึ่ง ในคดีที่มีพยานเป็นเด็กอายุไม่ถึงสิบแปดปี ให้ศาลดำเนินการพิจารณาไปโดยเร็ว การใช้ดุลพินิจอนุญาตให้เล่นคดี ศาลต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและผลกระทบที่อาจเกิดจากความล่าช้าต่อสวัสดิภาพของเด็ก”

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฎกระทรวง (พ.ศ. 2543) ออกตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. หนังสือถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ พม
0202/58177 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2549. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- เชมจุฑา สุวรรณจินดา. กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการคุ้มครองสิทธิเด็กผู้เสียหายในคดี
ความผิดทางเพศ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โครงการ
ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- คณิง ภาไชย. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ. บท
บัญญัติ 53 (ธันวาคม 2540): 2-3.
- จิรนิติ หะวานนท์. อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม
2556.
- เจริญ สมบูรณ์. มาตรการในการรับฟังและสืบพยานเด็กในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ชัชฎาภา พันธุมจินดา. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กกระหว่างสอบสวน :
ศึกษกรณเด็กเป็นผู้ต้องหา, สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, 2552.
- ชัยเกษม นิตสิริ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน. กรุงเทพมหานคร:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551.
- ชูษณา บุญยรัตพันธุ์. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเด็ก : ผลกระทบต่อประเทศไทย,

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2536.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. คู่มือกฎหมายเด็ก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมสวัสดิการในประเทศไทย,
ไทย, 2530.

ณรงค์ ใจหาญ. การคุ้มครองเด็กในการให้ปากคำในคดีอาญา. นิติศาสตร์ 4 (ธันวาคม 2542):
556, 558, 561, 562, 566.

ณรงค์ ใจหาญ. การถามปากคำเด็กในคดีอาญา : หลักกฎหมายและทางปฏิบัติ. วารสาร
นิติศาสตร์ 30, 3 (กันยายน 2543): 361, 362, 368.

ณัฐกร วิทิตานนท์. หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: วี.พี.รินทร์ (1991), 2553.

ดุษฎี หีลิละเมียร. การสืบพยานเด็กด้วยระบบโทรทัศน์วงจรปิดนวัตกรรมใหม่เพื่อการคุ้มครองสิทธิ
เด็ก. ตุลพาห 45 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541): 169.

ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 1-156)
เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติ
บัณฑิตยสภา, 2554.

ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 (มาตรา 157-
245) เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติ
บัณฑิตยสภา, 2551.

นฤเทพ อภิรักษ์เนติพงศ์. การค้นหาคำความจริงจากพยานเด็กในคดีอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบ
กฎหมายไทยและกฎหมายอังกฤษ, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชา
นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์. รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “การช่วยเหลือทาง
กฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย: การสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมในระบบการ
ดำเนินคดีอาญาของไทย”. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์,
2546.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักความเสมอภาค. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.
2540) 11 (2544): 3.

บุญธรรม ตุกชุงแสง. ปัญหาและอุปสรรคจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542 : ศึกษาเฉพาะการสืบพยานเด็ก
ในชั้นศาล, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

บุญยพันธ์ ทองเนียม. กะเทาะเปลือก...งานป.วิ.อาญาเด็ก. กรุงเทพมหานคร: โมโนเพลส
คูรธานี (1994), 2553.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประเสริฐ ตันสกุล. พัฒนาการเด็ก. กรุงเทพมหานคร: กรมการฝึกหัดครู, 2517.

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา ครั้งที่ 1196-6/2540 วันที่ 18 มิถุนายน 2540. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา ครั้งที่ 1197-7/2540 วันที่ 25 มิถุนายน 2540. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

พัลลภ พิธิษฐ์สังฆการ. คำอธิบายพร้อมด้วยรวมคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ

จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2543 เรียงตามมาตรา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร,
2546.

มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและ

เยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

มาลี พุกษ์พงศาวิ. เอกสารประกอบการสอนสัมมนากฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับ

สตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป..

ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ....

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. หลักกฎหมายการดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

วิชา มหาคุณ. กฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเด็ก. ใน รายงานพิธีเปิดปี

ครอบครัวสากลและการประชุมสมัชชาแห่งชาติด้านครอบครัว, หน้า 97-98.

กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, 2538.

วิชา มหาคุณ. ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวกับแนวความคิดสากล. วารสารยุติธรรม 9

(สิงหาคม 2537): 10-11.

วิมลศิริ ชำนาญเวช. การเปรียบเทียบอนุสัญญาสิทธิเด็กกับกฎหมายไทย. ใน เอกสารประกอบการ

สัมมนาเรื่องร่างอนุสัญญาสิทธิเด็ก พ.ศ.2530, หน้า 21-26. กรุงเทพมหานคร:

คณะทำงานเพื่อเด็ก, 2530.

วุฒิสภา. กองการพิมพ์. ฝ่ายชวเลข. รายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

... วุฒิสภา วันที่ 1 เมษายน 2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

วุฒิสภา. กองการพิมพ์. ฝ่ายชวเลข. รายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

... วุฒิสภา วันที่ 25 มีนาคม 2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

วุฒิสภา. กองการพิมพ์. ฝ่ายชวเลข. รายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ.

... วุฒิสภา วันที่ 8 เมษายน 2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

แววตา ธรรมภิบาล. ปัญหาการสืบพยานเด็กในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ศิริชัย จันทร์สว่าง. กระบวนการยุติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก : การกันผู้กระทำความผิดออก

จากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน และผลกระทบต่อสังคม. ใน

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและ

ครอบครัวทั่วราชอาณาจักร. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2547. อ้างถึงใน อัจฉรียา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และ สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน. สรุปการประชุมระดับชาติเพื่อเฉลิมฉลอง 10 ปี การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก : บทเรียนและข้อท้าทาย". กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สิทธิเด็กเอเชียเน็ท คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. โครงการอบรมหลักสูตรผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ 2555 [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา: thaisocialwork.org/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=60&Itemid=85 [2556, 17 เมษายน]

สมิทธ์ สระอุบล. การพัฒนาเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเอสพรีนติ้งเฮาส์, 2534.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. บันทึกข้อความฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาลงวันที่ 29 มีนาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 1/2550 วันที่ 2 มีนาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. รายงานการประชุมฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ครั้งที่ 3/2550 วันที่ 9 เมษายน 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. สำนักรายงานการประชุมและชวเลข. รายงานการประชุม คณะกรรมาธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และความมั่นคงของมนุษย์ ครั้งที่ 35/2550 วันที่ 9 สิงหาคม 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- สำนักงานศาลยุติธรรม. หลักการสำคัญของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่ พ.ศ.2550 และ พ.ศ. 2551. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์, 2552.
- สิตลาทัย พงศ์ศรีวัฒน์. การคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อต้องเข้าสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ.2542, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, 2518
- สุณีย์ ธีรดากร. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2523.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. ปัญหาและข้อพิจารณากรณีเด็กเป็นพยานในคดีอาญา. ตุลพาห 43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 24, 25, 27, 28, 31.
- สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2523.
- สุโท เจริญสุข. จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น (พร้อมสูตรแก้ปัญหาชีวิต). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2520.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2545.
- องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (Unicef) ประเทศไทย. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.html [2555, 20 ตุลาคม]

อดุลกิติ์ กิติยากร, ม.ร.ว. ประวัติศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง. ใน ที่ระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยองกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง วันศุกร์ที่ 8 กรกฎาคม 2526, หน้า 1-2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีวิกรมชาติ, 2526.

อภิญา เวชชัย, ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณินิจ วิหคมาตย์. รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณั โครงการ “การศึกษาความคุ้มครองเด็กภายใต้การปฏิบัติงานสหวิชาชีพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ.2542”. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., 2550.

อัจริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.
อิงอร จินตนาเลิศ. กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

อุ้มพร คำพิทักษ์. การคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีที่ถูกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานภายใต้พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ภาษาอังกฤษ

1987 Constitution of the Republic of the Philippines

Beijing Rules 1985

Convention on the Rights of the Child 1989

Declaration on the Rights of Child 1959

Evidence (Children) Act 1997

Herrera, O. M. Comments on the Rule on Examination of a Child Witness. Quezon: Rex Book Store, 2008.

Hughes, D. L. An Overview of the Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act and

the Valid Court Order Exception. Arkansas Law Notes (October 2011): 29-30.

International Covenant on Civil and Political Rights 1966

Polley, IV, J. D. Capital Perspective. Prosecutor 37 (January/February 2003): 27.

Rule on Examination of a Child Witness

Sessions, W. S. and Bracey, F. M. A Synopsis of the Federal Juvenile Delinquency Act.

Saint Mary's Law Journal 14 (1983): 509, 510, 516, 532, 533.

United States Code

Universal Declaration of Human Rights 1948

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางสาวชญญาณณ์ภัช ล้อมฉิ่นพันธ์
วันเดือนปีเกิด	7 ตุลาคม พ.ศ.2531
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 63 ปีการศึกษา 2553